

AZƏRBAYCAN

QƏZETİ

*1918-1920-ci illərdə nəşr olunmuş
“Azərbaycan” qəzetinin tam külliyyatı*

20 cildə

I CİLD

(Sentyabr-oktyabr 1918)

AZƏRBAYCAN

QƏZETİ

1918-1920

I CİLD

(Sentyabr-oktyabr 1918)

TRANSLİTERASIYA EDƏNLƏR

Mehdi Gəncəli

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

Azad Ağaoğlu

Filoloq, tərcüməçi

ELMİ REDAKTOR

Teymur Kərimli

Akademik

**ADA Universitetinin
təşəbbüsü və dəstəyi ilə nəşr edilir.**

MÜNDƏRİCAT

Ön söz

Oxucuların diqqətinə

Nömrə 1 (15 sentyabr 1918).....	1
Nömrə 2 (19 sentyabr 1918).....	11
Nömrə 3 (22 sentyabr 1918).....	19
Nömrə 4 (25 sentyabr 1918).....	27
Nömrə 5 (3 oktyabr 1918).....	43
Nömrə 6 (4 oktyabr 1918).....	63
Nömrə 7 (6 oktyabr 1918).....	81
Nömrə 8 (7 oktyabr 1918).....	99
Nömrə 9 (8 oktyabr 1918).....	117
Nömrə 10 (9 oktyabr 1918).....	135
Nömrə 11 (10 oktyabr 1918).....	153
Nömrə 12 (11 oktyabr 1918).....	171
Nömrə 13 (13 oktyabr 1918).....	189
Nömrə 14 (14 oktyabr 1918).....	207
Nömrə 15 (15 oktyabr 1918).....	225
Nömrə 16 (16 oktyabr 1918).....	243
Nömrə 17 (20 oktyabr 1918).....	261
Nömrə 18 (21 oktyabr 1918).....	279
Nömrə 19 (22 oktyabr 1918).....	299
Nömrə 20 (23 oktyabr 1918).....	317
Nömrə 21 (24 oktyabr 1918).....	333
Nömrə 22 (25 oktyabr 1918).....	351
Nömrə 23 (27 oktyabr 1918).....	369
Nömrə 24 (28 oktyabr 1918).....	387
Nömrə 25 (29 oktyabr 1918).....	407
Nömrə 26 (30 oktyabr 1918).....	429
Nömrə 27 (31 oktyabr 1918).....	451
Adlar göstəricisi	471

ÖN SÖZ

ADA Universitetinin təşəbbüsü və dəstəyi ilə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Hökumətinin orqanı olan “Azərbaycan” qəzetinin (1918-1920) tam külliyyatı ərəb qrafikalı əlifbadan latın qrafikalı müasir Azərbaycan əlifbasına köçürülərək, lüğət, izahlar, şərhələr və adlar göstəricisi əlavə edilməklə nəşrə hazırlanmaqdadır. Təəssüflə qeyd etmək lazımdır ki, bu istiqamətdə ayrı-ayrı təşəbbüslər olsa da (mərhum professor Şirməmməd Hüseynovun çalışmaları xüsusilə yada salınmalıdır), “Azərbaycan” qəzeti kimi mühüm bir nəşrin müasir oxucu üçün əlçatan olmasını təmin edəcək bu səviyyədə bir iş, 30 illik müstəqillik dövründə həyata keçirilməmişdir.

“Azərbaycan” qəzetindəki materiallar Azərbaycan Cümhuriyyətinin bilavasitə tarixini əks etdirir. Qəzetin səhifələrində Azərbaycan Hökumətinin qərarları, Parlament üzvlərinin çıxışları, paytaxtda və bölgələrdə baş verən hadisələrin təfərrüatları, müxtəlif təhlillər, xatirələr öz əksini tapıb. Günümüzdə xüsusi əhəmiyyət kəsb edən Qarabağ, Zəngəzur bölgələrinə dair materiallar oxucularda böyük maraq doğuracaqdır. Eləcə də, Azərbaycan Cümhuriyyətinin xarici dövlətlərlə münasibətləri, dövrün ab-havası müfəssəl şəkildə qəzetin səhifələrində əks olunub. Ümumiyyətlə bu qəzetin transliterasiyası Azərbaycan Cümhuriyyəti tarixşünaslığında yeni bir səhifə açacaq və gələcək tədqiqatlar üçün mühüm stimül olacaqdır.

İlk dörd nömrəsi Gəncədə, sonrakı nömrələri Bakıda nəşr edilən “Azərbaycan” qəzetinin 15 sentyabr 1918 – 28 aprel 1920 tarixləri arasında 443 nömrəsi çapdan çıxmışdır. Qəzetin redaktorları müxtəlif vaxtlarda Ceyhun bəy Hacıbəyli, Şəfi bəy Rüstəmbəyli, Üzeyir bəy Hacıbəyli və

Xəlil İbrahim kimi dövrün qabaqcıl ziyalıları olmuşdur. Qəzet əksəriyyətlə 4 səhifə həcmində çıxsa da, bəzi nömrələrdə səhifələrin sayı fərqlilik göstərir. Hər səhifədəki sütunların sayı və səhifələrin ölçüsü, qəzetin çap olunduğu 19 ay yarımliq müddət ərzində bir neçə dəfə dəyişmişdir.

“Azərbaycan” qəzetinin nüsxələri Azərbaycan Respublikasının Milli Arxiv İdarəsində, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Arxivində, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Siyasi Sənədlər Arxivində, Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda və Azərbaycan Milli Kitabxanasında pərakəndə halda saxlanmaqdadır.

Qəzetin müasir oxucu üçün əlçatan olması tariximizin Cümhuriyyət dövrü kimi zəngin səhifəsinin öyrənilməsi baxımından çox əhəmiyyətlidir. Azərbaycan xalqının tarixi mirasını qorumaq və gələcək nəsillərə ötürmək işinə töhfə verməkdən ADA Universiteti qürur duyur.

Hafiz PAŞAYEV,
ADA Universitetinin Rektoru

OXUCULARIN DİQQƏTİNƏ

“Azərbaycan” qəzetini transliterasiya edərkən, mətnin orijinallığını qorumaqla birgə, materialların müasir oxucu üçün mümkün qədər anlaşılan olmasına çalışdıq. Bu səbəbdən, bəzi sözlərin imlasını müasirləşdirmək lazım gəldi. Məsələn, “çox” yerinə qəzetdəki kimi “çoq”, “yox” yerinə “yoq”, “etməyi” yerinə “etməgi”, “kimi” yerinə “kibi”, “nömrə” yerinə “numero” və s. yazmaq, oxucunun işini çətinləşdirməkdən başqa bir şeyə yaramayacaqdı. Üstəlik, bu sözlərin fərqli yazılışları qəzetdə bəzən eyni səhifədə yanaşı istifadə edilmiş, yəni imla birliyi prinsipi nəzərə alınmamışdı. Bu qəbildən olan sözlərin müasir yazılışına üstünlük verməyin, daha doğru bir addım olacağına inandıq.

Eyni zamanda, “teatro”, “qəzetə”, “böylə” kimi bəzi sözlərə toxunmadıq. Çünki əvvəla, bu sözlər qəzetdə həmişə eyni cür yazılmışdır; ikincisi də, mütaliəni çətinləşdirmədən dövrün ab-havasını saxlamağa xidmət edir.

Osmanlı türkcəsində və müasir Türkiyə türkcəsində indiki zaman şəkilçisi olan “-yor” qəzetdə qaydasız və pərakəndə bir şəkildə işləndiyi üçün (eyni cümlədə həm “-yor”, həm “-ır, -ir, -ur, -ür” şəkilçisindən istifadə edildiyini görmək mümkündür) mətndən çıxarılmışdır. Şeir parçalarında vəznin pozulmasına yol verməmək üçün “-yor” şəkilçisinin saxlandığı istisnalar da var.

Yer adlarını, fərqli versiyaların işlənməsi baxımından (Bolqarıstan – Bolqariya, Lehistan – Polşa, Macarıstan – Venqriya və s.) qəzetdəki kimi saxladıq, fəqət yazılış baxımından müasirləşdirdik (“Bulqarıstan” yerinə “Bolqarıstan”, “Kiyef” yerinə “Kiyev” və s.). Eləcə də, “Bakü” yerinə bugünkü kimi “Bakı” yazdıq. Soyadı sonluqlarını da (“-of”, “-yef” və s.) müasirləşdirməyi (“-ov”, “-yev” və s.) məqsədəuyğun hesab etdik.

Çətin anlaşılan söz və ifadələr üçün cildin sonuna lüğət əlavə etməyi münasib görmədik. Əvvəla, hər dəfə mütaləni kəsərək lüğətə baxmaq oxucu üçün çətin, ikincisi, bəzi sözlərin bir çox mənası içindən məhz hansının nəzərdə tutulduğunu təyin etmək bəzində oxucu tərəddüddə qala bilər. Çətin anlaşılan söz və ifadələrin necə başa düşülməli olduğunu mətnin içində kvadrat mötərizədə göstərdik. Bu halda, kvadrat mötərizədəki sözlər normal mətndən daha kiçik şriftlə verilmişdir. Məsələn: “...xəstəliklərin bittamam rəf’inə [tamamilə aradan qaldırılmasına] qədər...” Qəzetdəki mətndə səhvən buraxılan sözləri də kvadrat mötərizə içində əlavə etdik. Bu halda, kvadrat mötərizədəki sözlərlə normal mətnin şrifti eynidir. Məsələn: “...Xarici [İşlər] nazirinin...”

Hər nömrədən sonra əlavə edilən “Qeyd və şərhlər”də, oxucular üçün faydalı məlumatlar yer alır. Qəzetdəki mürəttib xətlərindən bəziləri (xüsusilə əhəmiyyətli olanları) də burada göstərilmişdir. Əlbəttə, bütün xətalara göstərmək lazım və mümkün deyildi. Xüsusilə Birinci Dünya müharibəsində Qərb cəbhəsi xəbərlərində keçən toponimlər qəzetdə demək olar ki, həmişə səhv yazılmışdır. Bu toponimlər mümkün qədər bərpa edilmiş, eləcə də “Adlar göstəricisi”nə əlavə edilərkən, toponimin aid olduğu dildəki yazılışı da verilmişdir.

Şeir parçalarında rastlanan çətin anlaşılan söz və ifadələrin lüğəti də “Qeyd və şərhlər” bölməsində verilmişdir.

Cildin sonunda “Adlar göstəricisi” verilmişdir. Mətnədəki bütün şəxs, yer, dövlət, xalq, qurum, idarə, təşkilat, şirkət və s. adları, hətta bəzi xüsusi terminlər “Adlar göstəricisi”nə daxil edilmişdir.

Mehdi Gəncəli

Azad Ağaoğlu

ADLAR GÖSTƏRİCİSİ

17 Oktyabr İttifaqı (yaxud Oktyabristlər): Rusiya imperiyasında mötədil sağ görüşlü siyasi partiya. 1905-ci ildə təsis edilmişdir. Adını II Nikolayın 17 oktyabr 1905-ci il tarixli manifestindən almışdır. Tərəfdarları əsasən iri mülkədarlardan və işgüzar dairələrdən ibarət idi. 1917-ci ildə fəaliyyətini dayandırdıqdan sonra, Oktyabristlərin sol qanadı Proqressiv bloka qoşulmuşdur. 132

1905-ci il inqilabı (Rusiya) 60

1917-ci il inqilabı (Rusiya): bax. Rus inqilabı.

31 Mart soyqırımı: bax. Mart soyqırımı.

Abbas Hilmi Paşa, II: (1874-1944): Misir xidivi. 1892-ci ildə Misir xidivi təyin edilmişdi. 1914-cü ildə Misiri Böyük Britaniyanın protektoratı elan edən ingilislər Abbas Hilmi paşanın xidivliyinə son qoydu. 338, 349

Abbasi xəlifələri 240

Abbaszadə, Hacıağa (yaxud Hacıağa Abbasov; 1888-1975): Azərbaycan aktyoru. 237

Abdal Qasım: bax. Qasım.

Abdulxaliq əfəndi: Ağdaş sakini. 329

Abdullah: Əndülüs hökmdarları nəslindən. 232

Abdullayev, Məmmədqasım: Şamaxı sakini; Göyçay məhkəməsində işləmişdir. 11

Abduşelişvili: Gürcüstanın Qori qəzasında təşkil edilən gizli zadəgan dəstəsinin rəhbəri. 162

Aberq: Fransanın qərbində, İsveçrə sərhədi yaxınlığında yer. 205

Abesadze: keşiş. 102

Abidin: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri. 40

Acibiy, Knyaz Əmir 178

“Açıq söz”: Bakıda, 1915-1918-ci illərdə nəşr edilən gündəlik qəzet. Əsası Məhəmməd Əmin Rəsulzadə tərəfindən qoyulmuşdur. 30

Adamoviç, Stepan Yakovleviç: Azərbaycan Cümhuriyyəti Dövlət Nəzarəti Nazirliyində işləmişdir. 101

Adivar, Xalidə Ədib: bax. Xalidə Ədib. 123

Afanasyev, İ. M.: Kənd Təsərrüfatı Komissarlığında işləmişdir. 353

Afrika (qitə) 215, 235, 238, 340

Ağ qvardiya, ağqvardiyaçı 34, 310, 311, 329, 364, 377

Ağ şəhər; Ağ şəhər dairəsi: Bakının rayonu (Cümhuriyyət dövrü). 309, 319

Ağa körpüsü: Şuşa yaxınlığında körpü: 359

Ağa Xas: Tiflisdə nəşr olunan “Vozrajdeniye” qəzetində gedən imzalardan biri. 395

Ağababayev, Hacıbaba 279

Ağahəsənov, Əli 181

Ağahüseynov, Abbasqulu bəy 11

Ağamalov, Q. M.: Kənd Təsərrüfatı Komissarlığında işləmişdir. 354

Ağaoğlu, Əhməd bəy (1869-1939): Azərbaycanın və Türkiyənin gökəmli ictimai-siyasi xadimi; hüquqşünas, şərqşünas, yazıçı-publisist. Türkçülük hərəkatının ideoloqlarından biri olmuşdur. 123

Ağayev, Fərhad bəy: Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi dəftərxanasında katib işləmişdir. 430

Ağayev, Həsən bəy (1875-1920): Azər-

baycanın görkəmli dövlət xadimi. Moskva Universitetinin Tibb fakültəsini bitirmişdir. Azərbaycan Milli Şurasının 28 may 1918-ci il tarixli iclası (Azərbaycanın müstəqilliyinin elan edildiyi iclas) Həsən bəy Ağayevin sədrliyi ilə keçirilmişdir. Azərbaycan Parlamenti sədrinin birinci müavini olmuş və Parlamentin sədri Topçubaşov Bakıda olmadığından, Həsən bəy faktiki olaraq Parlamentə rəhbərlik etmişdir. Tiflisdə erməni terroristi tərəfindən qətlə yetirilmişdir. 344

Ağayev, Xanlar bəy 12

Ağayev, Salman: Bakı Bələdiyyə İdarəsinin müfəttişi. 308

Ağbulaq: Qarabağda kənd. 359

Ağdaş 67, 444

Ağdaş qəzası: bax. Ərəş qəzası.

Ağdaş Milli Komitəsi 66

Ağdam 6, 12, 67, 249, 250, 304, 305, 358, 359

Ağdam qəza məhkəməsi 11

Ağdamlı, Əhməd (yaxud Əhməd Ağdamski; 1884-1954): Azərbaycanın opera müğənnisi, teatr və kino aktyoru. Teatr səhnəsində qadın rollarının mahir ifaçısı kimi tanınmışdır. 237

Ağdaş 137, 329

Ağdəniz [Akdeniz]: Türkiyədə Aralıq dənizinə verilən ad. Bax. Aralıq dənizi.

Ağəlizadə, Axund Molla Ağa 82

Ağqvardiyaçı: bax. Ağ qvardiya.

Ağməscid: Krımın Simferopol şəhərinin əvvəlki adı. Bax. Simferopol.

Ağstafa 239, 276, 294, 314

Ağsu 82

Ağsunqur bəy, Əbusəid (? - 1094): Oğuzların Avşar boyuna mənsub olan Səlcuqlu sərkərdəsi. Hələb valisi olmuşdur. 254, 260

Axalsix (yaxud Axaltsixe): Gürcüstanın cənubunda şəhər. 165

Axaltsixe: bax. Axalsix.

Axıcanov, Müseyib bəy (1892-1920): Azərbaycanın dövlət xadimi. Kiyevdə Müqəddəs Vladimir Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmişdir. Bakı qubernatorunun müavini, Bakı qubernatoru, Azərbaycan Parlamentinin üzvü olmuşdur. Bolşeviklər tərəfindən güllələnmişdir. 163, 429

Axilles (yaxud Aşil): qədim yunan mifologiyasının və Homerin “İlliada” poemasının qəhrəmanlarından biri. 253, 260

Axtı: Dağıstanda rayon və bu rayonun mərkəzi olan eyniadlı kənd. 258

Axundov, Hacı: Qala kənd sakini. 127, 197

Axundov, Mirzə Məhəmməd: bax. Axundzadə, Mirzə Məhəmməd.

Axundzadə, Məhəmməd Sadiq: bax. Aran, Məhəmməd Sadiq.

Axundzadə, Məmmədsəid 11

Axundzadə, Mirzə Məhəmməd (1875-1923): şair, dramatur, maarifçi və teatr xadimi. “Difai” təşkilatının üzvü olduğu üçün 1908-ci ildə həbs edilərək sürgünə göndərilmişdir. Maarif sahəsində çalışmış, “Müsavat” partiyasının üzvü olmuşdur. Dram əsərləri, şeirlər, ictimai-siyasi mövzulu məqalələr, eləcə də ədəbiyyatşünaslığa və teatr sənətinə dair monoqrafiyalar qələmə almışdır. 102, 452

Axundzadə, Rəşid bəy: Azərbaycanın siyasi xadimi; Məclisi-Müəssisan seçkiləri qanununu hazırlayan komissiyanın və Azərbaycan Parlamentinin üzvü olmuşdur. 345

“Akif bəy” : Türk şair və dramaturq Namiq Kamalın dram əsəri. Azərbaycanda “Namus” adıyla səhnəyə qoyulmuşdur. 444, 449

Aksiz İdarəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 70, 120, 308

Aksiz İdarəsi (Gəncə) 119

Aksiz İdarəsi (Zaqafqaziya) 119, 133

Aksiz İnhisar İdarəsi: bax. Aksiz İdarəsi.

Alaş-Orda Qərb şöbəsi 25

Alazan çayı 344, 350

Albaniya 269, 337

Alberix müdafiə mövqeyi [Alberich Stellung]: Fransanın şimal-şərqində müdafiə istehkamları xətti. 150

Albert I [Albert I] (1875-1934): 1909-1934-cü illərdə Belçika kralı. 269, 408

Albrext fon Vürtemberg [Albrecht von Württemberg; 1865-1939]: Almaniyanın hərbi xadimi, general. Birinci Dünya müharibəsində Qərb cəbhəsində əvvəlcə Dördüncü ordunun komandiri, daha sonra Hersoq Albrext Orduları Qrupunun baş komandanı olmuşdur. 86

Aleksandr III (1845-1894): Rusiya imperatoru; 1881-1894-cü illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 462

Aleksandropol: Qərbi Azərbaycanın (indiki Ermənistan) Gümrü şəhəri. Rus çarı I Nikolayın arvadı Aleksandra Fyodorovnanın şərafinə 1837-ci ildə Aleksandropol adlandırılmış və 1924-cü ilə qədər bu adı daşımışdır. 28, 57, 199

Aleksandrov körpüsü (yaxud Sızran körpüsü): Volqa çayının üstündən keçən dəmiryolu körpüsü. 1880-ci ildə açılan körpü Moskva-Sızran-Samara dəmiryolu xəttinin bir hissəsini təşkil edir. 213

Aleksandrovsk (yaxud Fort-Aleksandrovsk): İndiki Qazaxıstanın Mangistau (Manqışlaq) vilayətində yerləşən Fort-Şevçenko şəhəri 1857-1924-cü illərdə Aleksandrovsk (Fort-Aleksandrovsk) adlanmışdır. 34

Aleksandropolis: bax. Dədəağac.

Alekseyev, Mixail Vasilyeviç (1857-1918): Rusiya hərbi xadimi, general. Ağqvardiyaçılar hərəkatının aktiv üzvlərin-

dən biri və Könüllü ordunun qurucusu idi. 73, 79, 92, 210, 212, 237, 412

Aleksinaç [Aleksinac]: Serbiyada şəhər. 269, 336

Aleman [Allemant]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 86

Aleppo: bax. Hələb.

Alfonso XIII [Alfonso XIII; 1886-1941]: İspaniya kralı. Özündən əvvəlki İspaniya kralı, atası XII Alfonso'nun vəfatından sonra doğulduğundan, anadan olan kimi tac geymişdir. 1931-ci ildə hakimiyyətdən devrilmiş, həyatının son illərini müharibə dövründə keçirmişdir. 79

Alxan-Qala: bax. Yermolovsk.

Alxas Ramazan oğlu: Bakıda oğurluq üstündə tutulmuşdur. 361

Alim xan, Seyid Mir Məhəmməd (1880-1944): Buxaranın sonuncu əmiri. 10 yanvar 1911-ci ildə atasının yerinə taxta keçmişdir. Buxaranın Qırmızı ordu tərəfindən işğal edilməsi nəticəsində, 30 avqust 1920-ci ildə Əfqanıstana qaçmış və orada vəfat etmişdir. 41

Alman, almanlar 13, 14, 20, 52, 59, 65, 73, 76, 79, 86, 96, 111, 113, 122, 124, 140, 142, 143, 144, 150, 151, 154, 157, 158, 167, 168, 191, 219, 227, 248, 263, 272, 273, 274, 278, 289, 294, 300, 322, 337, 338, 354, 356, 368, 373, 376, 377, 380, 390, 391, 392, 393, 397, 407, 424, 432, 441, 452, 453, 454, 456, 457, 458

Alman dili, almanca 366, 377

Alman Komandanlığı 21, 424

Alman Ticarət Palatası (Türkiyə) 300

Almaniya 14, 31, 33, 41, 56, 65, 68, 73, 75, 77, 92, 94, 95, 96, 111, 112, 130, 132, 142, 143, 144, 149, 151, 153, 154, 155, 158, 159, 166, 167, 168, 169, 170, 190, 191, 192, 193, 198, 199, 208, 209, 216, 219, 221, 229, 230, 238, 241, 248, 251, 252, 263, 268, 269, 272, 275, 278, 290,

- 293, 299, 309, 321, 322, 332, 338, 344, 348, 349, 354, 355, 356, 357, 364, 367, 368, 373, 374, 375, 377, 386, 388, 400, 401, 404, 407, 408, 409, 410, 427, 433, 441, 446, 448, 453, 454, 456, 457
- Almaniya Baş Qərargahı 204, 452
- Almaniya Hökuməti 65, 68, 190, 191, 208, 268, 356, 377, 390, 391, 407, 410, 424, 432, 456, 457
- Almaniya imperatoru 193, 206
- Almaniya Müstəmləkələr Komandanlığı 59
- Almaniya Parlamenti: bax. Reyxstaq.
- Almaniya Sosial-Demokrat Partiyası 221, 229
- Almaniyanın Qafqazdakı nümayəndə heyəti (heyəti-mürəxxəsəsi) 65, 68, 272
- Almaniyanın Gürcüstandakı nümayəndə heyəti (heyəti-mürəxxəsəsi) 229, 257, 424
- Almaniyanın Türkiyədəki səfiri 452
- Alp Arslan (1030-1072): Səlcuqlu sultanı; 1063-1072-ci illərdə hakimiyyətdə olmuşdür. 296
- Alp dağları 285
- Altay, Altaylar 232, 285
- Altağac: Azərbaycanın Xızı rayonunda qəsəbə. 153
- “Altun dastan”: Türk şairi Ziya Gökalpın Turan ideologiyasından bəhs edən məşhur şeiri. 342
- Amazasp: bax. Srvandzyan, Hama-zasp.
- Amerika (yaxud Yeni Dünya): qitə. 76
- Amerika, Amerika Birləşmiş Ştatları 58, 75, 95, 96, 97, 132, 165, 235, 247, 268, 269, 271, 272, 281, 293, 299, 300, 321, 337, 355, 356, 408, 411, 433, 453, 454, 456, 467, 468
- Amerika Birləşmiş Ştatları Senatı: 95, 388, 390, 401
- Amerika Birləşmiş Ştatları Hökuməti 246, 365, 390, 401, 411
- Amerika Birləşmiş Ştatları Konqresi 271
- Amerika Birləşmiş Ştatları Prezidenti 132, 133, 432
- Amerika Mətbuat Agentliyi 169
- Amerika Sosialistlər Konqresi 229
- Amerikalı, amerikalılar 86, 95, 97, 140, 155, 156, 157, 167, 190, 300, 376
- Amerval [Amerval]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 375
- Amirecibi, Roseb: Kartlinin qədim gürcü knyazları nəslindən Amirecibilərin (Amirecibovların) nümayəndəsi. 148
- Amyen [Amiens]: Fransanın şimalında kommuna. 86
- Anadolu (yaxud Kiçik Asiya): Qara dəniz, Mərmərə dənizi, Egey dənizi, Aralıq dənizi, Bosfor və Dardanel boğazları ilə əhatə olunan, Türkiyənin Asiya hissəsinin yerləşdiyi yarımada. 10, 36, 85, 184, 215, 260, 267
- Ananov, A. E.: Bakı şəhər poçt idarəsində işləmişdir. 171
- Anaplı, Əbülhəsən: bax. Anaplinski, Əbülhəsən.
- Anaplinski (Anaplı), Əbülhəsən (1894-1921): Teatr aktyoru. Bir sıra teatr trup-palarında, o cümlədən Hacıbəyov qardaş-larının teatr dəstəsində çıxış etmişdir. Əsasən komik rollar oynamışdır. Qarabağ-da qastrol səfərində olarkən ermənilər tərəfindən xaincəsinə qətl edilmişdir. 89, 111, 237
- Anarxizm (yaxud anarşizm) 219
- Anatollu, Əhməd (Əhməd Anatolski, Əhməd Səfərov; 1894-1973): teatr və kino aktyoru, eyni zamanda dramaturq, şair və yazıçı. Azərbaycan SSR Əməkdar artisti idi. 63, 81, 111, 240
- Anatolski, Əhməd: bax. Anatollu, Əhməd.

Andjiyevski, Qriqori Qriqoryeviç (1897-1919): rus bolşevik, Şimali Qafqazda Sovet hakimiyyəti uğrunda fəal mübarizə aparmışdır. 1919-cu ildə Bakıda ingilislər tərəfindən həbs edilərək Pyatıqorska göndərilmiş və hərbi-səhra məhkəməsinin qərarı ilə edam edilmişdir. 402

Andranik: bax. Ozanyan, Andranik.

Andranikov 126

Andreyev: təhsil müfəttişi. 102

“Ani” (gəmi) 88, 107

Anizi-le-Şato [Anizy-le-Chateau]: Fransanın şimalında keçmiş kanton. 155

Anqr [Angres]: Fransanın şimalında kommuna. 167

Antanta: bax. Etilaf Dövlətləri.

Antimilitarizm 219

Apremon [Apremont]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 156, 157, 229

Aptekçilər İttifaqı (Bakı) 346

Arakelov: Gəncə sakini. 261

Arakelovun evi: Gəncədə mülk. 425

Arakelyan, A.: daşnak, Sentrokaspi Diktaturasının rəhbərlərindən biri. 21

Aralıq dənizi 80, 339, 349, 441

Aran, Məhəmməd Sadiq (Axundzadə; 1895-1976): Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü, jurnalist. Cümhuriyyətin süqutundan sonra fəaliyyətini mühacirətdə davam etdirmişdir. 25, 54, 89, 92, 97, 110, 164, 185, 384, 422

Aranzəmin: Qarabağda kənd. 359

Araz çayı 217, 304, 327

Arbeyl: Fransanın şimal-qərbində kommuna. 157

Ardel [Ardelles]: Fransanın şimalında kommuna. 156

Arxangelsk 401, 459

“Arxangelsk” (gəmi): 69, 178, 346

Arxangelsk Hökuməti 248

Arion: Fransada yer adı. 139

Arjanixa (notarius) 91, 124, 125

Arqon [Argonne]: Fransanın şimal-şərqində sıx meşəliklərlə örtülü təpəlik ərazi. 139, 140, 154, 155, 156, 157, 190, 375

Arqunov: Ümumrusiya Müvəqqəti Hökumətinin üzvü. 412

Arle [Arleux]: Fransanın şimalında yaşayış məntəqəsi. 155

Armantyer [Armantières]: Fransanın şimalında kommuna. 189

Armavir: Rusiyanın cənub-qərbində, Krasnodar diyarında şəhər. 93, 446

Armyanski küçəsi: Bakıda küçə. Sovet dövründə “Qorki küçəsi”, daha sonra “Mirzə İbrahimov küçəsi” adlanmışdır. 127

Arn [Arnes]: Fransanın şimal-qərbində çay. 205, 206

Arpat çayı 74

Arras [Arras]: Fransanın şimalında şəhər. 140

“Arşın mal alan”: Üzeyir Hacıbəylinin operettası. 54, 55, 63, 81, 88

Artyomovski: bax. Yeqorşin.

Arustamov, D. İ.: Kənd Təsərrüfatı Komissarlığında işləmişdir. 354

Arzumanov: Gəncədə pambıq fabriki sahibi. 65

Asxabad (Aşqabad) nahiyə məhkəməsi 11

Asim bəy: Qafqaz İslam Ordusunun zabiti. 394

Asiya (qitə): 22, 184, 215, 231, 254, 340, 418

Ask: Fransanın şimalında kommuna. 336

Astara 177, 178, 467

“Astrabad” (gəmi): 178

Astraxan: bax. Hacı-Tərhan.

Astrov: Ufa Dövlət Şurasının üzvü. 412

Astvosaturov: müəllim. 102

Aşağı Çəmbərəkənd: Bakıda küçə; in-

diki Teymur Elçin küçəsi. 104

Aşil: bax. Axilles.

“Aşot Yerqat” (gəmi): 112

Aşurbəyli, İsa bəy (1878-1938): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi və xeyriyyəçisi. Bakı Şəhər Dumasının və “Nicat” cəmiyyətinin üzvü olmuşdur. Birinci Dünya müharibəsində əsir düşən türk əsgərlərinə yardım edən komitənin işində fəal iştirak etmişdir. 1938-ci ildə güllələnmişdir. 394

Aşurov, Ağa (1880-1936): Azərbaycanın dövlət xadimi. Bakıda anadan olmuşdur. Azərbaycan Cümhuriyyəti dövründə Ticarət və Sənaye naziri, Ərzaq naziri, Poçt və Teleqraf naziri kimi vəzifələrdə işləmişdir. Cümhuriyyətin süqutundan sonra Rostova köçmüş, orada vəfat etmişdir. 44, 66, 82, 100, 101, 106, 118, 138, 147, 420

Aşurovlu: bax. Aşurov, Ağa.

Atabekyan 397

Atabəyov, Rza bəy Həzrət bəy oğlu: Şamaxı məhkəməsində işləmişdir. 12

Atakişiyev, İbrahim: bax. Atakişizadə, İbrahim.

Atakişizadə, İbrahim (yaxud İbrahim Azəri; 1898-1969): Aktyor. “Müsavat” partiyasının üzvü olmuşdur. Sovet hakimiyyəti illərində həbs və sürgün edilmişdir. 237

Atamanaki, Mitrofan İvanoviç 101

Atbulaq: Hacıqabul rayonunda dəmiryolu stansiyası. 83

Ati [Athies]: Fransanın şimalında kommuna. 204

“Ati”: İstanbulda nəşr edilən gündəlik qəzet. İlk nömrəsi 1 yanvar 1918-ci ildə çıxmışdır. 10 fevral 1919-cu ildə hökumət tərəfindən bağlandıqdan sonra “İləri” adıyla çıxmağa davam etmişdir. 33

Atilla: V əsrdə Hun türklərinin lideri. 49, 60

Atlas dağları: Afrikanın şimal-qərbində dağ sırası. 285

Attini [Attigny]: Fransanın şimal-qərbində kommuna. 337

Avakyan, Bağdasar (1883-1918): Erməni əsilli bolşevik. Bakı Kommunasının üzvü. Bolşevik-daşnak qüvvələrinin Bakıda törətdiyi mart qırğınlarından sonra Bakının hərbi komendantı təyin olunmuşdu. 71

Avanov, Qleb Nikolayeviç: Azərbaycan Cümhuriyyətinin Dövlət Nəzarəti İdarəsində işləmişdir. 101

Avetisov: Muğanda Azərbaycan Cümhuriyyətinin ordusuna qarşı döyüşən qüvvələrin komandirlərindən biri olmuşdur. 467

Avksentyev, Nikolay Dmitriyeviç (1878-1943): Rusiyanın siyasi xadimi. Sosialist İnqilabçılar Partiyasının üzvü idi. Ümumrusiya Müvəqqəti Hökumətinin (Ufa Direktoriyasının) sədri olmuşdur. 237, 412

Avoen [Awoingt]: Fransanın şimalında kommuna. 205, 206

Avropa (qitə) 4, 35, 55, 76, 106, 128, 146, 172, 184, 208, 254, 271, 274, 285, 296, 338, 340, 439, 441, 453, 454, 455

“Avropa” mehmanxanası (Bakı): 220, 239

Avropa müharibəsi: bax. Birinci Dünya müharibəsi.

Avropalı, avropalılar 131, 215

Avru [Avroult]: Fransanın şimalında kommuna. 167

Avstriya 33, 41, 69, 75, 95, 158, 167, 168, 238, 274, 278, 289, 322, 377, 401, 401, 409, 452, 453, 467

Avstriya Alman Şurası 377

Avstriya Hökuməti 69, 269

Avstriya imperatoru 193, 194, 206

Avstriya Parlamenti 158

Avstriya-Macaristan 28, 41, 140, 141,

150, 168, 208, 209, 221, 246, 349, 441

Avstriya-Macaristan imperatoru 193, 209, 246

Avstriya-Macaristan Parlamenti (Reyx-srat) 170, 221

Avşar boyu, avşarlar 260

Ayasofiya: İstanbulda məşhur məbəd. 288

Aydəmirov, Hacı İsrəfil: Bakı sakini. 279

Ayn. Əbdül: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri. Bax. Əbdülov, Əbdül.

Ayna xanım: Bakıda fəaliyyət gös-tərmiş diş həkimi. 279, 314, 347, 366, 384, 403, 424, 447, 468

Ayolla, Qrigori: 1918-ci il iyulun axır-larında Bakıda menşeviklər və daşnaklar tərəfindən qurulan Sentrokaspi Diktatu-rası hökumətinin üzvlərindən, menşevik. 15, 72

Aysorlar (yaxud assuriyalılar): Yaxın Şərq xalqlarından. Xristiandırlar. Əsasən İraq, Suriya, İran və Türkiyədə yaşayırlar. Habelə ABŞ, İsveç və digər ölkələrdə böyük aysor icmaları var. 148

Azərbaycan; Azərbaycan Cümhuriyyəti 2, 5, 9, 10, 13, 14, 15, 19, 20, 21, 23, 24, 28, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 39, 41, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 55, 56, 60, 64, 65, 66, 67, 68, 82, 83, 85, 96, 106, 107, 115, 119, 120, 122, 126, 128, 133, 136, 138, 139, 146, 153, 162, 164, 173, 183, 191, 192, 197, 198, 207, 209, 214, 218, 222, 226, 229, 240, 244, 252, 255, 256, 257, 261, 270, 279, 281, 288, 289, 295, 307, 313, 318, 323, 326, 327, 328, 334, 339, 342, 343, 344, 345, 360, 362, 371, 378, 379, 380, 381, 385, 391, 392, 393, 394, 399, 400, 413, 414, 415, 416, 429, 434, 441, 442, 444, 449, 451, 459, 460, 461, 464, 466

“Azərbaycan”: 15 sentyabr 1918 – 28 aprel 1920-ci il tarixləri arasında, əvvəlcə

Gəncədə və sonra Bakıda nəşr olunan qəzet. 1, 9, 10, 11, 17, 19, 25, 27, 34, 37, 40, 43, 59, 60, 63, 64, 81, 88, 96, 99, 117, 119, 124, 133, 135, 136, 150, 153, 171, 189, 206, 207, 214, 225, 226, 230, 240, 243, 252, 261, 266, 275, 279, 280, 299, 314, 317, 333, 351, 385, 386, 387, 404, 407, 426, 429, 440, 451, 466

Azərbaycan Aksiz İdarəsi: bax. Aksiz İdarəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti).

Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökuməti: bax. Azərbaycan Hökuməti.

Azərbaycan Dəmiryolu İdarəsi 239, 271, 276, 294, 314, 383, 445

Azərbaycan dili 17, 25, 40

Azərbaycan Dövlət Bankı: Azərbaycan Cümhuriyyətinin maliyyə qurumu. 70, 159, 256, 362

Azərbaycan Dövlət Filarmoniyası 404

Azərbaycan Heyəti-Mürəxxəsəsi: bax. Heyəti-Mürəxxəsə (Azərbaycan Cümhuriyyəti).

Azərbaycan Hökuməti 2, 3, 6, 7, 8, 9, 12, 17, 19, 20, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 40, 43, 44, 46, 47, 52, 53, 56, 60, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 79, 82, 83, 88, 89, 92, 96, 100, 103, 104, 106, 118, 119, 120, 121, 122, 126, 127, 138, 146, 150, 160, 161, 162, 163, 171, 173, 181, 186, 196, 209, 210, 211, 217, 222, 237, 243, 251, 256, 270, 286, 287, 290, 308, 326, 327, 345, 359, 361, 379, 381, 391, 392, 402, 404, 413, 420, 422, 423, 434, 441, 442, 443, 460, 465, 466

“Azərbaycan Hökumətinin əxbarı” 88

Azərbaycan Korpusu 3, 4, 10, 12

Azərbaycan Korpusu Məhkəməsi: 3, 10

Azərbaycan Qolordu Məhkəməsi: bax. Azərbaycan Korpusu Məhkəməsi.

Azərbaycan Qolordusu: bax. Azərbaycan Korpusu.

Azərbaycan Meşələri Müdiri 318, 334, 352

Azərbaycan Milli Şurası: Zaqafqaziya Seyminin Müsəlman fraksiyasının üzvləri tərəfindən 27 may 1918-ci ildə Tiflisdə yaradılan və Azərbaycanın idarəsini öz üzərinə götürən ali qanunvericilik orqanı. Məhəmməd Əmin Rəsulzadə Şuranın sədri, Həsən bəy Ağayev isə onun müavini seçilmişdi. Azərbaycan Milli Şurası 28 mayda Tiflisdə keçirilən ilk iclasında Azərbaycanın İstiqlal bəyannaməsini qəbul etdi və Fətəli xan Xoyskinin başçılığı altında Cümhuriyyətin ilk hökumətini yaratdı. 17 iyun 1918-ci ildə Gəncəyə köçdükdən sonra bütün səlahiyyətlərini hökumətə verərək özünü buraxdı. 16 noyabr 1918-ci ildə öz fəaliyyətini bərpa edən Milli Şura, Azərbaycan Parlamentinin yaradılması haqqında qanunu qəbul etdi. Parlamentin 7 dekabr 1918-ci ildə öz işinə başlaması ilə Azərbaycan Milli Şurasının fəaliyyətinə xitam verildi. 416

Azərbaycan Ordusu 19, 146, 322

Azərbaycan Parlamenti 420

Azərbaycan türkləri 5, 324, 379, 380, 381, 393, 394, 454, 455

Azərbaycanlı, azərbaycanlılar 192, 193, 260, 350, 404

Azərbaycanın Gürcüstandakı səfiri 28, 137, 163, 197, 199, 210, 400, 445

Azəri, Azəri türkləri 47, 228, 341, 342, 438

Azərbaystan 229

“Azərşər” 386

Aziatski: Bakıda küçə; indiki Ələvsət Quliyev küçəsi. 280, 330, 366, 403, 448

“B.”: qəzet; bax. “Berliner folks zeytunq”.

Babayev: bax. Mirbabayev, Seyid.

Babayeva, B.: Bakının erməni sakinlərindən. 91, 92, 124, 125

Babayevin dəniz kənarındakı mülkü: bax. Seyid Mirbabayevin mülkü.

Babayev: Rusiyanın Voloqda vilayətində şəhər. 311

Babil 284

Babur, Qazi Zahirəddin Məhəmməd (1483-1530): 1526-cı ildə Böyük Moğol imperiyasını qurmuşdur. 231, 240

Baden, Maksimilian fon [Maximilian von Baden] (1867-1929): Almaniyanın siyasi və hərbi xadimi. Almaniya İmperiyasının sonuncu Kansleri (3 oktyabr – 9 noyabr 1918-ci il) olmuşdur. 153, 169, 170, 208, 238, 426, 432

Badenvill: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 230

Badenski, Maks: bax. Baden, Maksimilian fon.

Bağdadbəyov, Cəlil bəy (1887-1951): Azərbaycanın teatr xadimi və sənətsünası. Bakıda və Moskvada teatr təhsili almışdır. 237.

Bağdadlı, Cəlil: bax. Bağdadbəyov, Cəlil bəy.

Bağır Abbasəli oğlu: Bakıda oğurluq üstündə tutulmuşdur. 361

Bağırzadə, Məhəmmədağa: aktyor. 237

Bağmanlı məktəbi 452

Bakı (şəhər) 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21, 23, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 40, 41, 43, 44, 48, 50, 52, 53, 55, 56, 57, 59, 60, 63, 64, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 79, 81, 83, 84, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 99, 100, 104, 105, 106, 107, 108, 112, 113, 115, 117, 118, 119, 124, 125, 126, 127, 133, 135, 136, 137, 138, 139, 143, 146, 150, 152, 153, 159, 160, 161, 163, 170, 171, 177, 178, 179, 182, 183, 184, 186, 189, 192, 193, 194, 197, 207, 209, 210, 213, 219, 222, 225, 226, 236, 239, 243, 246, 251, 255, 256, 257,

258, 259, 261, 264, 270, 271, 275, 276, 277, 279, 280, 281, 286, 294, 297, 299, 307, 308, 311, 312, 313, 314, 315, 317, 318, 322, 323, 325, 327, 328, 331, 332, 333, 334, 335, 343, 344, 345, 346, 350, 351, 353, 361, 362, 363, 369, 370, 371, 378, 379, 381, 382, 383, 384, 386, 387, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 403, 404, 407, 408, 413, 417, 418, 421, 422, 426, 429, 434, 436, 441, 442, 444, 449, 451, 452, 453, 460, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 469

Bakı Bələdiyyə İdarəsi 29, 41, 53, 54, 64, 70, 87, 105, 107, 126, 152, 160, 161, 162, 181, 182, 183, 197, 203, 270, 286, 287, 308, 328, 329, 331, 332, 345, 346, 347, 383, 384, 400, 422, 425, 434, 435, 436, 443, 464, 465, 468

Bakı Bələdiyyə Şurası; Bakı Duması 161, 162, 180, 181, 182, 186, 308, 329, 331, 345, 346, 382, 422, 436, 465

Bakı Bələdiyyəsi Məmur və Xidmətçiləri İttifaqı 308, 309

Bakı Bələdiyyəsinin sədri 203, 345, 464

Bakı-Culfa dəmiryolu 327, 328

Bakı Duması: bax. Bakı Bələdiyyə Şurası.

Bakı faciəsi; Bakı hadisələri: bax. Mart soyqırımı.

Bakı Fəhlə Deputatları Sovet: bax. Bakı Soveti.

Bakı-Hacı-Turxan neft şirkəti 403

Bakı Xalq Komissarları Soveti: bax. Bakı Soveti.

Bakı xanlığı 37, 38

Bakı Xəzinə Palatası: bax. Xəzinə Palatası (Bakı).

Bakı Kənd Təsərrüfatı İdarəsi 318, 430, 431

Bakı Komandanı 100, 107, 331, 352, 370

Bakı Komandanlığı 100, 387

Bakı komissarları 71, 396

Bakı qubernatoru: bax. Bakı valisi.

Bakı quberniyası 14, 31, 36, 119, 120, 138, 163, 171, 196, 334, 336, 353, 371, 371, 429, 442, 445.

Bakı Mənzil Müfəttişliyi 331

Bakı Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyəti: 2.

Bakı Müsəlman qızlar məktəbi: bax.

Tağıyevin qızlar məktəbi.

Bakı nahiyə məhkəməsi 32, 153, 173, 220, 335, 372, 399

Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayı Şurası: Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayının rəhbər orqanı. Bakı neft sənayeçilərinin Birinci Qurultayı neft sənayesinin ehtiyac və problemlərini müzakirə etmək məqsədi ilə 26 oktyabr – 7 noyabr 1884-cü ildə Bakıda keçirilmiş, neft sənayesini maraqlandıran müxtəlif məsələlər Qurultayın gündəminə salınmışdır. İkinci Qurultayda (15 mart – 9 aprel 1885) Qurultayın rəhbər orqanı olan Şura seçilmiş və Konstantin İretski Şuranın sədri olmuşdur. Ən iri neft şirkətlərinin nümayəndələrindən təşkil olunan Şura, Hökumət qarşısında neft sənayeçilərinin maraqlarını müdafiə edir, qurultaylarda qəbul edilən qərarları həyata keçirir, eləcə də Qurultaya hesabat verirdi. 160, 240, 288, 297, 309, 318, 319, 332, 361, 399

Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayı Şurasının məktəbi (Ağ şəhər) 309, 319

Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayı Şurasının məktəbi (Bayıl) 309, 319

Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayı Şurasının məktəbi (Qara şəhər) 309, 319

Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayı Şurasının məktəbi (Sabunçu) 225, 309, 319

Bakı Nəzarət Palatası 442

Bakı Polis İdarəsi 308

Bakı Soveti (yaxud Bakı Xalq Komis-

- sarları Soveti) 27, 40, 73, 79, 120, 124
 Bakı Şəhər Duması: bax. Bakı Bələdiyyə İdarəsi Şurası.
 Bakı şəhər məhkəməsi 372
 Bakı Ticarət məktəbi: bax. Ticarət məktəbi (Bakı).
 Bakı vali müavini 163
 Bakı valisi 160, 217, 218, 219, 307, 346, 459, 464, 465, 466
 Bakı Zəbtiyyə İdarəsi 53
 Bakı Ziraət İdarəsi: bax. Bakı Kənd Təsərrüfatı İdarəsi.
 Bakılı, bakılılar 71, 440, 467
 Bakinets: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri. 23, 25
 Bakü, Mürsəl: bax: Mürsəl paşa.
 Baqi (1526-1600): XVI əsr türk şairi. Əsl adı Mahmud Əbdülbaqi olub, “Baqi” təxəllüsünü işlətməmişdir. “Sultanüşşüəra”, yəni “şairlər sultanı” kimi tanınmışdır. 438
 Baqrations, Varvara 162
 Baqrations-Davidov, David: Gürcü knyazları nəslindən Baqrations-Davidovların nümayəndəsi. 148, 162
 Baqrations-Davidov, Georgi Aleksandroviç (1864-1920-ci ildən sonra): Gürcü knyazları nəslindən Baqrations-Davidovların nümayəndəsi. Tiflis məhkəməsinin fəxri hakimi, Qafqaz canişini dəftərxanasının xüsusi işlər məmurunu, 1906-1913-cü illərdə Tiflis quberniyası zadəganlarının başçısı. 162
 Baqrations-Davidov, Vasili: Gürcü knyazları nəslindən Baqrations-Davidovların nümayəndəsi. 162
 Balaxanı (Bakı) 219
 Balaxanski: Bakıda küçə; indiki Füzuli küçəsi. 361
 Balakən 344, 443
 Balaqədəş Kərbəlayı Seyidəli oğlu 169
 Balamir: Hun hökmdarı, IV əsrdə Qərb hunlarının lideri olmuşdur. 49, 60
 Balaşov: Rusiyada şəhər. 364
 Balayan, Q.: Rusyanın Qafqaz ordusunun Hərbi-İnqilab Komitəsinin Tibbi-Sanitar komissiyasının sədri. 71, 79
 Balfur, Artur [Arthur Balfour; 1848-1930]: Britaniyanın dövlət xadimi. 1902-1905-ci illərdə Baş Nazir, 1916-1919-cu illərdə Xarici İşlər naziri olmuşdur. 274
 Balıq Vətəgələri İdarəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 328
 Balkan, Balkanlar 76, 231, 284, 336, 338
 Baltik donanması (Rusiya) 195
 Bankə: İndiki Neftçala rayonunun Bankə qəsəbəsi. 164
 Baranov, İ. M.: Bakıda cinayət üstündə tutulmuşdur. 104
 Barsov: Zaqafqaziya Rus Milli Komitəsinin nümayəndəsi. 400
 Basmaçılar hərəkatı: Orta Asiyada rus hakimiyyətinə qarşı 1918-ci ildə başlayan və 1930-cu illərin axırları - 1940-cı illərin əvvəllərinə qədər davam edən hərbi-siyasi hərəkat. 315
 Baş Komandanlıq: bax. Türk Ordusu.
 Baş Meşəbəyi müfəttişi 153
 Baş Nazir (Almaniya) 153, 168, 166, 169, 170, 208, 238, 391, 407, 426, 456, 458, 469
 Baş Nazir (Avstriya-Macaristan) 209
 Baş Nazir (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 7, 12, 20, 30, 44, 48, 52, 68, 69, 138, 147, 160, 177, 189, 203, 220, 239, 307, 308, 326, 344, 383
 Baş Nazir (Dağlılar Respublikası) 127, 133
 Baş Nazir (Ermənistan) 211, 392
 Baş Nazir (Gürcüstan) 28
 Baş Nazir (Kırım) 293
 Baş Nazir (Macarıstan) 229
 Baş Nazir (Rusiya) 272, 277
 Baş Nazir (Türkiyə) 128, 133

- Baş Nazir (Ukrayna) 275, 292
- Baş Polis müfəttişi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 64, 88, 89, 90, 91, 99, 104, 108, 109, 117, 118, 124, 127, 135, 136, 146, 184, 187, 243, 313, 318, 344, 370, 421, 429, 442, 451, 464
- Baş Polis Müfəttişliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 243, 344, 352, 362
- Başqırd, başqırdlar 412
- Batalin, Viktor Aleksandroviç: Ədliyyə sistemində işləmişdir. 11
- Batalpaşın mahalı: Rusiyanın Kuban bölgəsində 1869-1922-ci illərdə mövcud olan inzibati ərazi vahidi. 93
- Batum (yaxud Batumi) 24, 144, 145, 199
- Batum konfransı: Osmanlı dövləti ilə Zaqafqaziya Seyminin nümayəndələri arasında 11 may - 4 iyun 1918-ci ildə Batumda keçirilən konfrans. 57, 61
- Batum şərtnaməsi: Batum konfransında aparılan danışıqlar nəticəsində imzalanmış müqavilələr. bax. Batum konfransı.
- Baturin, Pyotr Karpoviç: Bakı nahiyyə məhkəməsində işləmişdir. 153
- Bavariya 320
- Bavariya kralı 274
- Bayıl; Bayılov (Bakı) 87, 104, 328, 331
- Bayılov həbsxanası 71
- Bayramov, Əhməd Əfəndi Muxtar oğlu: Şəkidə müəllim işləmişdir. 101
- Bazankur [Bazancourt]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 205
- Bazar; Bazarnı: Bakıda küçə. Daha sonra “Hüsü Hacıyev” adlanmışdır. Müasir dövrdə “Azərbaycan prospekti” adını daşıyır. 279
- Bazar məscidi (Ağdaş) 329
- Bazarbaşı: Şuşada məhəllə. 358
- Bazil, Nikola [Nicola Basile; 1883-1974]: İtaliyanın siyasi xadimi. Gənc yaşda İtalyan Sosialist Partiyasının üzvü olmuşdür. Alessandriya şəhərinin meri vəzifəsini tutan Bazil, eyni zamanda yazıçı idi. 407
- Bazue [Bazuel]: Fransanın şimalında kommuna. 336
- Bexterev: Bank işçisi. 25
- Bektabekov, İvan: Gürcü knyazları nəslindən Bektabekovların nümayəndəsi. 162
- Bektabekov, Roman: Gürcü knyazları nəslindən Bektabekovların nümayəndəsi. 162
- Beqlo: Hollandiya-Belçika sərhədində yer. 337
- Belçika 95, 96, 168, 190, 269, 272, 294, 321, 337, 356, 373, 375, 408
- Belçikalı, belçikalılar 155
- Beldmon: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 229
- Beli-qorod dairəsi: bax. Ağ şəhər dairəsi.
- Bellenqliz [Bellenglise]: Fransanın şimalında kommuna. 157
- Bellikur [Bellicourt]: Fransanın şimalında kommuna. 86, 157
- Belousov: Kənd Təsərrüfatı Komissarlığında işləmişdir. 354
- Belova: müəllim. 102
- Benqazi: Liviyanın şimalında, Aralıq dənizi sahilində liman şəhəri. 338, 349
- Berezin: Rusiyanın hərbi xadimi; hərbi komissar. 329
- Berezina: Dnepr çayının qolu. 142
- Berlin 33, 56, 77, 85, 92, 95, 132, 139, 140, 144, 149, 150, 153, 154, 155, 156, 158, 159, 166, 189, 190, 208, 227, 238, 257, 268, 269, 272, 274, 281, 282, 289, 293, 299, 319, 320, 322, 336, 337, 338, 347, 355, 366, 375, 376, 377, 384, 385, 386, 390, 400, 402, 424, 433, 446, 469
- Berlin Universiteti 338
- “Berliner folks zeytung” [Berliner Volkzeitung] (“Berlin xalq qəzeti”): 1904-

1944-cü illərdə Berlində nəşr olunan gündəlik qəzet. 374, 385

“Berliner taqəblatt” [Berliner Tageblatt]: 1872-1939-cu illərdə Berlində nəşr olunan almanca qəzet. 274, 278, 355, 376
Bern: İsveçrənin paytaxtı. 453

Bernstrof, İohan Henrix fon [Johann Heinrich von Bernstroff; 1862-1939]: Alman diplomatı. Almaniyanın İstanbulda səfiri olmuşdur. 452

Bessarabiya: Cənub-şərqi Avropada, Qara dənizlə Dunay, Prut və Dnestr çayları arasında tarixi vilayət. 168

Beynəlmiləl Komitə: Şuşada Azərbaycanlı və erməni nümayəndələrdən təşkil edilən komitə. 304, 325, 359, 360

Beynəlmiləl Təxliyə Komissiyası 70

Beynəlmiləl Tribunal (Haaqa) 390

Beynənnəhreyn: bax. İkiçayarası.

Beyrut 231

Bezək, Fyodor Nikolayeviç (1865-1940): Rusiyanın siyasi-ictimai xadimi. Dvoryan ailəsinə mənsub idi. Kiyev quberniyasından Duma üzvü seçilmişdi. Rusiyada Vətəndaş müharibəsi illərində Kiyevdə yaşamış, daha sonra mühacirətə getmiş və Fransada ölmüşdür. 424

Bezant, Anni [Annie Besant; 1847-1933]: ingilis yazıçısı. Qadın hüquqları, İrlandiya və Hindistanın müstəqilliyi uğrunda mübarizə aparmışdır. 58

Bədəlbəyli, Əhməd bəy Bəşir oğlu: bax. Ağdamlı, Əhməd.

Bəhaəddin bəy: Cümhuriyyət dövründə Polis Müfəttişi-ümumisi (Baş Polis müfəttişi). 64, 90, 91, 99, 104, 105, 108, 109, 117, 118, 124, 125, 127, 135, 136, 146, 184, 185, 243, 313, 318, 334, 352, 370, 421, 429, 451

Bəhri-Xəzər: bax. Xəzər dənizi.

Bəhri-mühit; Bəhri-mühiti-kəbir: bax. Sakit okean.

Bəhriyyə naziri (Türkiyə) 300

Bəhriyyə Nazirliyi (Almaniya) 373

Bəhriyyə Nazirliyi (İngiltərə) 447

Bərbəristan: Şimali Afrikada tarixi bölgə. 85

Bərdə 67

Bərkin, Məhməd Sərvət: bax. Məhməd Sərvət.

Bəsrə: İraqın cənubunda şəhər. 141

Bəydadaş bəy Hacı Məhəmməd bəy oğlu 114

Bəzirganov, K. N.: Kənd Təsərrüfatı Komissarlığında işləmişdir. 353

Bıç, Luka Lavrentyeviç (1870-1945): Kuban kazaklarının siyasi və ictimai xadimi. Hüquq təhsili almışdır. Bakıda işləyərkən Bakı Şəhər Dumasına üzv seçilmiş, 1912-1917-ci illər arasında Bakı Şəhər İdarəsinin rəisi olmuşdur. 1917-ci ilin Fevral inqilabından sonra Kubana qayıtmış, Kuban Hökumətinin sədri seçilmişdir. Kuban heyətinin başçısı olaraq Paris Sülh Konfransında iştirak etmiş, Kuban Xalq Respublikası süqut etdikdən sonra mühacirətdə qalmışdır. 93

Bibiheybət 418

Bibiheybət-Bayıl dairəsi: Bakının rayonu (Cümhuriyyət dövrü). 309, 319

Biçeraxov, Lazar Fyodoroviç (1882-1952): Rusiyanın hərbi xadimi. İrlandakı Rusiya korpusunda xidmət edərkən, təxminən 1000 nəfərlik bir dəstə yaratmış, ingilislərlə əməkdaşlıq etmişdir. Bakı Komissarları da Qafqaz İslam Ordusuna qarşı Biçeraxovun yardımına müraciət etmişdilər, ancaq daha sonra bolşeviklərlə Biçeraxov arasında ixtilaf meydana gəldi və Biçeraxov öz dəstəsi ilə birgə Dağıstana çəkildi. Sentrokaspi Diktaturası Xəzər dənizindəki hərbi donanmanı Biçeraxovun əmrinə vermişdi. 73, 90, 104, 125, 194, 434
Bierinq 309, 319

- Bilgəh 22
 Bilenkoviç: Qırmızı ordunun Şimalı Qafqazdakı komandirlərindən olmuşdur. 402
 Binervill [Binarville]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 156
 Binəqədi; Binəqədi dairəsi: Bakının rayonu (Cümhuriyyət dövrü). 309, 319
 Bingöl: Türkiyənin şərqində vilayət və bu vilayətin inzibati mərkəzi olan eyniadlı şəhər. 253
 “Bir naxoş”: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri, Məmmədəli Səfərova məxsusdur. Bax. Səfərov, Məmmədəli.
 Birinci Dünya müharibəsi: (yaxud Avropa müharibəsi, Cahan müharibəsi, Hərbi-ümumi). 3, 4, 9, 31, 34, 36, 75, 77, 171, 209, 222, 262, 263, 264, 296, 302, 349, 388, 389, 455, 460
 Birinci Krım Regional Hökuməti: bax. Krım Regional Hökuməti (Birinci).
 Birinci Müsəlman gimnaziyası 69
 Birinci Realni məktəbi (Bakı): 171, 362
 Birja Komitəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 308
 Birja küçəsi: Bakıda küçə; indiki Üzeyir bəy Hacıbəyli küçəsi. 370
 Birləşmiş Dağlılar İttifaqı: bax. Dağlılar Respublikası.
 Bismark, Otto fon [Otto von Bismarck; 1815-1898]: Almaniyanın dövlət xadimi. Almaniyanın birləşdirilməsini həyata keçirmiş, Alman imperiyasının birinci kansleri olmuşdur. 85
 Bitola: bax. Manastır.
 Bizans (ayrıca bax: Şərqi Roma). 284, 296
 Blinov, İosif Fyodoroviç (1871 - ?): Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayının katibi. Bakıda təhsil sahəsində fəaliyyət göstərmiş, bir sıra pedaqoji şuraların üzvü olmuşdur. “Azərbaycan neft təsərrüfatı” (rusca, “Азербайджанское нефтяное хозяйство”) jurnalının redaktoru olmuşdur. 181
 Blok 158
 Bluvişteyn, Tamara 219, 220
 Bobrikin: Rus hərbcisi. 364
 Bobrinski: Rus hərbcisi. 364
 Bobrov: Muğan Su Müdiriyyətində işləmişdir. 2
 Boen (yaxud Boen-an-Vermandua) [Bohain; Bohain-en-Vermandois]: Fransanın şimalında kommuna. 205, 320
 Boğaziçi: İstanbul boğazı (Bosfor) və bu boğazın hər iki tərəfində yer alan ərazilər. 254, 418
 Boğazlar: Avropa ilə Asiyanı bir-birindən ayıran İstanbul (Bosfor) və Çanaqqala (Dardanel) boğazları. 39
 Boğazönü adaları: Egey dənizində yer alan adalar qrupu. 232
 Boqolyubov: Gəncə Oğlanlar gimnaziyasının müdiri olmuşdur. 47
 Bolayır: Türkiyədə Çanaqqala ilinin (vilayətinin) Gəlibolu ilçəsinin (rayonunun) kəndi. 283, 296
 Boldırev, Vasili Georgiyeviç (1875-1933): Rusiyanın hərbi xadimi. Rusiyanın Dirçəlişi İttifaqının rəhbər heyətinə daxil olmuşdur. Ümumrusiya Müvəqqəti Hökuməti qoşunlarının baş komandanı idi. 237, 412
 Bolxovitinov, Leonid Mitrofanoviç (1871-1925): Rusiyanın hərbi xadimi, general. Rusiyanın Qafqaz ordusunun general-kvartirmeysteri olmuşdur. 1918-ci ildə Qırmızı orduya daxil olmuş, həmin ilin avqust ayında Könüllü ordu tərəfindən həbs edilmişdir. İntihar etmişdir. 237
 Bolqar, bolqarlar 231, 238, 289, 293, 373
 Bolqarıstan 33, 154, 158, 159, 169, 195, 227, 238, 272, 273, 274, 278, 289, 293, 300, 322, 349, 373, 453

- Bolqarıstan Fəhlə və Əsgər Deputatları Soveti 159, 169
- Bolqarıstan Hökuməti 122, 159
- Bolqarıstanın ABŞ-dakı səfiri 274
- Bolqariya: bax. Bolqarıstan.
- Bolşevik, bolşeviklər 14, 15, 22, 32, 34, 41, 46, 54, 55, 56, 72, 73, 74, 83, 84, 93, 108, 110, 124, 138, 149, 154, 159, 169, 192, 196, 213, 236, 237, 238, 248, 257, 258, 273, 294, 306, 310, 311, 329, 330, 362, 363, 364, 377, 378, 380, 396, 398, 401, 411, 421, 433, 441, 445, 446, 449, 465, 468
- Bolşevik Hökuməti (Azərbaycan) 14, 159
- Bolşevik Hökuməti (Rusiya) 4
- Bolşevizm 4, 14, 22, 32, 51, 238, 376, 441, 463
- Bolşoy Morskoy: Bakıda küçə; indiki Bülbül küçəsi. 220, 239, 280, 314, 348, 366, 384, 403, 425, 447, 448, 468
- “Borba”: 1917-1921-ci illərdə Tiflisdə rus dilində nəşr edilən gündəlik qəzet. Rusiya Sosial-Demokrat Fəhlə Partiyasının orqanı idi. 19, 20, 30, 41, 93, 154, 158, 189, 194, 272, 323, 330
- Borçalı qəzası 392, 423
- “Bord of treyd cournal” [Board of Trade Journal]: İngiltərədə 1886-1970-ci illərdə çap olunan aylıq jurnal. 113
- Bortsov 121
- Boyn, Maks fon [Max von Boehn, 1850-1921]: Prussiya ordusunun generalı. 86, 156, 190, 204
- Boyn Orduları Qrupu 204
- “Böyük Ermənistan”: 35, 36
- Böyük Fransa inqilabı 439
- Böyük Moğol İmperiyası: Asiyada, əsası Babur tərəfindən qoyulan, XVI-XIX əsrlərdə mövcud olan türk dövləti. 240
- Böyük Yarma: Qarabağda yer. 304
- Braila: Rumıniyada, Dunay çayının üstündə liman şəhəri. 322
- Brailov: Braila şəhərinin köhnəlmiş adı, bax. Braila.
- Brandenburg [Branderbug]: Prussiya-nın əyaləti. Brandenburg alayları (Brandenburg polkları) Prussiya ordusunun 3-cü korpusunun tərkibinə daxil idi. 205, 281, 375
- Bren; Bren-l’Allyo [Braine; Braine-l’Alleud]: Belçikanın mərkəzində kommuna. 268
- Brey [Breuil]: Fransanın şimalında kommuna. 190
- Breslau [Wrocław]: Polşanın cənub-qərbində tarixi bölgə və bu bölgənin mərkəzi olan şəhər; Vrotslav. 300
- Brest müahidənaməsi; Brest müqavilənaməsi yaxud Brest-Litovsk müahidəsi: bax. Brest-Litovsk sülh müqaviləsi.
- Brest-Litovsk sülh müqaviləsi: 3 mart 1918-ci ildə Brest-Litovskda İttifaq dövlətləri ilə Sovet Rusiyası arasında imzalanan sülh müqaviləsi. 144, 145, 168, 300, 322, 356
- Briel: Fransanın şimal-şərqində yer. 156
- Brimon [Brimont]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 229
- Bron: Bakıda fəaliyyət göstərmiş doktor; eyni zamanda Mərkəzi Ev Komitəsinə işləmişdir. 328
- Brunhild müdafiə mövqeyi [Brunhilde Stellung]: Fransanın şimal-şərqində müdafiə istehkamları xətti. 150
- Brügge [Brugge]: Belçikanın şimal-şərqində, Qərbi Flandriya bölgəsində şəhər. 281, 336, 337, 375
- Brüssel: Belçikanın paytaxtı. 410
- Bryansk: Rusiyanın qərbində vilayət və bu vilayətin inzibati mərkəzi olan şəhər. 212, 412
- Budaqovski küçəsi: Hal-hazırda Bakı

şəhərinin mərkəzində, Səbail və Nəsimi rayonları ərazisində yerləşən Rəşid Behbudov küçəsinin köhnə adı. Keçmişdə Budaqovski – Kaspiyski – Leytenant Şmidt küçəsi adlarını daşımışdır. 309, 319

Budaqovun evi: Bakıda, Vrangelski (Əhməd Cavad) və Persidski (Murtuza Muxtarov) küçələrinin kəsişməsində mülk. 384

Budarin, D. P.: Gəncə oğlanlar gimnaziyasının müdiri olmuşdur. 387

Buddizm 349

Buxara 34

Buxara əmiri 34, 41

Buxara küçəsi: Bakıda küçə; indiki Vəli Məmmədov küçəsi. 207

Buxarest: Rumıniyanın paytaxtı. 238, 300

Buxarest sülh müqaviləsi (1918): 7 may 1918-ci il tarixində imzalanan, bir tərəfdə Almaniya, Avstriya-Macaristan, Bolqarıstan və Türkiyə ilə digər tərəfdə Rumıniya arasında müharibəyə son qoyan sülh müqaviləsi. 168, 356

Buxari (hədis kitabı) 79

Buxarski: bax. Buxara küçəsi.

Bukovik: Serbiyada yaşayış məntəqəsi. 376

Bulatovskaya küçəsi: Gəncə şəhərində küçə. 11, 19

Bulqakov, Sergey Alekseyeviç (?-1824): Rusiyanın hərbi xadimi, general. 38

Bum məhkəməsi: Şəki qəzasında, hal-hazırda Qəbələ rayonunun tərkibində Bum qəsəbəsində məhkəmə. 11

Bundesrat (Almaniya İmperiyası): Almaniya İmperiyasında 1867-1919-cu illərdə mövcud olan ali hakimiyyət orqanı. 321, 332, 367

Burje [Le Bourget]: Fransanın şimalında kommuna. 155

Burjua; burjuaziya 30, 330, 363, 364,

377, 401, 433

Burian, Ştefan [Stephan Burian; 1851-1922]: Avstriya-Macaristan imperiyasının siyasi xadimi və diplomatı. Bir sıra ölkələrdə səfir kimi fəaliyyət göstərmişdir. Maliyyə naziri olmuşdur. 16 aprel – 24 oktyabr 1918-ci il tarixləri arasında Xarici İşlər naziri vəzifəsini tutmuşdur. 170, 246

Burqaz (yaxud Burqas): Bolqarıstanın cənub-şərqində, Qara dəniz sahilində şəhər. 441, 449

Busyer [Bussières]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 336, 337, 338

Butırin, Yakov Petroviç (1884-1919): Şimali Qafqazın siyasi və dövlət xadimi. Dəmiryolu məktəbini qurtardıqdan sonra Bakı-Biləcəri dəmiryolu xəttində işləmişdir. İnqilabi hərəkata qoşulmuş, Şimali Qafqazda sovet hakimiyyətinin qurulması uğrunda mübarizə aparmışdır. Tersk Respublikasının Daxili İşlər komissarı olmuşdur. 236

Buykis, Yan Yanoviç (1895-1972): “Şmdixen” ləqəbli latış atıcısı və kəşfiyyatçısı. Əslində Ümumrusiya Əksinqilab və Sabotajla Mübarizə Fövqəladə Komissiyasının agentı idi. Sovet Hökumətinin rəhbərlərinə qarşı hazırlanan sui-qəsdin üstünün açılmasında həlledici rol oynamışdır. 93, 97

Buzovnalı, Əli Əkbər: “Azərbaycan” qəzetində yazmışdır. 461

Bülbülə: Bakı ətrafında kənd. 169

Bünyadovun evi: Bakıda mülk; Birja (indiki Üzeyir bəy Hacıbəyli) və Krasnovodski (indiki Səməd Vurğun) küçələrinin kəsişməsində yerləşir. 370

C. D.: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri. Bax. Hacıbəyli, Ceyhun bəy.

C. Dağıstani: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri. Bax. Hacıbəyli, Ceyhun bəy.

Cabaqır: bax. Cabaqiyev, Vassan-Gəray.

Cabaqiyev, Vassan-Gəray (1882-1961): Şimali Qafqazın siyasi və dövlət xadimi; milliyətcə inquşdur. Almaniyada təhsil almışdır. İnquş Milli Şurasının sədri olmuş, Şimali Qafqaz Dağlılar İttifaqının (Dağlılar Respublikasının) qurulmasında yaxından iştirak etmiş, İttifaqın Mərkəzi Komitəsinin üzvü və Maliyyə naziri olmuşdur. Dağlılar Respublikasının Müstəqillik Aktının müəllifi və Dağlılar Respublikası Konstitusiyasının müəlliflərindən biri idi. Şimali Qafqazın sovetləşməsindən sonra mühacirətə getmişdir. İstanbulda ölmüşdür. 236, 380

Cabbarzadə, Bağır (1894-1951): Azərbaycan aktyoru. 237

Cahan hərbi: bax. Birinci Dünya müharibəsi.

Cahid 394

Camalyan, Arşak (1882-1940): Erməni siyasi xadimi. Almaniyada təhsil almışdır. Qafqaza qayıtdıqdan sonra jurnalistlik və müəllimliklə məşğul olmuşdur. Ermənistanın Gürcüstandakı səfiri olmuşdur. Daşnaksutyun partiyasının üzvü idi. Ermənistanın sovetləşməsindən sonra mühacirətə getmişdir. 57, 131, 149, 378, 392, 393, 468

Canbulat, İsmayıl Haqqı (1880-1926): Türkiyənin siyasi xadimi. Müxtəlif dövrlərdə millət vəkili, İstanbul valisi və İstanbul bələdiyyəsinin sədri olan Canbulat 1918-ci ildə qısa müddət Daxili İşlər naziri vəzifəsini tutmuşdur. Atatürkə sui-qəsdə təqsirləndirilərək edam edilmişdir. 33, 123

Cansevər, Həsən Fərid: bax. Həsən Fərid.

Caparidze, Prokofi (1880-1918): Bakı Xalq Komissarları Sovetinin rəhbərlərindən biri. Daxili İşlər və Ərzaq komissarı olmuşdur. 1918-ci ilin martında Bakıda

bolşevik və daşnak quldurlarının türk-müsəlman əhaliyə qarşı törətdikləri soyqırımında fəal iştirak etmişdir. Bakı komissarları sırasında güllələnmişdir. 15, 124

Cavad: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri; bax. Əhməd Cavad.

Cavad xan: Gəncə xanı. 349

Cavad qəzası (uyezdi) 101, 164

Cavanşir, Behbud xan (1886-1921): Azərbaycanın dövlət xadimi. Almaniyada Frayberq Dağ-Mədən Akademiyasını bitirmişdir. Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətində Daxili İşlər naziri, Ticarət və Sənaye naziri kimi vəzifələr tutmuşdur. İstanbulda erməni terrorçusu Torlakyan tərəfindən odlu silahla vurularaq öldürülmüşdür. 1, 65, 68, 82, 103, 147, 270, 280, 286, 420, 426, 430

Cavanşir qəza məhkəməsi 11

Cavid bəy (Məhməd Cavid bəy; 1875-1926): Osmanlı siyasi xadimi. İttihad və Tərəqqi partiyasının üzvü idi. Bir müddət Maliyyə naziri olmuşdur. Atatürkə sui-qəsdə təqsirləndirilərək edam edilmişdir. 322

Cem: Dağıstanda kənd. 319

Cenevrə: İsveçrənin cənub-qərbində şəhər. 400, 433

Cəbəllüttariq: Pireney (İberiya) yarımadası ilə Afrikanın şimal-qərb sahilini ayıran və Atlantik okeanı ilə Aralıq dənizini bir-birinə bağlayan boğaz. 85

Cəbrayıl (yaxud Qaryagin) 67, 250, 292, 305

Cəbrayıl qəza məhkəməsi 12

Cəbrayıl qəzası 101

Cəbrayıl sülh məhkəməsi 12

Cəfəqulu xan küçəsi: Şuşada küçə. 358

Cəfərli, K.: Bakı Bələdiyyəsi Maliyyə şöbəsi sədrinin müavini. 147

Cəfərov, Əli İsgəndər (1875-1941): müəllim, naşir və ictimai xadim. “Nəşri-

maarif” cəmiyyətinin katibi olmuş, bir sıra dərslərlərin yazılmasında və nəşrində yaxından iştirak etmiş, “Həyat”, “İrşad”, “Füyuzat” kimi mətbuat orqanlarıyla əməkdaşlıq etmiş, uşaqlar üçün “Dəbistan” jurnalını çıxarmışdır. Elmi məqalələr və bədii hekayələr qələmə almışdır. Məmməd Yusif Cəfərovun böyük qardaşı idi. 87, 181

Cəfərov qardaşları küçəsi: bax. Pozenovski küçəsi.

Cəfərov, Qasım: Bakı Dumasının üzvü. 181, 344

Cəfərov, Məmməd (yaxud Məhəmməd) Yusif (1885-1938): Azərbaycanın dövlət xadimi. Ali hüquq təhsili almışdır. Rusiya Dövlət Dumasının üzvü olmuşdur. Azərbaycan Cümhuriyyəti dövründə müxtəlif tarixlərdə Sənaye və Ticarət naziri, Azərbaycanın Gürcüstandakı diplomatik nümayəndəsi və Xarici İşlər naziri olmuşdur. 19, 28, 199, 252, 378

Cəlaləddin Muxtar (yaxud Cəlal Muxtar; Cəlal Özdən; 1865-1947): Türk həkimi və ictimai xadimi. Dermatoloq kimi Avropada böyük şöhrət qazanmışdır. Türkiyədə ictimai-siyasi sahədə fəaliyyət göstərmiş, Qırmızı Aypara cəmiyyətinin və Osmanlı bankının idarə heyətində yer almışdır. Türkiyənin İlaşə naziri olmuşdur. 409, 452

Cəmil Cahid bəy (Toydəmir; 1883-1956): Türk zabiti. Qafqaz İslam Ordusu sıralarında döyüşmüş, Şuşaya daxil olan ordunun komandanı olmuşdur. Azərbaycandan getdikdən sonra Türk Ordusunda müxtəlif vəzifələr tutmuş, 1942-ci ildə “or-general” (dörd ulduzlu general) rütbəsi almışdır. İstefaya çıxdıqdan sonra millət vəkili və Müdafiə naziri (1946-1947) olmuşdur. 359, 360

Cəmillinski, Səməd bəy: Daxili İşlər

Nazirliyində işləmişdir. 430

Cəngi: Azərbaycanın Qobustan rayonunda kənd. 74

Cənub ordusu: Rusiyada Vətəndaş müharibəsi əsnasında, 1918-ci ilin yay-payız aylarında Ağqvardiya ordularının əməliyyat-strateji birləşməsi. 380

Cəzair: bax. Əlcəzair

Culfa: Naxçıvanda rayon və bu rayunun inzibati mərkəzi olan eyniadlı şəhər. 131, 327

Cunkovski, Vladimir Fyodoroviç (1865-1938): Rusiyanın dövlət xadimi. Moskva qubernatoru, Daxili İşlər nazirinin köməkçisi və Xüsusi Jandarma Korpusunun komandiri (1913-1915) olmuşdur. 1938-ci ildə güllələnmişdir. 272, 277

Cuvarlinski, Cavad bəy: Gəncədə maarif müfəttişi olmuşdur. 102

Cümə məscidi: Bakıda, Qız qalası yaxınlığında məscid. 82

Cümhuriyyət Firqəsi: ABŞ-ın iki əsas siyasi partiyasından biri olan Respublikacılar Partiyası. 95

Cüneyd xan (1857-1938): Basmaçılar hərəkatının liderlərindən biri. 315

Çad: Mərkəzi Afrikada ölkə. Birinci Dünya müharibəsi illərində Fransanın müstəmləkəsi idi. 283

Çadrovı: Bakıda küçə, indiki Mirzəağa Əliyev küçəsi. 328, 347, 361

Çanaqqala 184, 230, 252, 266, 267, 283, 296, 339, 456

Çanaqqala müharibələri: Birinci Dünya müharibəsində Osmanlı imperiyası ilə Antanta dövlətləri arasında gedən quru və dəniz döyüşləri. 184, 296

Çar Hökuməti, çar rejimi, çarizm 17, 20, 121, 144, 145, 201, 307, 454

Çaykovski, Nikolay Vasilyeviç (1851-1926): Rus inqilabçı. Sankt-Peterburq Universitetini bitirmişdir. Sosialist İnqilabçılar

Partiyasına qoşulmuşdur. 1874-1907-ci illərdə Amerika və Avropada yaşamışdır. Bolşeviklərin hakimiyyəti ələ keçirməsinə etiraz etmiş, Ümumrusiya Müvəqqəti Hökumətinin üzvü olmuşdur. 237, 412

Çeçen, çeçenlər 128

Çex, çexlər 213, 222

Çexoslovakiya korpusu (yaxud Çexoslovakiya legionu): Birinci Dünya müharibəsi əsnasında Rusiyada yaşayan çexlər və slovalardan təşkil edilən və Rusiya ordusunun tərkibində döyüşən könüllü hərbi birləşmələr. 222

Çexoslovakiya legionu: bax. Çexoslovakiya legionu.

Çexoslovaklar 195, 212, 222, 305, 315

Çennai: bax. Mədrəs.

Çerqəştov, Qriqori Andreyeviç: Dini Etiqad Nazirliyində kilsə işləri katibi olmuşdur. 102

Çermoyev, Əbdülməcid Tapa (1882-1936): Şimali Qafqaz dağlılarının siyasi xadimi, azadlıq hərəkatı liderlərindən biri, milliyətcə çeçendir. Birinci Dünya müharibəsi illərində “Vəhşi diviziya”nın çeçen alayında xidmət etmişdir. Şimali Qafqaz Dağı Xalqları İttifaqının qurucularından biri və Dağlılar Respublikasının başçısı olmuşdur. 28, 126, 127, 128, 129, 133, 289, 290, 380

Çernin, Ottokar [Ottokar Czernin; 1872-1932]: Avstriya-Macaristanın diplomati və dövlət xadimi. 23 dekabr 1916 – 14 aprel 1918 tarixləri arasında Xarici İşlər naziri olmuşdur. 167, 168, 170

Çernomordikova, Y. D.: Bakı sakini. 220

Çernosoten: bax. Qaraqürh.

Çəmbərəkənd küçəsi: Bakıda küçə, indiki Lermontov küçəsi. 72

Çəmbərəkənd məhəlləsi: Bakıda məhəllə. 440

Çərkəz, çərkəzlər 359

Çxataraşvili, Dmitri Mixayloviç: Gəncə məhkəməsində işləmişdir. 27

Çxenkeli, Akaki İvanoviç (1874-1959): Gürcüstanın siyasi xadimi. Menşevik. Hüquq təhsili almışdır. Dövlət Dumasının üzvü olmuşdur. Zaqafqaziya Federativ Demokratik Respublikasının Baş Naziri, 1918-ci ilin ortalarından noyabr ayına qədər Gürcüstan Respublikasının Xarici İşlər naziri olmuşdur. 1921-ci ildə bu ölkənin Fransadakı səfiri təyin edilmiş, sovetləşmədən sonra ölkəsinə qayıtmamışdır. 33, 92

Çxetiani: Gürcüstan bolşeviklərindən. 257

Çikaqo: ABŞ-da şəhər. 229

Çili: Cənubi Amerikada ölkə. 215

Çin: Asiyada ölkə. 49, 95, 114, 232

Çin Hökuməti 114

Çin səddi 49

Çingiz xan (1162-1227): Monqol sərkərdəsi və Monqol imperiyasının banisi. Tarixin yetişdirdiyi ən böyük sərkərdələrdən biri olmuşdur. 49

Çinli, çinlilər 95

Çornı-qorod; Çornı-qorod dairəsi: bax. Qara şəhər; Qara şəhər dairəsi.

Çorox (yaxud Çorux): Türkiyənin şimal-şərqində çay; Qara dənizə tökülür. 267

Çörçill, Uinston [Winston Churchill; 1874-1965]: Britaniyanın görkəmli dövlət xadimi. 410

Çud gölü: Avropada şirin sulu göl. Şimal və qərb sahilli Estoniyaya, şərq sahilli Rusiyaya məxsusdur. 143

Çuxuryurd: Şamaxının kəndi. 286

“D. K.”: qəzet; bax. “Deyli xronikl”.

“D. N.”: qəzet; bax. “Deyli nyus”.

“D. T.”: qəzet; bax. “Deyli teleqraf”.

Dadaşovun evi: Bakıda, Naberejni küçəsində (indiki Neftçilər prospekti) mülk. 465

- Dadiani: Gürcüstanın siyasi xadimi. 126
- Dadizele [Dadizele]: Belçikanın şimal-qərbində qəsəbə. 156
- Dağıstan, dağıstanlı 14, 15, 22, 37, 38, 41, 101, 128, 129, 217, 240, 248, 259, 465
- Dağıstan Hökuməti: bax. Dağlılar Respublikası Hökuməti.
- Dağıstani, C.: bax. Hacıbəyli, Ceyhun bəy.
- Dağlı, dağlılar 290
- Dağlılar Respublikası 28, 236, 247, 289, 290, 413
- Dağlılar Respublikası Hökuməti 126, 128, 240, 289, 290, 379, 380
- Daxili işlər naziri (Almaniya) 221
- Daxili işlər naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti): 1, 2, 47, 65, 66, 67, 68, 82, 103, 125, 137, 138, 147, 270, 280, 286, 413, 414, 416, 426, 430, 464
- Daxili işlər naziri (Dağlılar Respublikası) 290, 380
- Daxili işlər naziri (Ermənistan) 165
- Daxili işlər naziri (Gürcüstan) 162, 445, 449
- Daxili işlər naziri (Rusiya) 248
- Daxili işlər naziri (Türkiyə) 32, 123
- Daxili işlər naziri (Ukrayna) 377
- Daxili İşlər Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti): 3, 64, 66, 137, 220, 239, 241, 256, 280, 288, 387, 392, 413, 414, 415, 429, 434, 442
- Daxili İşlər Nazirliyi (Gürcüstan) 162
- Daqna: Dağıstanda stansiya. 173
- Danimarka 374
- Daosizm: dini-fəlsəfi ünsürlər ehtiva edən təlim; Çində meydana gəlmişdir. 349
- Darablı, Rza (yaxud Rza Darablinski, Rza Hüseyinov; 1883-1942): Azərbaycanın teatr aktyoru. “Nicat”, “Səfa”, “Hacıbəyov qardaşları müdiriyyəti” truppalarında çıxış etmişdir. Moskvada teatr texnikumunu bitirmişdir. 237
- Dardanel 184, 410
- Darüleytam: uşaq evi, yetimxana (Bakı). 87, 162, 328, 361
- Daşbaş: Qarabağda kənd. 359
- Daşdəmir: Şuşa sakini. 305
- Daşkənd: Mərkəzi Asiyada şəhər; indiki Özbəkistanın paytaxtı. 309
- Daşnak, daşnaksaqan 14, 15, 21, 22, 23, 29, 35, 36, 37, 54, 72, 73, 84, 110, 127, 196, 251, 323, 381, 397, 421, 461, 462, 463, 464
- “Daşnaksutyun” partiyası 13, 14, 15, 16, 34, 35, 211, 222, 327, 381, 404, 461, 462, 463
- Davidovski, Vladimir Vasilyeviç: Şamaxı məhkəməsində işləmişdir. 27
- Davud (Hacı Davud): XVIII əsrin əvvəllərində Səfəvi hakimiyyətinə qarşı üsyanın rəhbərlərindən. 37, 41
- Daylidi: Litva Hökumətinin Azərbaycandakı müvəkkili. 344
- Dehen alayları: Almaniya ordusu alayları. 204
- Dekabr üsyanı: bax. Moskvada dekabr silahlı üsyanı (1905).
- Dekanozov, Aleksandr: Gürcüstanda “Qara zadəgan üzlüyü” gizli cəmiyyətinin üzvü. 162
- De-Ketele: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 140
- Delitsın, Aleksey Petroviç: Cümhuriyyətdən əvvəl Bakı Nəzarət Palatasının sədri və Bakı şəhər Bələdiyyə Şurasının üzvü olmuşdur. Cümhuriyyət dövründə Bakı Bələdiyyəsinin Maliyyə şöbəsinin sədri və Dövlət Nəzarəti Nazirliyinin Dövlət Nəzarəti İdarəsinin rəisi olmuşdur. Sovet dövründə SSRİ Maliyyə Xalq Komissarlığının Azərbaycandakı səlahiyyətli nümayəndəsinin müavini olmuşdur. 147, 442

Demokrat Partiya: ABŞ-ın ən mühüm iki siyasi partiyasından biri. 97

Denen [Denain]: Fransanın şimalında kommuna. 268

Denikin, Anton İvanoviç (1872-1947): Rusiyanın hərbi xadimi, general-leytenant. Ağ qvardiyanın rəhbərlərindən olmuşdur. Birinci Dünya müharibəsində Qərb cəbhəsinin (may-iyul 1917) və Cənub-qərb cəbhəsinin (avqust 1917), Rusiyada Vətəndaş müharibəsi illərində Könüllü ordunun (aprel 1918 – yanvar 1919) və Cənubi Rusiya Silahlı Qüvvələrinin (yanvar 1919 – aprel 1920) komandiri olmuşdur. 1920-ci ildə mühacirətə getmişdir. 412

Denstervil, Lionel [Lionel Dunsterville; 1865-1946]: İngiltərənin hərbi xadimi. Birinci Dünya müharibəsində Almaniya və Türkiyənin Hindistana ehtimal olunan hücumunun qarşısını almaq vəzifəsini daşıyan Britaniya hərbi hissələrinin komandiri olmuşdur. 1918-ci ilin avqust ayının ortalarından sentyabrın ortalarına qədər Bakıdakı Britaniya hərbi hissələrinin komandiri olmuşdur. Qafqaz İslam Ordusunun təzyiqi qarşısında Bakını tərk etmişdir. 112

Deputatlar palatası (Avstriya-Macaristan) [Abgeordnetenhaus]: Avstriya-Macaristan Parlamentinin (Reyxsrat) aşağı palatası. 208, 221

Derlik [Deerlijk]: Belçikanın şimal-qərbində kommuna. 375

Derna: Liviyanın şimalında, Aralıq dənizi sahilində liman şəhəri. 338

“Desaio”: Berlində fabrik. 433

“Deyli xronikl” [Daily Cronicle]: 1872-1930-cu illərdə nəşr edilən ingilis qəzeti. 446, 449, 453

“Deyli nyus” [The Daily News]: İngiltərədə nəşr olunan gündəlik qəzet. Əsası 1846-cı ildə Çarlz Dikens tərəfindən

qoyulmuşdur. 238, 241, 446, 449

“Deyli teleqraf” [The Daily Telegraph]: 1855-ci ildən etibarən nəşr olunan gündəlik ingilis qəzeti. 79, 297, 447, 449

Deynze [Deinze]: Belçikanın şimal-qərbində şəhər. 375

Dəclə: Türkiyə, Suriya və İraq ərazisindən keçən çay. 452

Dədəağac: Yunanıstanın şimal-şərqi-də şəhər; Aleksandrupolis. 33

Dəli Petro: bax. Pyotr I.

Dəllər: Gəncə qəzasının kəndi. 24

Dəməşq: bax. Şam.

Dəmirtaş (yaxud Timurtaş; ? - 1328): Elxanlı əmiri. Anadolu valisi olmuşdur. 254, 260

Dəmiryol ali-ibtidai məktəbi (Bakı) 387

Dərbənd 38, 126, 146, 184, 194, 209, 247, 270, 271, 281, 289, 290, 299, 319, 336, 400

Dərəçiçək (İrəvan quberniyası) 1

Dərsəadət: bax. İstanbul.

Didro, Deni [Denis Diderot; 1713-1784]: Fransız yazıçısı və filosofu. 439

Dikaya Diviziya 397

Diksmoyde [Diksmuide]: Belçikanın Qərbi Flandriya bölgəsində şəhər. 155

Dildarovun evi: Bakıda, Kolyubakin (indiki Nigar Rəfibəyli) küçəsində mülk. 189, 221, 225, 447

Dilfirib: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri. 255

Dini Etiqad Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 102

Dini Etiqad və Sosial Təminat naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 152

Dini Etiqad və Sosial Təminat Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 147

Divo 76

Djaqeli: Bakıya gəlmiş gürcü heyətinin üzvlərindən. 126

Dobriça: bax. Dobruca.

Dobrotina, Serafima Zaxarovna: Maarif Nazirliyinin dəftərxanasında işləmişdir. 102

Dobruca: Balkan yarımadasının şimalında tarixi bölgə. Günümüzdə Rumıniya və Bolqarıstan arasında paylaşılmışdır. 33, 158, 373

Dodekanes: Egey dənizinin cənub-şərqində arxipelaq; müasir dövrdə Yunanıstana məxsusdur. 33, 41

Doktor Nazim bəy (Məhməd Nazim bəy; 1872-1926): Türkiyənin ictimai-siyasi xadimi, doktor. İttihad və Tərəqqi Cəmiyyətinin təsisçilərindən biri idi. 1918-ci ildə Maarif naziri olmuşdur. Türkiyənin Birinci Dünya müharibəsində məğlubiyətindən sonra mühacirətə getmişdir. 1922-ci ildə Türkiyəyə qayıtmış, 1926-cı ildə edam edilmişdir. 33

Dokudovski, Tixon Petroviç: Cümhuriyyətdən əvvəl Yelizavetpol quberniyası Hərbi qulluğa çağırış idarəsinin üzvü; Cümhuriyyət dövründə Daxili İşlər Nazirliyi dəftərxanasında işləmişdir. 430

Dolmabağça sarayı: İstanbulda, Osmanlı sultanlarına məxsus olmuş saray. 418

Don vilayəti 34, 213, 290

Donetsk 143

Donizetti, Cüzeppe [Giuseppe Donizetti] (1788-1856): italyan bəstəkarı. Osmanlı sultanı II Mahmud tərəfindən İstanbulda dəvət edilmiş, Osmanlı hərbi orkestrinə rəhbərlik etmişdir. Sultan II Mahmudun şərəfinə bəstələdiyi “Mahmudiyyə marşı” 11 il, Sultan Əbdülməcidin şərəfinə bəstələdiyi “Məcidyyə marşı” isə 22 il boyunca Osmanlı imperiyasının himni olmuşdur. Türkiyədə “paşa” ünvanını alan və “Donizetti paşa” kimi tanınan Cüzeppe Donizetti həyatının son 28 ilini burada keçirmiş və İstanbulda

vəfat etmişdir. 410

Dostməhəmmədov, Jahanşa (1887-1938): Qazaxların siyasi-ictimai xadimi, “Alaş” partiyasının liderlərindən biri. Moskva Universitetinin Hüquq fakültəsində təhsil almış, bir müddət ədliyyə qurumlarında işləmişdir. Ümumdünya Müsəlmanları Qurultayının (1-11 may 1917) iştirakçısı və Alaş-Orda Hökumətinin üzvü olmuşdur. 1918-1919-cu illərdə Alaş-Ordanın Qərb şöbəsinin rəhbəri olmuşdur. 1938-ci ildə həbs edilərək güllələnmişdir. 25

Dotələb: Şuşanın şimalında təpə. 292

Doyran (Doiran): Makedoniyada göl. 76

Dörtlər İttifaqı: bax. Mərkəzi Dövlətlər.

Dördüncü Oğlanlar gimnaziyası (Bakı) 251

Dövlət Bankı 43

Dövlət Duması (Rusiya): bax. Duma.

Dövlət Əmanət Kassası: bax. Əmanət Kassası.

Dövlət Xəzinəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 66, 70

Dövlət Müfəttişi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 27, 147, 220, 239, 256, 270, 286, 307

Dövlət Müfəttişliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 27, 442

Dövlət Müfəttişliyi (Gürcüstan) 257

Dövlət Müfəttişliyi (Rusiya) 307

Dövlət Nəzarəti: bax. Dövlət Müfəttişliyi.

Drujinin, Nikolay İnanoviç: Bakı Şəhər Dumasının üzvü. 181, 182

Due [Douai]: Fransanın şimalında, Belçika sərhədi yaxınlığında kommuna. 281, 321, 336, 337, 375

Duma (yaxud Dövlət Duması; Rusiya): 33, 41, 330

- Dunay çayı 433, 453
 “Dundalk”: İrlandiyaya məxsus gəmi. 433
 Durnov: Rus hərbi. 364
 Dvina: Avropada çay. 142
 Dzerjanski, Adam İvanoviç: Bakı nahiyyə məhkəməsində işləmişdir. 153
 Ege, İlyas Rəqib (Nurəddin oğlu Rəqib, yaxud İlyas Rəqib Ege kimi də tanınmışdır, 1888-1960): Türkiyə zabiti. Bir sıra türkçü təşkilatlarla yaxından əməkdaşlıq etmişdir. 123
 Elet [Ailette]: Fransanın şimalında çay. 155, 167, 169, 205
 Elxanlı dövləti 260
 Eliot, Çarlz [Charles, Eliot] (1862-1931): Birtaniyalı diplomat. Rusiya, Mərakeş, Türkiyə və Amerikada işləmişdir. Britaniyanın Omskdakı ali komissarı təyin edilmişdir. 412
 Elmlər Akademiyası (Rusiya) 441
 Elzas-Lotaringiya (Alsace-Lorraine): Günümüzdə Şimali Fransada tarixi ərazi. 1871-ci ildə Almaniya birləşdirilən bu torpaqlar, 1918-ci ildə Fransaya qaytarılmışdır. II Dünya müharibəsində yenə Almaniya tərəfindən ələ keçirilmiş və müharibədən sonra Fransaya qaytarılmışdır. 95, 96, 154, 300, 357, 374
 En [Aigny]: Fransanın şimal-şərqində kommuna və eyniadlı çay. 139, 140, 155, 166, 167, 169, 268, 321, 337
 Ena [Aisne]: Fransada çay, Uaza [Oise] çayının sol qolu. 155, 156, 157, 190, 205, 320, 375, 376
 Engels küçəsi: bax. Pozenovski küçəsi.
 Epey [Épehy]: Fransanın şimalında kommuna. 86
 Er [Aire]: Fransanın şimalında çay, Ena [Aisne] çayının sağ qolu. 156, 205, 320, 321
 Erməni, ermənilər 6, 12, 13, 14, 15, 16, 20, 24, 28, 30, 34, 35, 36, 37, 51, 54, 55, 57, 58, 64, 67, 69, 71, 74, 78, 87, 88, 90, 102, 109, 111, 129, 130, 131, 137, 149, 165, 166, 177, 187, 191, 194, 203, 209, 212, 218, 243, 249, 250, 251, 270, 281, 290, 291, 292, 304, 307, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 346, 358, 359, 360, 365, 378, 379, 381, 392, 393, 397, 398, 423, 440, 441, 444, 445, 458, 459, 461, 462, 463, 467
 Erməni dili, ermənicə 165, 397
 Erməni Xalq Partiyası: Ermənistanda 1917-1921-ci illərdə fəaliyyət göstərən siyasi partiya. 222
 Erməni icması (Bakı) 278
 Erməni insanıyətərpərvər cəmiyyəti [Армянское человеколюбивое общество]: Bakıdakı erməni cəmiyyətlərindən biri; valideyn himayəsindən məhrum uşaqlar üçün cəmiyyətin yetimxana və uşaq evləri var idi. 88
 Erməni Milli Firqəsi 365
 Erməni Milli Komitəsi 112, 113
 Erməni Milli Komitəsi (Gəncə) 396, 398
 Erməni Milli Şurası (Ermənistan) 14, 165
 Ermənistan 4, 34, 41, 57, 58, 61, 68, 70, 130, 131, 149, 165, 166, 191, 192, 199, 210, 211, 215, 222, 250, 291, 326, 378, 392, 402, 405, 423, 446, 458, 459, 468
 Ermənistan Hökuməti 57, 131, 199, 392, 393, 402, 423, 446, 458, 459, 468
 Ermənistanın Gürcüstandakı səfəri 131, 149, 445, 458, 468
 Eserlər: bax. Sosialist İnqilabçılar Partiyası.
 Essen: Avropada çay. 205
 Estlandiya: Estoniyanın bir qisminin tarixi adı. 1721-ci dilə Rusiya İmperiyasının tərkibinə daxil olmuş, 1796-cı ildə Est-

landiya quberniyası yaradılmış, 1918-ci ilə Rusiya İmperiyasının tərkibindən çıxmışdır. (bax. Estoniya)

Estoniya (yaxud Estlandiya) 4, 142, 143

Etilaf dövlətləri: I Dünya müharibəsinin tərəflərindən biri olan Antanta bloku. Bu blokun aparıcı dövlətləri Böyük Britaniya, Fransa və Rusiya idi. 13, 77, 132, 142, 158, 167, 195, 195, 229, 246, 247, 277, 278, 289, 297, 300, 306, 332, 348, 373, 385, 388, 401, 407, 410, 424, 441, 446, 449, 456, 467, 470

Eyer: Fransada yer. 268

Eynulla Miçi oğlu: Gəncə qəzasının Dəllər kənd sakini. 24

Ezonvil (yaxud Ezonvil-e-Bernovil) [Aisonville; Aisonville-et-Bernoville]: Fransanın şimalında kommuna. 320

Əbdülkərim paşa (1872-1923): Türkiyənin hərbi xadimi. Balkan müharibələrində və Birinci Dünya müharibəsində iştirak etmişdir. 1918-ci ilə Türkiyənin Gürcüstandakı siyasi nümayəndəsi təyin olunmuşdu. 19

Əbdülov, Əbdül: “Azərbaycan” qəzetinin əməkdaşı olmuşdur. 217, 222, 236, 240

Əbdülməcid (1823-1861): Osmanlı sultanı. 1839-1861-ci illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 439

Əbdülsəlimzadə, Məhəmməd Hadi: bax. Hadi, Məhəmməd.

Əbülhəsən: bax. Anaplinski.

Əbdürrəhim Xeyri əfəndi (1894-1952): Osmanlı şahzadəsi. Sultan II Əbdülhəmidin oğlu idi. 248, 260

Əbiş Əminulla oğlu: Bakıda asayiş keşikçisi olaraq xidmət etmişdir. 361

Əcəm: bax. İranlı.

Ədən: Yəməndə, Ədən körfəzi sahilində şəhər. 131

Ədliyyə naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 9, 12, 28, 147, 153, 173, 326, 336, 373

Ədliyyə naziri (Kırım) 293

Ədliyyə naziri (Rusiya) 248

Ədliyyə Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti). 9, 11, 27, 66, 126, 137, 153, 173, 220, 239, 335, 336, 372

Ədliyyə Nazirliyi (Kırım) 293

Əfəndiyev, Əbdülqədir bəy: mühəndis. 101

Əfəndizadə, Əbdülqafur: müəllim. 354

Əfəndizadə, Mustafa: Qafqazın müftüsü. 127

Əfqanıstan 34

Əhəmənilər İmperiyası 60, 260, 296

Əhməd Cavad (1892-1937): Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himninin sözləri Əhməd Cavada məxsusdur. 214, 342, 350, 378, 386, 393, 417, 418, 426

Əhməd Əbdülqadir oğlu: əsgər. 365

Əhməd Fərid bəy: Türk Ocağı cəmiyyətinin üzvü. 123

Əhməd Xülusi: əsgər. 365

Əhməd İhsan mətbəəsi: İstanbulda mətbəə. 296, 349

Əhməd Məhəmmədəli oğlu: Bakı sakini. 347

Əhməd Nəsimi bəy (1876-1958): Türkiyənin dövlət xadimi. Ticarət naziri (noyabr 1914 – fevral 1917), Xarici İşlər naziri (fevral 1917 – oktyabr 1918) vəzifələrini tutmuşdur. 133

Əhməd paşa (yaxud Hacı Əhməd paşa): Ənvər və Nuri paşaların atası. 262, 270, 276, 277, 286, 297

Əhməd Sabiq: Osmanlı mətbuatının nümayəndəsi. 409

Əhmədov, Sadiq: Ticarət və Sənaye Nazirliyində işləmişdir. 100

Əhmədov, Yusif: Ticarət və Sənaye

İttifaqında işləmişdir. 106

Əhmədoviç, Aleksandr: Krım-tatar hökumətində Ədliyyə naziri olmuşdur. 293
“Əxbar” qəzeti (Petrovsk) 112

Əxzi-Əsgər İdarəsi: Hərbi qulluğa çağırış idarəsi. (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 1, 259, 275, 312, 334, 335, 353, 370, 430

Əkinçilik və Dövlət Əmlakı İdarəsi (Bakı) 334, 452

Əl-Cəzirə: Sudanın əyaləti. Çox bərəkətli torpaqları olan bir kənd təsərrüfatı ölkəsidir. 232, 240

Əl-Xüms: bax. Xüms.

Əl-mücahid fi-səbilillah: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri 68

Əlcəzair (yaxud Cəzair) 231, 285

Ələkbərzadə, Həbib: “Azərbaycan” qəzetinin əməkdaşlarından. 445

Ələt 83, 270, 286, 327

Əli bəy: Bakıda polis müdiri olmuşdur. 146

Əli ibn Əbu Talib (601-661): İslam xəlifəsi, Məhəmməd peyğəmbərin əmisi oğlu və kürəkəni. 282, 295

Əliağa Məhəmmədəli oğlu: Bakı sakini. 328

Əlibəyli, Mustafa bəy: “İşiq” cəmiyyətinin sədri. 279

Əlibəyov, Bəylər bəy: hüquqşünas; Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumət İşləri İdarəsində işləmişdir. 2, 12

Əliyev, Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nazirliyində xüsusi məmur. 101

Əliyev, Hüseyinli: Göyçay qəzasında dövlət ərazilərinin müfəttişi olmuşdur. 2

Əliyev, İbad (İbadulla Əliyev, 1879-1938): Azərbaycanlı mühəndis. Rıqa Politexnik İnstitutunda oxumuş, H. Z. Tağıyevin mədənlərində mühəndis işləmiş, Bakı Şəhər İdarəsinin su işləri üzrə mütəxəssisi, Şollar su kəmərinin mühəndisi olmuşdur. Sovet dövründə müxtəlif vəzifələrdə

işləmişdir. Repressiya qurbanı olmuşdur. 162, 181, 329, 331, 332

Əliyev, Mirzəağa: bax. Əlizadə, Mirzəağa.

Əlizadə, Mirzəağa (1883-1954): Azərbaycanlı aktyor. “Həmiyyət”, “Nicat” truppalarında çıxış etmişdir. 1924-cü ildən etibarən Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında çalışmış, 1949-cu ildə Xalq artisti adına layiq görülmüşdür. 237, 362, 363

Əmanət Kassası 43

Əmək Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 415

Əməvilər: 661-750-ci illərdə mövcud olmuş feodal dövlət və bu dövləti idarə edən hakim sülalə. 232

Əmin Ali bəy: Türk Ocağı cəmiyyətinin üzvü. 123

Əmir Acı-biy: bax. Acı-biy, Knyaz Əmir.

Əmiraslanov, Nuri: Ordunun ərzaq ehtiyacının yerinə yetirilməsi məqsədi ilə qurulan komitənin üzvü olmuşdur. 3

Əmircanov, Əbdüləli bəy (1870-1948): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi. Tiflisdə Müəllimlər İnstitutunu bitirmiş, Azərbaycanın bir sıra yerlərində müəllim işləmişdir. Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətində Maliyyə naziri, Dövlət Nəzarəti naziri vəzifələrini tutmuşdur. Cümhuriyyətin süqutundan sonra Türkiyəyə mühacirətə getmişdir. 27, 43, 66, 68, 101, 147, 256, 270, 286, 307, 419

Əmircanov, Şirəli bəy: Şəki məhkəməsində sülh vasitəçisi olmuşdur. 28

Əmirov, Hacı Əmir: Bülbül kənd sakini. 169

Əmlak naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti): 3

Əmlak Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti): 9, 360

Əmlak və Ziraət naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 65, 415

Əndülüs: İberiya yarımadasında VIII-XV əsrlərdə müsəlman ərəblərin təsiri və nüfuzu altında olan bölgələrin ümumi adı. 232

Əndülüs Əməvi dövləti (yaxud Kordova xilafəti): 929-1031-ci illərdə müasir İspaniya və Portuqaliya ərazilərinin bir hissəsində mövcud olmuş islam dövləti. 240

Ənis Təhsin: Osmanlı mətbuatının nümayəndəsi. 409

Ənvər paşa (1881-1922): Osmanlı dövlətinin hərbi və siyasi xadimi. İttihad və Tərəqqi cəmiyyətinin liderlərindən idi. 1914-1918-ci illərdə Osmanlı dövlətinin Hərbi naziri, Baş Qərargah rəisi olmuşdur. Türk xalqlarını birləşdirmək uğrunda mübarizə aparmışdır. 74, 77, 128, 133, 200, 230, 252, 266, 270, 276, 277, 283, 286, 288, 289, 297, 339

“Ənvəriyyə”: Şuşada Azərbaycanlıların yerli özünümüdafiə dəstəsi. 291, 297

Ənzəli: İranın şimalında, Xəzər dənizi sahilində liman şəhəri. 29, 69, 73, 84, 90, 112, 113, 125, 178, 179, 434

Ərazi İdarəsi (Bakı) 171

Ərazi naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 137, 138, 147, 150, 153, 173, 220, 239, 261, 334, 352

Ərazi Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 138, 150, 153, 261, 334, 335, 352, 353

Ərazi və Dövlət Əmlakı İdarəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 220, 239, 353

Ərdahan: Türkiyənin şimal-şərqində vilayət və bu vilayətin inzibati mərkəzi olan eyniadlı şəhər. 41, 144, 145, 231

“Ərdahan” (kanoner qayığı) 12, 29, 40, 41, 88

Ərəb, ərəblər 232, 437

Ərəb dili, ərəbcə 438

Ərəbli, Hüseyn (yaxud Hüseyn Ərəb-

linski; 1881-1919): Azərbaycanın teatr aktyoru və rejissoru. “Nicat”, “Səfa”, Hacıbəyli Qardaşları müdiriyyəti truppalarında çıxış etmişdir. 237

Ərəblinski, Hüseyn: bax. Ərəbli, Hüseyn.

Ərəş 430

Ərəş qəza məhkəməsi 11

Ərəş qəzası (uyezdi): Yelizavetpol quberniyasının tərkibində inzibati vahid. Daha sonra Ağdaş qəzası adlanmışdır. 9, 24, 164, 387

Ərəş mahalı 71

Ərtoğrul Qazi (? - 1282): Osmanlı dövlətinin banisi olan I Osmanın atası. 232, 240, 437

Ərzaq İdarəsi (Bakı): 30, 66, 87, 107, 287, 288, 343, 344, 345, 362

Ərzaq İdarəsi (Gəncə): 1, 8

Ərzaq Komitəsi 3, 465

Ərzaq naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti): 8, 66, 82, 87, 121, 220, 261, 288, 425, 434

Ərzaq naziri (Gürcüstan) 257, 258

Ərzaq naziri (İtaliya) 77

Ərzaq naziri (Tersk Sovet Respublikası) 236

Ərzaq naziri (Türkiyə) 33

Ərzaq Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 100, 239, 288, 308

Ərzaq Şurası (Tiflis) 258

Ərzincan 29, 36

Ərzurum 29, 36, 231

Əsədullayev, Mirzə (1875-1936): Azərbaycanlı sahibkar, ictimai-siyasi xadim. 1918-ci ilin dekabrından 1919-cu ilin martına qədər Azərbaycanın Ticarət və Sənaye naziri olmuşdur. 90, 178, 179, 361

Əsfəndiyar xan (1871-1918): 1910-1918-ci illərdə Xivə xanı olmuşdur. 315

Əsgər Seyid Dadaş oğlu: Gəncə qəzasının Dəllər kənd sakini. 24

Əsgəran, Əsgəran qalası: İndiki Əsgəran qəsəbəsi, Azərbaycanın Xocalı rayonu ərazisindədir. XX əsrin əvvəllərində Şuşa uyezdinin kəndi idi. 249, 250, 324, 359

Əski mədəni dairəsi: bax. Köhnə mədəni dairəsi.

Əttarlar: Gəncədə küçə. 257

Əyan Məclisi; Əyan Palatası (Avstriya-Macaristan): bax. Herrenhaus.

Əyan Məclisi; Əyan Palatası (Prussiya): 357

Əzəm Kərbəlayı Musa qızı: Gəncə qəzasının Dəllər kənd sakini. 24

Əzizbəyov, Məşhədi (1876-1918): Azərbaycanlı inqilabçı. Rusiya Sosial-Demokrat Fəhlə Partiyasının üzvü olmuşdur. Bakı Şəhər Dumasının üzvü və Bakı Kommunasının liderlərindən biri idi. Bakı Komissarları sırasında güllələnmişdir. 124

“F.”: qəzet; bax. “Forverts”.

“F. T.”: qəzet; bax. “Fossişe zeytunq”.

“F. qazeta”: qəzet. 412

Faros (ada). 86

Fars, farslar 437

Fars dili, farsca 438

Fateh Sultan Məhməd: bax. Məhməd

II.

Fenikə: bax. Finikiya.

“Feodosiya” (gəmi) 112

“Feodosiya” Xəzər istehlak cəmiyyəti 70

Ferdinand I [Ferdinand I, 1861-1948]: Bolqarıstan çarı. 1908-ci ildə Üçüncü Bolqar çarlığının əsasını qoymuşdur. Bolqarıstanın Birinci Dünya müharibəsində məğlubiyyətindən sonra, 3 oktyabr 1918-ci ildə oğlu III Borisin xeyrinə taxtdan çəkilməmişdir. 159, 169, 274, 278

Fertren: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 375

Feyn: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 156

Feyzi Hindi (1547-1595): Hindistanda yetişmiş şair və mütəfəkkir. Əsərlərini fars dilində yazmışdır. 438

Fəhlə-Kəndli Şurası (Serbiya) 377

Fəxri bəy: Türk Ordusunun Ağdamdakı hissələrinin komandanı. 250

Fələstin 33, 86, 141, 232, 407, 408

Fərat çayı 267

Fərzəlibəyov, Mustafa bəy: Şəki və Şamaxı məhkəmələrində işləmişdir. 28

Fəttahov, K. b.: Gəncə həbsxanasının rəisi olmuşdur. 16

Fəvvarələr meydanı: bax. Kolyubakin meydanı.

Filankəs: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri; bax. Hacıbəyli, Üzeyir.

Filibə: Bolqarıstanın ən böyük şəhərlərindən biri, indiki Plovdiv şəhəri. 300

Fin, finlər 77

Finikiya (Fenikə): Aralıq dənizinin şərq sahilində tarixi bölgə. 232

Finlandiya: (yaxud Finlanda). Şimali Avropada dövlət. 4, 5, 77, 79, 142, 144, 268, 282, 377

Firəng: bax. Fransız.

Firsov: Rus inqilabçı. 248

Fiy: Rusiya Federasiyasının tərkibində Dağıstan Respublikasının Axtı rayonu ərazisində kənd. 319

Flaxas: Fransada yer. 269

Flandriya [Flandre]: Avropada tarixi bölgə. Müasir dövrdə əsas hissəsi Belçikaya, geri qalanı isə Fransa və Niderlanda məxsusdur. 155, 156, 189, 190, 281, 319, 320, 321, 336, 337, 375

Flemenk: bax. Hollandiya.

Flerbe [Fleurbaix]: Fransanın şimalında kommuna. 190

Flin: Fransanın şimalında kommuna. 336

Fonten-an-Dormua [Fontaine-en-Dormois]: Fransanın şimal-şərqində kom-

muna. 140

Fort-Aleksandrovsk: bax. Aleksandrovsk.

Fort-Şevçenko: bax. Aleksandrovsk.

“Forverts” [Vorwärts] (“İrəli”): Almaniya Sosial-Demokrat Partiyasının orqanı olan qəzet. Əsası 1876-cı ildə qoyulmuşdur. Təqiblərə görə müxtəlif dövrlərdə Leypsiq, Berlin, Praqa və Parisdə nəşr edilmişdir. 221, 374, 377, 385, 386

Foss, A. V.: Rusiyanın ictimai-siyasi xadimi, eser. 424

“Fossişe zeytunq” [Vossische Zeitung]: 1721-1934-cü illərdə Berlində nəşr edilən alman qəzeti. 274, 278, 289

Foş, Ferdinand [Ferdinand Foch, 1851-1929]: Fransanın hərbi xadimi, marşal. 293, 297

Fövqəladə Komissiya (Rusiya): bax. Ümumrusiya Əksinqilab və Sabotajla Mübarizə Fövqəladə Komissiyası.

Fövqəladə Təhqiqat Komissiyası: Erməni daşnaklarının azərbaycanlıların həyatına və əmlakına qarşı işlədikləri cinayətləri təhqiq etmək məqsədi ilə Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökuməti tərəfindən yaradılmış komissiya. 3, 31, 34

Frakiya: bax. Trakya.

Frankelşteyn, Baron fon: Avstriya-Macarıstanın Gürcüstandakı nümayəndə heyətinin rəhbəri olmuşdur. 28

Frankfurt 86

“Frankurt qəzeti”: bax. “Frankfurter zeytunq”.

“Frankfurter zeytunq” [Frankfurter Zeitung]: Frankfurtda 1856-cı ildən etibarən nəşr edilən almanca gündəlik qəzet. 1943-cü ildə bağlanmışdır. 77, 356, 368

Fransa 49, 95, 96, 132, 140, 149, 150, 154, 206, 238, 268, 269, 272, 281, 293, 294, 332, 337, 338, 348, 355, 364, 401, 410, 411, 433, 453, 454, 467, 468

Fransa donanması 240

Fransa Hökuməti 238

Fransa inqilabı: bax. Böyük Fransa inqilabı.

Fransanın Rusiyadakı general-konsulu 95

Fransız, fransızlar 77, 86, 139, 140, 154, 155, 156, 157, 190, 205, 268, 269, 272, 285, 300, 321, 349, 355, 363, 375, 407, 410, 433, 434, 448

Fransız dili; fransızca 366, 448

Fransisk I [François Ier; 1494-1547]: Fransa kralı; 1515-1547-ci illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 285, 296

Fransua: bax. Fransisk I.

Friç, fon [von Fritsch]: Alman ordusu generalı. 190

Fridrix Karl fon Hessen [Friedrich Karl von Hessen, 1868-1940]: Böyük Hessen hersoqluğunun şahzadəsi. 9 oktyabr – 12 dekabr 1918-ci ildə Finlandiya kralı olmuşdur. 282, 295

Fridrix Vilhelm [Friedrich Wilhelm; 1882-1951]: Almaniya və Prussiyanın vəliəhd şahzadəsi; Almaniya imperatoru II Vilhelmin oğlu. Birinci Dünya müharibəsində əvvəlcə Beşinci ordunun komandiri, sonra Kronprins Vilhelm Orduları Qrupunun baş komandanı olmuşdur. 41, 96

Fromel [Fromelles]: Fransanın şimalında kommuna. 190

“Füyuzuat” jurnalı 302, 315

Füzuli, Məhəmməd (1494-1556): məşhur Azərbaycan şairi. Türkdilli klassik poeziyanın ən böyük şairi kimi qəbul edilir. 438, 439

Gegeçkori, Yevgeni Petroviç (1881-1954): Gürcüstanın dövlət xadimi. Mənşevik. Hüquq təhsili almışdır. Zaqafqaziya Komissarlığının sədri seçilmişdi. Gürcüstan müstəqilliyini elan etdikdən sonra Xarici İşlər naziri, 1921-ci ildə isə Ədliyyə

naziri olmuşdur. Gürcüstanın sovetləşməsinin ardından mühacirət etmişdir. 36, 210
Georgi; Müqəddəs Georgi 257
Getman 424, 426
Gədəbəy 2
Gəlibolu 253, 296
Gəncə (şəhər) 1, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 23, 24, 27, 32, 38, 52, 59, 64, 65, 66, 67, 71, 88, 119, 127, 163, 184, 199, 209, 239, 255, 256, 257, 261, 271, 276, 288, 294, 308, 313, 314, 318, 323, 334, 383, 387, 391, 396, 397, 398, 415, 425, 440, 444

Gəncə Aksiz İdarəsi: bax. Aksiz İdarəsi (Gəncə).

Gəncə ali-ibtidai məktəbi 102

Gəncə Darülmüəllimini: bax. Gəncə Müəllimlər Seminariyası.

Gəncə Ərzaq İdarəsi: bax. Ərzaq İdarəsi (Gəncə).

Gəncə gimnaziyası 1

Gəncə Hərbi məktəbi (Gəncə Hərbiyyə məktəbi; Gəncə Kiçik zabitlər məktəbi; Gəncə Podpraporşiklər məktəbi): Azərbaycan Cümhuriyyəti dövründə milli hərbi kadrlar hazırlayan məktəb. 1918-ci ilin iyun ayında Gəncədə fəaliyyətə başlamış, həmin ilin oktyabr ayında ilk məzunlarını vermişdir. 1918-ci ilin dekabrında Gəncə Podpraporşiklər məktəbinin bazasında Gəncə Praporşiklər məktəbi yaradılmışdır. 161, 391

Gəncə Hərbiyyə məktəbi: bax. Gəncə Hərbi məktəbi.

Gəncə xanı 349

Gəncə xanlığı 35, 37, 38

Gəncə Kiçik zabitlər məktəbi: bax. Gəncə Hərbi məktəbi.

Gəncə komendantı 16

Gəncə qəzası 24, 31, 101, 257

Gəncə qəza məhkəməsi 11, 12

Gəncə quberniyası: 1, 2, 13, 31, 32,

101, 102, 119, 137, 163, 383, 398, 430

Gəncə Mixaylov sənət məktəbi 102

Gəncə Müəllimlər Seminariyası 16, 102

Gəncə nahiyyə məhkəməsi 11, 27, 28, 335

Gəncə oğlanlar gimnaziyası 12, 47, 387

Gəncə Podpraporşiklər məktəbi: bax.

Gəncə Hərbi məktəbi.

Gəncə Şəhər Bələdiyyə İdarəsi 3, 261, 383

Gəncə şəhər məhkəməsi 11

Gəncə Təxliyyə Komissiyası: Ordunun ehtiyacları üçün bəzi binaların müsadirə edilməsi məqsədi ilə təşkil edilən komissiya. 3

Gəncə valisi 388

Gilan 177

Gindes, Yevsey Yakovleviç (1872-1954): həkim və ictimai xadim; Azərbaycan Cümhuriyyətinin Səhiyyə naziri. Kiyevdə anadan olmuş, Müqəddəs Vladimir Universitetini (Kiyev) bitirmiş və həkim kimi işləməyə başlamışdır. 1905-ci ildə Bakıya köçmüş, Qara şəhər xəstəxanasında, Ümumrusiya vərəm əleyhinə mübarizə cəmiyyətinin Bakı şöbəsində işləmiş, Bakı Pediatriklər cəmiyyətini qurmuş və cəmiyyətə rəhbərlik etmişdir. 1918-ci ildə Bakıda uşaq xəstəxanasını təsis etmişdir. Cümhuriyyət dövründə (26 dekabr 1918 – 14 mart 1919) Səhiyyə naziri olmuşdur. Bakı Dövlət Universitetində dərs demişdir. Cümhuriyyətin süqutundan sonra da pediatr kimi fəaliyyətini davam etdirmiş, eyni zamanda valideyn himayəsindən məhrum uşaqlar üçün uşaq evləri və düşərgələr açmışdır. Bakıda vəfat etmişdir. 87, 88

Givatsxuri: Gürcüstanın Raçinski qəzasında kənd. 91

- Goranboy: bax. Goranboy-Əhmədli.
- Goranboy-Əhmədli: indiki Goranboy rayonu. 31
- Gorus 212, 249, 258
- Gökəlp, Ziya (1876-1924): Türk sosioloqu, şairi və siyasətçisi. Türkiyədə milliyətçiliyin ən böyük ideoloqu olaraq qəbul edilir. 123, 350
- Gömrük İdarəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti): bax. Mərkəzi Gömrük İdarəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti).
- Gömrük naziri 69
- Gövhərağa məscidi: Şuşada məscid. 359
- Göyçay: 2, 31, 47, 67, 68, 138, 336, 399
- Göyçay ali-ibtidai məktəbi 354
- Göyçay qəza məhkəməsi 11, 12
- Göyçay qəzası (uyezdi): 2, 452
- Göyçə gölü 24, 71, 79
- Gözəlzadə Ağahüseyn: Qırmızı Aypara cəmiyyətinin üzvü. 225
- Güləbli: Qarabağda kənd. 305
- Güləbli Heydər: bax. Heydər.
- Gülxandyan (yaxud Gülxəndəyan) Erməni Milli Komitəsinin üzvü. 112, 396
- Gülxanə xətti-hümayunu (yaxud Gülxanə fərmanı): Türkiyədə, Sultan Əbdülməcid dövründə, 3 noyabr 1839-cu ildə elan edilən fərman. Qərbyönlü inkişafın ilk ciddi addımı kimi qəbul edilir. 439
- Gülnaz: Üzeyir Hacıbəyovun “O olmasın, bu olsun” operettasında obraz. 110
- Gümrü: bax. Aleksandropol.
- Gürcü, gürcülər 31, 69, 91, 107, 109, 111, 126, 129, 147, 148, 162, 210, 214, 257, 260, 291, 322, 361, 381, 392, 393, 423, 441, 458, 459
- Gürcü dili, gürcücə 147, 152, 210
- Gürcü icması (Bakı) 257
- Gürcü Milli Şurası (Azərbaycan Cümhuriyyəti): Azərbaycan Cümhuriyyəti dövründə Bakıda fəaliyyət göstərən milli şuralardan biri. 1918-ci ilin aprelində gürcü icması tərəfindən yaradılmışdı. Sədri Konstantin Mikeladze idi. (Gürcüstanın istiqlaliyyətini elan edən Gürcüstan Milli Şurası ilə qarışdırılmamalıdır.) 423, 426
- Gürcüstan 4, 19, 24, 28, 31, 33, 38, 41, 69, 91, 93, 122, 126, 143, 147, 149, 151, 152, 160, 162, 170, 191, 192, 197, 198, 210, 211, 214, 222, 255, 257, 258, 260, 271, 350, 365, 378, 381, 392, 423, 424, 434, 441, 443, 449, 468, 470
- Gürcüstan Dəmiryolu İdarəsi 271
- Gürcüstan Hökuməti 19, 28, 33, 82, 92, 93, 127, 148, 160, 162, 199, 209, 210, 222, 257, 378, 392, 393, 423, 424, 434, 441, 445, 446, 458, 459, 468
- Gürcüstan Milli Şurası: 20 noyabr 1917-ci ildə Gürcüstanın I Milli Qurultayında yaradılan partiyalar arası siyasi qurum. Şurada çoxluq menşeviklərdə idi. 26 may 1918-ci ildə Gürcüstanın istiqlaliyyətini elan etdi və Gürcüstan Parlamentinin funksiyasını yerinə yetirməyə başladı. (Bakıda fəaliyyət göstərən Gürcü Milli Şurası ilə qarışdırılmamalıdır.) 147, 152
- Gürcüstan Parlamenti 381, 382
- Gürcüstan Teleqraf Agentliyi 122, 139, 154, 166, 169, 319, 336, 348
- Gürcüstanın Azərbaycandakı nümayəndə heyəti (heyəti-mürəxxəsəsi) 69, 256, 257
- Gürcüstanın Azərbaycandakı səfiri 24, 71, 160, 257
- Gürcüvan: İndiki Ağsu rayonunun Xanbulaq kəndi. 6
- Güzdək kəndi: 74
- H. Hamid: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri. 52
- H. Hənəfi: bax. Zeynəlli, Hənəfi.
- H. R.: “Azərbaycan” qəzetindəki imza-

lardan biri, bax. Məhəmmədbəyli, Hüseyn Rza.

Haaqa [Den Haag]: Niderlandda şəhər. Bir sıra böyük beynəlxalq təşkilatlar bu şəhərdə yerləşir. 158, 376, 389, 411, 433

Haaqa Konfransı 389

Hacı Davud: XVIII əsrin əvvəllərində Səfəvi hakimiyyətinə qarşı üsyanın rəhbərlərindən. Bax. Davud.

“Hacı Qara”: Mirzə Fətəli Axundovun komediyası. 399

“Hacı Qəmbər”: Nəcəf bəy Vəzirovun komediyası. 399

Hacı-Tərhan: İndiki Rusiya Federasiyasının Həştərxan (Astraxan) şəhəri. “Azərbaycan” qəzetinin müxtəlif nömrələrində “Hacı-Turxan”, “Hacı-Tərhan” kimi adlarla getmişdir. 52, 71, 72, 84, 91, 108, 124, 125, 159, 213, 273, 403, 467

Hacı-Turxan: bax. Hacı-Tərhan.

Hacıbəyli, Ceyhun bəy (yaxud C. Dağıstani; 1891-1962): Azərbaycanlı filoloq, tarixçi, jurnalist və ictimai xadim. Peterburq və Sorbonna universitetlərində təhsil almışdır. “Azərbaycan” qəzetinin redaktorlarından olmuşdur. Qəzetdəki yazılarını “C. Dağıstani” imzası ilə nəşr etdirmişdir. Üzeyir Hacıbəylinin kiçik qardaşdır. 50, 60, 114, 132, 149, 169, 185, 205, 221, 239, 259, 276, 294, 314, 324, 331, 332, 348, 357, 385, 403, 425, 448, 456, 469

Hacıbəyli, Üzeyir (1885-1948): Azərbaycanlı bəstəkar, musiqişünas, publisist, pedaqoq və ictimai xadim. Azərbaycanın müasir peşəkar musiqi sənətinin və milli operanın banisi. Dövrünün bir sıra qəzet və jurnallarında, o cümlədən “Azərbaycan” qəzetində məqalə, felyeton, hekayə və miniatürlərlə çıxış etmişdir. “Azərbaycan” qəzetinin redaktorlarından biri olmuşdur. Sovet dövründə Azərbaycan Bəs-

təkarlar İttifaqının sədri, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının rektoru, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü olmuşdur. Azərbaycan SSR-in və Azərbaycan Respublikasının Dövlət himnlərinin musiqisinin müəllifidir. 55, 63, 81, 89, 346, 420, 426

Hacıbəyli, Zülfüqar (1884-1950): Azərbaycanlı bəstəkar. Üzeyir Hacıbəylinin böyük qardaşdır. 179, 311

Hacıbəyov Bəradərləri truppası: bax. Hacıbəyov Qardaşları müdiriyyəti.

Hacıbəyov Qardaşları müdiriyyəti: Zülfüqar və Üzeyir Hacıbəyli qardaşları tərəfindən Bakıda qurulan opera və operetta artistləri truppası. 54, 63, 81, 88, 89, 236, 237, 316, 444

Hacikənd 214

Hacıqabul 83, 239, 276, 294, 314, 395, 397

Hacıqasımov, Yusif bəy: Zaqafqaziya Seyminin kargüzarı olmuşdur. 430

Hacinski, İsa bəy (1860-1919): Azərbaycanın ən böyük neft sənayeçi və xeyriyyəçilərindən biri. 72, 79

Hacinski, Məhəmmədhəsən (1875-1931): Azərbaycanın dövlət xadimi. Peterburq Texnologiya İnstitutunu bitirmişdir. Cümhuriyyətdən əvvəl Bakının abadlaşdırılmasında xidmətləri olmuşdur. Zaqafqaziya Seyminin üzvü idi. Zaqafqaziya Demokratik Federativ Respublikasında Ticarət və Sənaye naziri vəzifəsini tutmuşdur. Azərbaycan Milli Şurasının üzvü idi. Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətində Xarici İşlər naziri, Dövlət Nəzarəti naziri, Maliyyə naziri, Daxili İşlər naziri, Ticarət, Sənaye və Ərzaq naziri kimi vəzifələrdə işləmişdir. Cümhuriyyətin süqutundan sonra repressiyaya məruz qalmışdır. 103, 147, 227, 245, 420

Hacıyev, Xaspolad bəy (d. 1900):

Şuşada doğulmuşdur. İrəvanda gimnaziya bitirmiş, Rusiyada ali təhsilini tamamlaya bilməmişdir. Müxtəlif yerlərdə meşəbəyi müavini olmuşdur. Azərbaycan Parlamentinin qərarı ilə təhsil almaq üçün xaricə göndərilən tələbələr arasında idi. 138

Hacıyev, İ.: Ərazi naziri vəzifəsini müvəqqəti icra etmişdir. 138

Hadi, Məhəmməd (Əbdülsəlimzadə; 1879-1920): Azərbaycanlı şair və jurnalist. 8, 87, 141, 177, 264, 302, 315

Hadizadə, Molla Əbdürrəhim: Bakı sakini. 82

Hadrut 47

Halim Sabit bəy (1883-1946): Tatar əsilli türk ziyalı. Kazanda doğulmuşdur. 1901-ci ildə təhsil məqsədi ilə İstanbula getmişdir. Daha sonra İstanbulda müxtəlif dərəcəli təhsil ocaqlarında dərslər demişdir. 1919-1939-cu illərdə ticarətlə məşğul olmuş, bir çox Avropa ölkəsini gəzməmişdir. II Dünya müharibəsi başladıqdan sonra Türkiyəyə qayıdaraq “İslam Ensiklopediyası”nın nəşr bürosunda və Din İşləri Qurumunda işləmişdir. Ziya Gökalp, Əhməd Ağaoğlu kimi türkçülərlə yaxın dostluq əlaqələri var idi. 123

Hamazasp: bax. Srvandzyan, Hama-zasp.

Hambal; hammal: Üzeyir Hacıbəyovun “O olmasın, bu olsun” operet-tasında obraz. 111

Hamburq 229, 433

Handzeym [Handzame]: Belçikanın şimal-qərbində kommuna. 156, 189, 320

Hannibal (e. ə. 247-181): Karfagen sərkərdəsi. 284

Hannover [Hannover]: Prussiyanın əyaləti. Hannover alayları (Hannover polkları) Prussiya ordusunun 10-cu korpusunu meydana gətirirdi. 205

Harpriş [Harprich]: Fransanın şimal-

şərqində kommuna. 375

Hautem [Houtem]: Belçikanın şimal-qərbində qəsəbə. 156

Hauz, Edvard [Edward House, 1858-1938]: Amerika siyasi xadimi və diplomatı. Hərbçi olmasa da “polkovnik Hauz” kimi tanınmışdır. Amerika prezidenti Vilson, Hauzun təsiri altında qalmışdır. 453

“Havas”: Fransız xəbər agentliyi. 1835-ci ildə təsis edilmişdir. Frans-press agentliyi [Agence France-Presse] daha sonra “Havas”ın bazasında yaradılmışdır. 195, 268

“Hayrenik”: İstanbulda erməni dilində nəşr edilən gündəlik qəzet: 57, 191

Helen 231

Helsinki: Finlandiyanın paytaxtı və ən böyük şəhəri. Finlandiya 1809-1917-ci illərdə Rusiya İmperiyasının tərkibində olmuşdur. Rus dilində Helsinki şəhərinin adı 1926-cı ilə qədər Helsingfors kimi işlənmişdir. 165, 213

Helsingfors: bax. Helsinki.

Herrenhaus [Herrenhaus]: Avstriya-Macaristan Parlamentinin (Reyxsrat) yuxarı palatası olan Əyan palatası. 167, 168, 170

Hersoq Albrext: bax. Albrext fon Vürtemberq.

Hertlinq, Georq fon [Georg von Hertling; 1843-1919]: Almaniyanın dövlət xadimi. 1 noyabr 1917 – 3 oktyabr 1918 tarixləri arasında Almaniyanın Baş Naziri (Reyxskansler) olmuşdur. 168, 408

Hessen, Fridrix Karl: bax. Fridrix Karl fon Hessen.

Heybəli (ada): 300

Heydər; Gülablı Heydər: Şuşa sakini. 305

Heydər Abbasəli oğlu: Bakıda oğurluq üstündə tutulmuşdur. 361

Heydərov, İbrahim bəy: Dağlılar Res-

- publikasının Daxili İşlər naziri. 290, 380
 Həcm: Şimali Qafqazda kənd. 382.
 Hələb: İndiki Suriya Ərəb Respublikasının şimal-qərbində şəhər, ölkənin ən böyük və qədim şəhərlərindən biri. 131
 Həmdullah Sübhi (Soyadı qanunundan sonra “Tanrıövər” soyadını qəbul etmişdir; 1885-1966): Türk yazıçısı və siyasi xadimi. Osmanlı Məclisi-Məbusanının və Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü, Maarfi naziri və səfir olmuşdur. 123
 Həmid bəy: Osmanlı Bankının İdarə heyəti üzvü. 344
 Həmidyyə: Bakıda bina. 397
 Həmkarlar İttifaqları Şurası (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 422, 443
 Hərbi Donanma naziri: bax. Bəhriyyə naziri.
 Hərbi Donanma Nazirliyi: bax. Bəhriyyə Nazirliyi.
 Hərbi İşlər Dairəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti): 3.
 Hərbi İşlər Dairəsi (Gəncə quberniyası) 102
 Hərbi İşlər müvəkkili (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 147
 Hərbi qulluğa çağırış idarəsi: bax. Əxz-i Əsgər İdarəsi.
 Hərbi Ləvazimat İdarəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 288
 Hərbi nazir (Avstriya) 273
 Hərbi nazir (Ermənistan) 149, 392
 Hərbi nazir (Gürcüstan) 392
 Hərbi nazir (İngiltərə) 263
 Hərbi nazir (Kırım) 293
 Hərbi nazir (Türkiyə) 133, 402
 Hərbi Nazirlik (Avstriya) 273
 Hərbi Nazirlik (yaxud Hərbiyyə Nazirliyi) (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 220, 239, 265, 380
 Hərbi Nazirlik (Prussiya) 154
 Hərbi Sənaye Komissarı (Rusiya) 330
 Hərbi-ümumi: bax. Birinci Dünya müharibəsi.
 Hərbiyyə və Bəhriyyə naziri: bax. Müdafiə və Donanma naziri.
 Hərəməyn: Məkkə və Mədinə şəhərləri. 285, 296
 Həsən Bəsri bəy: Şuşa şəhərinin komendantı. 250, 251, 290, 297
 Həsən Fərid (Soyadı qanunundan sonra “Cansevər” soyadını qəbul etmişdir; 1891-1969): Türk yazıçısı və həkimi. Türk Ocaqlarının qurucularından olmuşdur. 123
 Həsənqulu bəy: Üzeyir Hacıbəyovun “O olmasın, bu olsun” operettasında obraz; “millətpərəst”. 111, 116
 Həştərxan: bax. Hacı-Tərxan.
 “Həyat” qəzeti (Azərbaycan) 302, 315
 Həzi Aslanov küçəsi (Bakı): bax. Karantinni küçəsi.
 Hicaz 85, 150
 Hilali-Əhmər: bax. Qırmızı Aypara cəmiyyəti.
 Himalay dağları 285, 437
 Hindenburg, Paul fon (Paul von Hindenburg, 1847-1934): Almaniyanın hərbi və siyasi xadimi, Birinci Dünya müharibəsinin ən məşhur sərkərdələrindən biri. 1925-1934-cü illərdə Almaniya prezidenti olmuşdur. 159, 263, 264
 Hindenburg xətti [Hindenburg Line]: Fransanın şimal-şərqində müdafiə istehkamları xətti. 150
 Hindistan 58, 85, 166, 231, 260, 285, 338, 424, 455
 Hindistan İşləri naziri (İngiltərə) 58
 Hindli; hindu 58, 166, 232, 338, 349
 Hindu: bax. Hindli.
 Hinduizm 349
 Hints, Paul fon [Paul von Hintze, 1864-1941]: Almaniyanın dövlət xadimi və diplomatı. İyul-oktyabr 1918-ci ildə Alma-

niyanın Xarici İşlər naziri olmuşdur. 144, 159

Hnçak Partiyası: bax. Sosial-Demokrat Hnçak Partiyası.

Holland, hollandlar 433

Hollandiya 337, 433

Hollandiya Hökuməti 389, 433

Holşteyn [Holstein]: Almaniya tarixi vilayət. 337, 348

Homer 260

Hot-Deyl [Haute-Deûle]: Fransanın şimalında de-la-Deyl [de-la-Deûle] kanalının yuxarı hissəsi. 320

Hökumət İşləri İdarəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti): 2, 9, 138, 379

Hökumət İşləri İdarəsi Müdiri (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 65, 379

Hökumət katibi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 2

Hökumət Müfəttişi; Hökumət Kontroloru; Hökumət Kontrolu: bax. Dövlət Müfəttişi.

Hökumət Müfəttişliyi: bax. Dövlət Müfəttişliyi.

Hökumət teatrı (Azərbaycan) 287, 311, 331, 444

Hun, hunlar 60

Husarek, Maks fon Heynleyn [Max Hussarek von Heinlein; 1865-1935]: Avstriya-Macaristanın dövlət xadimi. 25 iyul – 27 oktyabr 1918 tarixləri arasında Baş Nazir olmuşdur. 209

Hutulst [Houthulst]: Belçikanın Qərbi Flandriya bölgəsində qəsəbə. 155

Hüseyn: İmam, Məhəmməd Peyğəmbərin nəvəsi, həzrəti-Əlinin oğlu. 96, 184, 185

Hüseyn: Səfəvi şahı. Bax. Sultan Hüseyn.

Hüseynov: 189, 221, 225

Hüseynov, Əli: Bakıda və Qazaxda müəllim olmuşdur. 452

Hüseynov, Məhəmməd: Şəki və Ağdaş qəzalarında təhsil sahəsində işləmişdir. 387

Hüseynov, Rza: bax. Darablı, Rza.

Hüseynzadə, Ağa Süleyman Məhəmmədbağır oğlu: Bakı sakini. 207

Hüseynzadə, Ələkbər (1887-1967): teatr və kino aktyoru. Azərbaycan SSR Əməkdar artisti idi. 63, 81, 89, 111, 116, 237

Hüseynzadə, Ələkbər Məhəmmədbağır oğlu: Bakı tacirlərindən. 207

Hüseynzadə, Əli bəy (1864-1940): Azərbaycanın və Türkiyənin görkəmli ictimai xadimi, eyni zamanda həkim, publisist və pedaqoq. 48, 123

Hüseynzadə, Xəlil: teatr aktyoru. 89, 237

Hüseynzadə, Məhəmməd: Qazaxda müəllim olmuşdur. 452

Xaçaturov 87

Xaçbulaq döyüşü 67

Xaçın çayı 359

Xaçmaz 126, 200, 202, 442, 464

Xalidə Ədib (Soyadı qanunundan sonra “Adıvar” soyadını qəbul etmişdir; 1884-1964): Türk yazıçısı və siyasi xadimi. Türk Qurtuluş Savaşında iştirak etmiş, Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü olmuşdur. 418

Xalq Komissarları Soveti (Rusiya): bax. Sovet Hökuməti (Rusiya).

Xalq Təsərrüfatı Şurası 70, 118

Xalqçı Sosialistlər Partiyası (yaxud Xalqçı-Sosialist Əmək Partiyası): Rusiyada 1905-1918-ci illərdə mövcud olmuş siyasi partiya. 241

Xanabad: Qarabağda kənd. 359

Xanbulaq: Ağsu rayonunun kəndi. Bax. Gürcüvan.

Xançı Qulam oğlu: Bakı sakini. 344

Xanxoyski, Əmir xan: bax. Xoyski, Əmir

xan.

Xanxoyski, Fətəli xan: bax. Xoyski, Fətəli xan.

Xankəndi 292

Xanməhəmmədqala: İndiki Məmmədqala kəndi. Rusiya Federasiyasının tərkibində, Dağıstan Respublikasının Dərbənd rayonundadır. 319

Xarəzm 315

Xarici İşlər naziri (Almaniya) 208, 221, 322, 380

Xarici İşlər naziri (Avstriya-Macaristan) 167, 170

Xarici İşlər naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti): 3, 9, 103, 147, 160, 239, 326

Xarici İşlər naziri (Ermənistan) 191

Xarici İşlər naziri (Fransa) 373

Xarici İşlər naziri (Gürcüstan) 19, 28, 92, 392, 393, 445

Xarici İşlər naziri (Hollandiya) 433

Xarici İşlər naziri (Rusiya) 380

Xarici İşlər naziri (Türkiyə) 128, 133, 322, 452

Xarici İşlər Nazirliyi (Almaniya) 380

Xarici İşlər Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 70, 147

Xarici İşlər Nazirliyi (Gürcüstan) 210, 227

Xarici İşlər Nazirliyi (Türkiyə) 322

Xarkov 310, 365, 368, 380

“Xarkovskaya jizn” (qəzet) 212

Xasməmmədov, Ələkbər bəy: Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi. “Difai” partiyasının, Gəncə Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin, Gəncə Milli Komitəsinin üzvü olmuşdur. Fövqəladə Təhqiqat Komissiyasının sədri təyin edilmişdir. 31

Xasməmmədov, Xəlil bəy (1873-1947): Azərbaycanın dövlət xadimi. Moskva Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmişdir. Rusiya Dövlət Dumasının, Azərbaycan Milli Şurasının üzvü olmuşdur. Azərbaycan

Cümhuriyyəti Hökumətində portfelsiz nazir, Ədliyyə naziri, Daxili İşlər naziri kimi vəzifələr tutmuşdur. Azərbaycanın Türkiyədə səfiri təyin edilmiş, Cümhuriyyətin süqutundan sonra Azərbaycana qayıtmamışdır. Siyasi fəaliyyətini mühacirətdə də davam etdirmişdir. 147, 288

Xenklis: Belçikanın Maarif naziri. 408

Xələfzadə, Məhəmməd Əli: Şəkiddə müəllim olmuşdur. 103

Xəlfəli: Şuşanın kəndi. 250, 292

Xəlifə, İslam xəlifəsi: 128, 133, 193, 200, 206

Xəlil İbrahim: bax. İbrahimov, Xəlil.

Xəlil paşa: Xəlil Qut (1882-1957). Osmanlı İmperiyasının hərbi xadimi. İttihad və Tərəqqi cəmiyyətinin üzvü olmuşdur. Ənvər paşanın əmisi (Ənvər paşadan 1 yaş kiçik idi), eyni zamanda Hərbi Akademiyada Mustafa Kamalın (Atatürk) sinif yoldaşı olmuşdur. Birinci Dünya müharibəsində İraq cəbhəsində böyük müvəffəqiyyət qazanmış, Qafqaz İslam Ordusu ilə birgə Bakıya daxil olmuş, Türk Qurtuluş Savaşında iştirak etmişdir. 7, 13, 28, 57, 131, 214, 277, 297, 402, 405, 459

“Xəliliyyə”: Şuşada Azərbaycanlıların yerli özünümüdafiə dəstəsi. 291, 297

Xəzər dənizi 13, 38, 41, 56, 71, 79, 249, 367

Xəzər donanması (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 41

Xəzər donanması (Rusiya) 30, 40

Xəzər donanması (SSRİ) 41

Xəzinə Palatası (Bakı) 183, 209, 271, 271, 372

Xəzinə Palatası (Gəncə) 286

Xəzinə Palatası müdiri (Bakı) 183

Xillil: Neftçalanın qəsəbəsi. 459

Xırdalan 74

Xidiv; Xidivi-Misir: bax. Misir valisi.

Xilafət 25

- Xita: bax. Çin.
 Xitalı, xitalılar: bax. Çinli, çinlilər.
 Xivə 34
 Xivə xanı 309, 315
 Xivə xanlığı 315
 Xocayev, İ. N.: Gəncənin erməni sakinlərindən. 12
 Xoramord: Qarabağda kənd. 359
 Xoştariya: Bakıya rəsmi səfərə gələn Gürcüstan heyətində yer almışdır. 126
 Xoyski, Əmir xan (1888-1954): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi, milli istiqlal hərəkatının iştirakçısı. Bakı qubernatorunun müavini, eləcə də bir sıra yerlərdə qəza rəisi olmuşdur. 200, 202, 206, 219
 Xoyski, Fətəli xan (1875-1920): Azərbaycan Cümhuriyyətinin qurucularından biri, görkəmli dövlət xadimi. Moskva Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmişdir. Bakı Şəhər Dumasının sədri (1917-1918), Zaqafqaziya Seyminin üzvü və Zaqafqaziya Federativ Respublikasının Xalq Maarifi naziri (1918) olmuşdur. Azərbaycan Cümhuriyyətinin ilk hökumətinin sədri seçilmiş, Cümhuriyyət dövründə bir neçə dəfə Baş Nazir, eləcə də Daxili İşlər naziri, Ədliyyə naziri, Xarici İşlər naziri vəzifələrini icra etmişdir. Bolşevik işğalından sonra Tiflisə mühacirət etmiş və orada erməni daşnakları tərəfindən şəhid edilmişdir. 7, 12, 20, 44, 52, 68, 69, 147, 177, 326, 344, 419
 Xoyski, Rüstəm xan (1888-1939): Azərbaycan Cümhuriyyətinin dövlət xadimi. Fətəli xan Xoyskinin qardaşı. Hökumətin İşlər İdarəsinin müdiri, daha sonra Sosial Təminat naziri olmuşdur. 2, 65, 138, 379
 Xristian, xristianlıq 17, 22, 34, 35, 49, 102, 184, 296
 Xristianiya [Christiania]: bax. Oslo.
 Xudabaşyan: Bakı sakini, mühəndis. 127
 Xudafərin 327
 Xudat (dəmiryol stansiyası) 318, 334, 352
 Xolyavin, Pavel Vladimiroviç: Bakı nahiyə məhkəməsinin üzvü olmuşdur. 173
 Xumaradze, X. P.: Bakı tacirlərindən. 87
 Xunxadze, İvan: Qazaxda maarif müfəttişi olmuşdur. 102
 Xüms (yaxud Əl-Xüms): Livianın şimalında, Aralıq dənizi sahilində liman şəhəri. 338
 Xüsusi Dövlət Kontrolu İdarəsi: bax. Dövlət Müfəttişliyi.
 Xüsusi tam oğlan gimnaziyası: 1914-cü ildə A. K. Saykovskaya tərəfindən Bakıda, Bolşoy Morskoy (indiki Bülbül) və Bala-xanski (indiki Füzuli) küçələrinin kəsişməsində açılan məktəb. 183, 187
 Xüsusi Zaqafqaziya Komitəsi: Müvəqqəti Hökumətin (Rusiya) Zaqafqaziyanı idarə etmək üçün təsis etdiyi orqan. 1917-ci ilin mart-noyabr aylarında mövcud olmuşdur. Bu Komitənin sədri Vasili Aki-moviç Xarlamov, üzvləri Mixail İvanoviç Papacanov, Məmməd Yusif Cəfərov, Akaki İvanoviç Çxenkeli və Kita Georgiyeviç Abaşidze idi. 2
 “İ. N.”: Rusiyada nəşr edilən qəzet. 330
 İaşə naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 69
 İaşə naziri (Türkiyə) 164, 452
 İaşə Nazirliyi (Türkiyə) 164
 İbad Fətullah oğlu: Bakı sakini. 146
 İbiş Mehdi oğlu: Goruslu. 258
 İbrahim Azəri: bax. Atakişizadə, İbrahim.
 İbrahim xan (yaxud İbrahim Xəlil xan; 1732-1806): Qarabağ xanı. 249
 İbrahim paşa, Nevşehirlilə Damad (1660-1730): Nevşehirdə doğulmuşdur. Dövrün Osmanlı padşahı III Əhmədin qızı

Fatma sultanla evlənmişdir. 1718-1730-cu illər arasında Osmanlı sədrəzəmi (baş vəziri) olmuşdur. 265, 277

İbrahimov, Cəfər: Krım Hökuməti üzvlərinə qarşı sui-qəsdə cəhd edərkən tutulmuşdur. 293

İbrahimov, Xəlil (Xəlil İbrahim; Xəlil İbrahimzadə; 1892-1938): Azərbaycanlı müəllim, publisist və tənqidçi. Şuşada anadan olmuşdur. Bakıda müəllim işləmiş, müxtəlif qəzet və jurnallarda, o cümlədən “Azərbaycan” qəzetində yazılar dərc etdirmiş, bir müddət “Azərbaycan” qəzetinin “müvəqqəti müdiri” olmuşdur. 1938-ci ildə həbs edilərək güllələnmişdir. 251, 292, 305, 326, 360, 389, 436

İdil çayı (Volqa) 212, 213, 273

İkiçayarası (yaxud Mesopotamiya, Beynənnəhreyn): Yaxın Şərqdə tarixi-coğrafi bölgə, Dəclə və Fərat çaylarının arasında qaldığından, bu adı almışdır. 33, 141

İkinci Krım Regional Hökuməti: bax. Krım Regional Hökuməti (İkinci).

İkinci Qızlar gimnaziyası (Bakı) 251

İkinci Oğlanlar gimnaziyası (Bakı) 251

İkinci Realnı məktəbi (Bakı) 171, 183

“İqdam”: 1894-1928-ci illərdə İstanbulda türk dilində nəşr edilən gündəlik siyasi və elmi qəzet. 1894-1910-cu illərdə “İqdam”, 1910-1912-ci illərdə “Yeni İqdam”, 1912-ci ildə bir müddət “İqtiham”, 1912-1928-ci illərdə yenə “İqdam” adıyla nəşr edilmişdir. 321

İqnateviç (polkovnik) 46

İqnateviç, Nadejda 46

İqnatıyev: Əmlak və Ərazi Nazirliyində işləmişdir. 360

İl-d’Eks [Île-d’Aix]: Atlantik okeanında Fransaya məxsus ada. 238

İldırım bəy: Qafqaz İslam Ordusu zabiti. 360

“İliada”: Qədim yunan şairi Homerin poeması. 260

İlyas Rəqib: bax. Eğə, İlyas Rəqib.

İlyəşeviç: Muğanda Azərbaycan Cümhuriyyətinin ordusuna qarşı döyüşən qüvvələrin komandirlərindən biri olmuşdur. 467

İlyuşkin, Pyotr Fyodoroviç: Bakı Şəhər İdarəsinin və Bakı Şəhər Dumasının üzvü olmuşdur. 1917-ci ildə Bakı Şəhər İdarəsinin rəisi və Bakı qubernatoru vəzifələrini müvəqqəti olaraq icra etmişdir. Cümhuriyyət dövründə Bakı Şəhər İdarəsinin rəisi olmuş, sovet dövründə isə Bakı Şəhər Sovetində müxtəlif vəzifələrdə işləmişdir. 29, 41, 161, 181, 182, 329, 331

İmperatriça Aleksandra rus-müsəlman qız məktəbi: bax. Tağıyevin qızlar məktəbi.

İmperialist, imperializm 15, 23, 56, 93, 95, 97, 113, 128

İngelmünster [Ingelmunster]: Belçikanın şimal-qərbində şəhər. 268

İngilis, ingilislər 6, 12, 13, 14, 15, 16, 21, 22, 23, 29, 31, 33, 34, 36, 56, 58, 59, 73, 77, 86, 93, 94, 112, 113, 139, 140, 154, 155, 156, 157, 167, 177, 190, 192, 193, 195, 204, 212, 263, 269, 269, 272, 281, 285, 311, 321, 336, 337, 338, 355, 362, 363, 396, 410, 441, 446, 452, 466, 467

İngilis dili, ingiliscə 214

İngiltərə 14, 72, 73, 76, 77, 85, 93, 94, 95, 112, 113, 114, 149, 154, 158, 166, 168, 190, 216, 281, 293, 294, 300, 322, 338, 349, 364, 376, 401, 411, 412, 433, 446, 453, 454, 466, 467, 468

İngiltərə donanması 240

İngiltərə Hökuməti 58, 93, 113, 408

İngiltərə Parlamenti 58

İnqilabi tribunal: Sovet Rusiyasında və digər Sovet respublikalarında 1918-1923-cü illərdə mövcud olan, fəvqəladə səla-

hiyyətlərə malik məhkəmə orqanı. “Qırımızı terror”un həyata keçirilməsində Ümumrusiya Əksinqilab və Sabotajla Mübarizə Fövqəladə Komissiyası ilə birgə əsas rolu oynamışdır. 329, 398

İnquş Milli Şurası sədri 236

İnyaneşvili, İvan Davidoviç: Bakı sakini. 366

İoffe, Adolf Abramoviç (1883-1927): Rus inqilabçı və diplomat. Berlin və Vyana universitetlərində tibb və Sürix Universitetində hüquq təhsili almışdır. Bir sıra yerlərdə, o cümlədən Bakıda inqilabi fəaliyyətlə məşğul olmuşdur. Oktyabr inqilabından sonra Xarici İşlər Nazirliyində işləmiş, Almaniya ilə sülh müzakirələrini aparmaq üçün Brest-Litovska göndərilən Rusiya heyətinə daxil olmuşdur. 144, 149, 380

İohan kilsəsi (Müqəddəs İohan [St. Johann] kilsəsi): Almanyanın Mayns şəhərində 1000 ildən çox yaşı olan qədim kilsə. 158

İosilyani: Bakıya rəsmi səfərə gələn Gürcüstan heyətində yer almışdır. 126

İpr [Ypres]: Belçikanın şimal-qərbində, Qərbi Flandriya əyalətində, Fransa sərhədi yaxınlığında şəhər. 156, 167

İraq 231

İran 19, 33, 34, 37, 38, 103, 121, 148, 177, 179, 186, 273, 284, 300, 346, 350, 399, 412, 437, 438, 443, 455, 468

İran dili 437

İran şahı 37, 41

İrəvanın Tiflisdəki general-konsulu 19, 148

İranlı, iranlılar 38, 109, 437, 438, 466

İrəvan 14, 37, 69, 120, 166, 194, 211, 243, 391, 402, 446, 458

İrəvan xanlığı 35, 37

İrəvan quberniyası: 1, 32, 34, 36, 82, 166, 215, 323, 378, 379, 398

İrəvan nahiyyə məhkəməsi 11

İrland dənizi: Atlantik okeanında, Böyük Britaniya və İrlandiya adaları arasında yerləşən dəniz. 433

İrlandiya 433

İrlandiyalı, irlandiyalılar 338, 355, 367

İrlandiyalılar Komitəsi 355, 367

“İrşad” qəzeti 302, 315

İsa (peyğəmbər) 48, 201

İskəndər (yaxud Makedoniyalı İskəndər) 284

İskəndərov, Əbdüləhəd 425

İslam, İslamiyyət, müsəlman, müsəlmanlıq 1, 3, 5, 9, 10, 13, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 24, 25, 28, 29, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 43, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 63, 67, 68, 69, 74, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 99, 103, 105, 106, 109, 111, 122, 123, 127, 128, 129, 135, 144, 145, 146, 153, 166, 171, 184, 185, 189, 197, 199, 200, 201, 207, 209, 211, 212, 215, 217, 218, 219, 222, 225, 231, 232, 234, 236, 249, 250, 251, 254, 257, 261, 266, 267, 270, 273, 279, 280, 282, 283, 285, 286, 290, 291, 292, 295, 299, 303, 304, 307, 317, 323, 324, 325, 326, 328, 333, 346, 351, 360, 363, 369, 378, 381, 384, 387, 393, 397, 398, 399, 400, 407, 412, 413, 414, 415, 418, 429, 431, 440, 441, 444, 451, 454, 455, 459, 460, 462, 463, 466, 467

İsmailiyə: Bakıda bina. 397

İsmayıl Haqqı bəy: Qafqaz İslam Ordusu zabiti. 358, 359

İspan qripi 75, 76, 79, 401

İspaniya 75, 79, 141, 373, 408

İspaniya Hökuməti 373

İspaniya kralı 75, 79

İspaniya kraliçası 75, 79

İspanyol nəzləsi: bax. İspan qripi.

İsrafilbəyov: Gəncədə nahiyyə rəisi olmuşdur. 388

İstanbul 24, 39, 47, 52, 55, 56, 57, 86, 88, 92, 107, 123, 127, 128, 130, 131, 141, 144, 146, 164, 191, 215, 227, 229, 246, 248, 254, 255, 257, 260, 265, 269, 270, 272, 277, 282, 285, 289, 296, 300, 311, 329, 331, 336, 341, 342, 344, 349, 354, 357, 373, 374, 388, 394, 395, 410, 414, 417, 419, 438, 452, 460, 461,

İsveçrə 75, 141, 230, 238, 400, 432

İsveçrə Hökuməti 268

“İşiq” cəmiyyəti 279

İşkodra (yaxud Şkoder): Albaniyanın şimalında şəhər. Uzun müddət Osmanlı hakimiyyətində qalmışdır. 231

İtaliya 33, 77, 80, 141, 150, 247, 269, 293, 300, 336, 408, 426, 454

İtaliya Hökuməti 246

İtalyan, italyanlar 132, 170, 338, 407, 456

İtkin, S. M.: Bakıda fəaliyyət göstərmiş diş həkimi. 280, 313, 330, 348, 366, 384, 403, 425, 447, 468

İttifaq Dövlətləri: bax. Mərkəzi Hökumətlər.

İttihad və Tərəqqi Partiyası 33, 170

İttihadi-alman fırqəsi: bax. Pangermanistlər.

İuda [Judas Iscariot]: xristianlıq inancında İsanın həvarilərindən biri. 296

İvanov, İvan Yakovleviç: Cavanşir qəzasında maarif müfəttişi olmuşdur. 101

İvanov sülh məhkəməsi 12

İvanova, Nadejda Yakovlevna: Maarif Nazirliyi dəftərxanasında işləmişdir. 452.

İzbudaq, Vələd Çələbi: bax. Vələd Çələbi.

İzegem [Izegem]: Belçikanın şimal-qərbində, Qərbi Flandriyada şəhər. 319, 320

İzliyum: Fransa-Belçika sərhədində yer. 189

“İzvestiya” (qəzet): 34, 151, 329

“İzvestiya” (Həştərxanda nəşr edilən bolşevik qəzeti): 72

“Jamanak”: 1908-ci ildən etibarən İstanbulda erməni dilində nəşr edilən gündəlik siyasi qəzet. 131

Japoniya: bax. Yaponiya.

Jdanka: Rusiyanın Tula vilayətində dəmiryol stansiyası.

Jelixovski, P. V.: meşəçi; Bakı Kənd Təsərrüfatı idarəsində işləmişdir. 431

Jerminon [Germinon]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 190

Jitomir: Ukraynada şəhər. 380

“Joxovrdi”: erməni qəzeti. 194

“Joxovrdi dzayn” (Xalqın səsi): erməni qəzeti. 403, 405

Jordaniya, Noy Nikolayeviç (1868-1953): Gürcüstanın dövlət xadimi. Menşevik. Varşavada veterinarlıq təhsili almışdır. Tiflisdən Dövlət Dumasına üzv seçilmişdi. 1918-1921-ci illərdə Gürcüstan Demokratik Respublikasının Baş Naziri olmuşdur. Gürcüstanın sovetləşməsindən sonra mühacirət etmişdir. 28, 93

Juda: bax. İuda.

Jukov, P. A.: Bakı nahiyə məhkəməsinin üzvü. 32

“Jurnal-de-Jenev” [Journal de Genève]: 1826-1991-ci illərdə Cenevrədə nəşr edilmiş qəzet. 274

Juruli, Georgi Durmuşxanoviç (1865-1951): Gürcüstanın dövlət xadimi. Gürcüstanın müstəqilliyi barəsində aktı imzalayanlardan biri idi. Maliyyə və Ticarət naziri olmuşdur. Gürcüstan Respublikasının süqutundan sonra mühacirətə getmiş, Parisdə ölmüşdür. 210

“K. M.”: qəzet. 275, 278

Kaçaznuni, Hovanes (1868-1938): Ermənistanın siyasi və dövlət xadimi. Daşnaksutyun Partiyasının, Erməni Milli Şurasının üzvü olmuşdur. Ermənistan

Respublikasının ilk hökumətində Baş Nazir vəzifəsini tutmuşdur. Ermənistanın sovetləşməsindən sonra mühacirətdə qalmış, Daşnaksutyun Partiyasından istefa edərək Sovet Ermənistanına qayıtmışdır. 1937-ci ildə həbs edilmiş, həbsxanada ölmüşdür. 211, 392

Kaçı, Məhməd Vəhib: bax. Məhməd Vəhib paşa.

Kadet partiyası; kadetlər (Konstitution-Demokratik Partiya): XIX əsrin əvvəllərində Rusiyada fəaliyyət göstərmiş siyasi partiya. 1905-ci ildə qurulan partiya, 1917-ci ilin axırlarında bolşeviklər tərəfindən qadağan edildikdən sonra da bir müddət gizli olaraq öz fəaliyyətini davam etdirmiş, Ağqvardiyaçılar hərəkatını müdafiə etmişdir. 73, 83, 132, 363, 377, 424

Kadjava: Gürcüstan bolşeviklərindən. 257

Kalageran: Gürcüstan-Ermənistan sərhədi yaxınlığında dəmiryol stansiyası. 392

Kaluqa: Rusiyanın qərbində şəhər. 364

Kamal bəy: Türkiyənin Ərzaq naziri. Bax. Qara Kamal.

Kamaləddin: bax. Memar Kamaləddin.

Kambre [Cambrai]: Fransanın şimalında şəhər və kommuna. 140, 155, 156, 157, 190, 205, 375

Kamenets-Podolski: Ukraynanın cənub-qərbində şəhər və dəmiryolu stansiyası. 380

Kamenisti: Bakıda küçə; indiki Bəşir Səfəroğlu küçəsi. 347

Kamenka: Gürcüstan-Ermənistan sərhədində kiçik çay. 393

Kamil Rza: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri. 247

Kamo (yaşayış məntəqəsi): bax. Yeni Bayəzid.

Kanada 190

Kandilaki, A.: Gürcüstan Hökuməti

tərəfindən Azərbaycana göndərilən nümayəndələrdən idi. 92

Kanonkl [Cagnocles]: Fransanın şimalında kommuna. 205, 206

Kansk: Rusiyanın Krasnoyarsk diyarında şəhər. Kan çayının hər iki sahilində yerləşir. 213

Kansler: bax. Baş Nazir (Almaniya).

Kantakuzen, Vladimir Georgiyeviç (1872-1937): Rusiyanın generalmayoru, Birinci Dünya müharibəsinin iştirakçısı. Rusiyada Vətəndaş müharibəsi qurtarıqdan sonra Fransaya mühacirət etmişdir. 424

Kap burnu 232

Kapitalist, kapitalizm 15, 23

Kara-Murza, Pavel Makaroviç: Bakının erməni sakinlərindən. 181, 462, 464

Karantinni küçəsi: Bakıda küçə. Sovet dövründə “Pioner küçəsi”, daha sonra “Həzi Aslanov küçəsi” adlanmışdır. 127

Karinj: bax. Korinc.

Karl I, Frans İosif [Karl I. Franz Josef; 1887-1922]: Avstriya-Macaristan imperatoru; 21 noyabr 1916 – 12 noyabr 1918 tarixləri arasında hakimiyyətdə olmuşdur. 206, 221

Karl Marks meydanı (Bakı): bax. Kolyubakin meydanı.

Karnaseviç: Avstriya ordusunda həkim olaraq xidmət etmişdir. 401

Kartsivadze, Nikolay İotamoviç (1884-1937). Gürcüstanın ictimai xadimi və diplomatı. Ali hüquq təhsili almışdır. Menşeviklərin Gürcüstandakı rəhbərlərindən biri idi. Gürcüstanın Azərbaycan Cümhuriyyətindəki siyasi nümayəndəsi təyin edilmişdi. 1937-ci ildə Sovet rejimi tərəfindən həbs edilərək güllələnmişdir. 24, 71, 126, 160

Karyo [Querrieu]: Fransanın şimalında kommuna. 167

“Kaspi”: 1881-1919-cu illərdə Bakıda rus dilində nəşr edilən qəzet. 30, 213, 381, 395, 461, 462

Katenin: rus monarxistlərindən. 424

Kattenir [Cattenieres]: Fransanın şimalında kommuna. 157

Kaufman, P. Y.: Bakıda fəaliyyət göstərmiş həkim. 181, 182

“Kavkazişe post” [Kaukasische Post]: Tiflisdə alman dilində nəşr olunan qəzet. 1906-1914 və 1918-1922-ci illərdə çap edilmişdir. 111

Kavkazskaya: Rusiyanın Krasnodar diyarının Kropotkin şəhərində dəmiryolu stansiyası. 446, 449

“Kavkazskoye slovo”: 1914-1919-cu illərdə Tiflisə rus dilində nəşr edilən gündəlik qəzet. Bu qəzetin arxasında erməni burjuaziyasının böyük nümayəndələri dayanırdı. 21, 28, 30, 130, 148, 213, 272, 323

Kayzerslautern [Kaiserslautern]: Almanıyanın qərbində şəhər. 86

Kazak, kazaklar (Rusiya) 213, 258, 267, 273, 401

Kazan: Rusiyada şəhər; Tatarıstanın paytaxtı. 364, 401

Kazım bəy: Türk Ordusunun Qaryagin-dəki komandanı. 250

Kazım Nami bəy: Türk ziyalı, Türk Ocağının üzvü olmuşdur. 123

Kazım Şinasi: Osmanlı mətbuatının nümayəndəsi. 409

Kazımi, Mirmahmud (yaxud Mirmahmud Kazımovski; 1882-1940): Azərbaycan aktyor, rejissor və dramaturqu. 237

Kazımzadə, Rüstəm (yaxud Rüstəm Kazımov; 1879-1943): Azərbaycan aktyoru. 237

Keller, Fyodor Arturoviç (1857-1918): rus hərbiçisi, ağqvardiyaçı general. 1877-1878 Rusiya-Türkiyə müharibəsinin və Bi-

rinci Dünya müharibəsinin iştirakçısı olmuşdur. 424

Kenik: Qarabağda kənd. 359

Kerenski, Aleksandr Fyodoroviç (1881-1970): Rusiya Müvəqqəti Hökumətinin (1917) başçısı. 105, 106, 132, 161, 401

Kerenski Hökuməti: bax. Müvəqqəti Hökumət (Rusiya).

Keyxosrov 48, 60, 285, 296

Kəbə 231, 267, 460

Kələntərbəyov, Həsən bəy Əli bəy oğlu: Göyçay məhkəməsində işləmişdir. 12

Kələntərovun evi: Bakıda, Şamaxı küçəsində mülk. 287

Kəlkətə: bax. Kəlküttə.

Kəlküttə (yaxud Kəlkətə; Kolkata): Hindistanın şərqində, Qanq çayının deltasında şəhər; ölkənin ən böyük şəhərlərindən biri. 166, 424

Kənd Təsərrüfatı naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti): bax. Ziraət naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti)

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti): bax. Ziraət Nəzarəti (Azərbaycan Cümhuriyyəti)

Kənd Təsərrüfatı Komissarlığı 353

Kərbəla 96

Kərim Məshədi Əbuzər oğlu: Şamaxı sakini. 466

Kərimi, Fatih (yaxud Fatih Kərimov; 1870-1937): Tatar xalqının yazıçı, jurnalist və ictimai xadimi. İstanbul Universitetində təhsil almışdır. Maarif sahəsində işləmiş, Orenburqda mətbəə açmış, “Vakit” adlı tatar qəzetinin redaktoru olmuşdur. 1925-ci ildən Moskvada yaşamışdır. Repressiyaya məruz qalmış, 1937-ci ildə həbs edilərək güllələnmişdir. 273, 277

Kərimov, Fatih: bax. Kərimi, Fatih.

Kərimzadə, Rəhim: Maarif Nazirliyi dəftərxanasında işləmişdir. 452.

Kəsbkarlar İttifaqları Şurası: bax.

Həmkarlar İttifaqları Şurası.

Kəvər (yaşayış məntəqəsi): bax. Yeni Bayəzid.

Kiçik Asiya: bax. Anadolu.

Kiçikxanov, Bayram Niyazi oğlu: Zaqatalada maarif müfəttişi işləmişdir. 102

Kil Universiteti (rəsmi adı: Kristian Albrext adına Kil Universiteti): Almaniyanın Kil [Kiel] şəhərində yerləşən universitet. 58

Killigil, Nuri: bax. Nuri paşa.

Kir II (e. ə. 600-530): Əhəməni hökmdarı; e. ə. 559-530-cu illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 60, 296

Kirenaika: Şimali Afrikada tarixi vilayət. 33, 41

Kislovodsk 401, 402

Kitayski, Aleksey Nikolayeviç: Bakıda ədliyyə sistemində işləmişdir. 373

Kitçener, Herbert [Herbert Kitchenner; 1850-1916]: Britaniyanın hərbi xadimi. Hindistandakı, daha sonra Misirdəki Britaniya ordularının Baş komandanı olmuşdur. Birinci Dünya müharibəsi illərində Britaniyanın Hərbi naziri təyin edilmişdir. Rusiyaya rəsmi səfərə gedərkən mindiyi hərbi gəminin minaya toxunub partlaması nəticəsində həlak olmuşdur. 263

Kiyev 34, 73, 132, 293, 363, 377, 400, 408, 424, 429

Kiyev Universiteti: 2

“Kiyevskaya mısl”: 1906-1918-ci illərdə Kiyevdə rus dilində nəşr edilən gündəlik qəzet. 1917-ci ildən gündə iki dəfə (səhər və axşam) çıxmışdır. 34, 278, 297

Klank, Mixail Aleksandroviç: Ədliyyə Nazirliyinin katibi olmuşdur. 9

Klemanso, Jorj [Georges Clemenceau; 1841-1929]: Fransanın dövlət xadimi. 1906-1909 və 1917-1920-ci illərdə Baş Nazir olmuşdur. 433, 453

Klementyev, Vyacheslav Nikolayeviç:

Bakı nahiyyə məhkəməsinin üzvü olmuşdur. 173

Klerken [Klerken]: Belçikanın Qərbi Flandriya bölgəsində qəsəbə. 155

Knyazyuk, M. K.: Kənd Təsərrüfatı Komissarlığında işləmişdir. 353

Kober: Ermənistanın şimalında Lori vilayətində kənd. 392

Koberidze, A. S.: Şamaxıda meşəbəyi müavini olmuşdur. 371

Koçubey, Viktor Sergeyeviç (1860-1923): Rus hərbiçisi. Əsası Krım xanlarının nəslindən olan Koçubəy (Kiçik bəy) tərəfindən qoyulan dvroyan ailəsinə mənsub idi. 1899-cu ildə general-mayor, 1911-ci ildə general-leytenant olmuşdur. Şahzadə Nikolay Aleksandroviçin (II Nikolay) yavəri idi. 1917-ci ildə hərbi xidmətdən istefaya çıxaraq Kiyevə köçmüş, daha sonra mühacirətə getmiş və Almaniya da ölmüşdür. 424

Kodri [Caudry]: Fransanın şimalında kommuna. 155

Kox: Birinci Dünya müharibəsi dövrünün siyasi xadimlərindən. 453

Kokovtsov, Vladimir Nikolayeviç (1853-1943): Rusiyanın dövlət xadimi. 1904-1905-ci və 1906-1914-cü illərdə Maliyyə naziri, 1911-1914-cü illərdə eyni zamanda Baş Nazir olmuşdur. 1918-ci ildə Ümumrusiya Əksinqilab və Sabotajla Mübarizə Fövqəladə Komissiyası tərəfindən həbs edilmiş, ancaq həbsdən qaçmağı bacarmış və mühacirətə getmişdir. Parisdə ölmüşdür. 195

Koqanov, Mark Romanoviç (1891-1918): Rus bolşevik, Bakı Kommunasının Hərbi-İnqilab Komitəsinin üzvü. 71

Kolesnikov: Rus əsgər. 238

Kolkata: bax. Kəlkətə.

Kolonya (Cologne): Almaniya da şəhər, Köln. Bax. Köln.

Kolpin; Kolpino: Rusiyada, Sankt-Peterburq yaxınlığında şəhər. 310

Kolyubakin küçəsi: Bakıda küçə. Köhnə adı “Qəssabbazar” idi. Çar Rusiyası dövründə “Kolyubakin küçəsi” adını almış, daha sonra bolşeviklər tərəfindən “Yefim Saratovets küçəsi” adlandırılmışdır. İndiki adı “Nigar Rəfibəyli küçəsi”dir. 43, 59, 63, 64, 81, 99, 117, 119, 135, 136, 153, 171, 189, 207, 220, 221, 225, 243, 261, 279, 299, 317, 333, 351, 365, 369, 387, 407, 429, 447, 451

Kolyubakin meydanı: Bakıda meydan. Çarlık dövründə “Parapet meydanı” da deyilirdi. Sovet dövründə “Karl Marks meydanı” adını daşımışdır. İndiki “Fəvvarələr meydanı”. Nigar Rəfibəyli və Əhməd Cavad küçələrinin arasında yerləşir. Bakının ilk şəhər meydanlarından biridir. 27, 40, 63, 81, 90, 91, 119, 136, 189, 207, 221, 225, 421, 447

Komen [Comines]: Belçikanın şimal-qərbində şəhər. 156, 320

Kommunist, kommunizm 139

Konde-sur-Syuiipp [Condé-sur-Suipe]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 338

Kondratyev, Mixail Vasilyeviç: Maarif Nazirliyi dəftərxanasında işləmişdir. 102

Kondratyev, Vasili Vasilyeviç: Maarif Nazirliyinin dəftərxanasında işləmişdir. 102

Konstansa (yaxud Köstəncə): Qara dəniz sahilində Rumıniyaya məxsus liman şəhəri. 33

“Konstantin”: Sidney Reylinin ləqəbi, bax. Reyli, Sidney.

Kontrol; Kontrolni: Bakıda, Qorçakov (indiki Hacı Zeynalabdin Tağıyev) küçəsində döngə. 403

Konya: Türkiyədə, Mərkəzi Anadoluda şəhər. 77, 131, 322

Koolskamp [Koolskamp]: Belçikanın

şimal-qərbində şəhər. 268

“Kooperasiya” Xəzəryanı İstehlak Cəmiyyətləri İttifaqı: Cümhuriyyət dövründə mövcud olmuş istehlak cəmiyyətləri ittifaqı. 367, 434, 448

Kopenhagen: Danimarkanın paytaxtı və ən böyük şəhəri. 77, 141, 154, 213, 424
Kopenhaq: bax. Kopenhagen.

Kordova xilafəti: bax. Əndülüs Əməvi dövləti.

Korinc (yaxud Karinj): Ermənistanın Lori vilayətində kənd. 393

Korkotyan: müəllim. 102

Korqanışvili: bax. Korqanov, Qriqori Nikolayeviç.

Korqanov, Qriqori Nikolayeviç (Korqanışvili və Korqanyan kimi də tanınmışdır, 1886-1918): Erməni əsilli bolşevik. Bakı kommunasının liderlərindən biri. Tiflisdə erməni ailəsində doğulmuşdur. Bakı Xalq Komissarları Sovetinin tərkibində Hərbi-Dəniz komissarı olmuşdur. Qafqaz İslam Ordusunun Bakıya hücumu əsnasında, bolşevik-daşnak güclərinin hərbi əməliyyatlarına rəhbərlik edirdi. Bakı komissarları sırasında güllələnmişdir. 71, 124

Korqanyan: bax. Korqanov, Qriqori Nikolayeviç.

Kornel, Pyer [Pierre Corneille; 1606-1684]: fransız şair və dramaturqu. 439

“Kornilov” (gəmi) 112

Kortemark [Kortemark]: Belçikanın şimal-qərbində şəhər. 320

Kortreyk [Kortrijk]: Belçikanın şimal-qərbində, Qərbi Flandriyada şəhər. 86, 269, 281, 319, 320, 321, 336, 337, 375

Kosovo: Şərqi Avropada bölgə. 231

Kosteniç: Bakı Bələdiyyəsinin Ərzaq şöbəsində işləmişdir. 400

Kostenski, K. A.: Kənd Təsərrüfatı Komissarlığında işləmişdir. 353

Kostin: müəllim. 102

Kostin, Qavriil: ticarətlə məşğul olmuşdur. 468

Kotin: Əkinçilik və Dövlət Əmlakı İdarəsində işləmişdir. 452

Kotlyarevski, Pyotr Stepanoviç (1782-1851): Rusiyanın hərbi xadimi, general. 38, 39

Kozan (yaxud Sis): Türkiyənin Adana vilayətinin rayonu. 131

Kozlovski, Meçislav Yulyeviç (1876-1927): inqilabçı, hüquqşünas. Əslən polyak idi. Rusiya, Polşa və Litvada inqilabi hərəkətdə yaxından iştirak etmiş, 1918-1920-ci illərdə Rusiyanın Ədliyyə Nazirliyində bir sıra vəzifələr tutmuşdur. Daha sonra diplomat kimi də fəaliyyət göstərmişdir. 329

Köçərli, Firidun bəy (1863-1920): Azərbaycanın görkəmli maarif xadimi, ədəbiyyatşünası və yazıçısı. Qori Müəllimlər Seminariyasını bitirmişdir. 1918-ci ildə Qori Müəllimlər Seminariyasının Azərbaycan şöbəsini Qazaxa köçürərək müstəqil bir seminariyaya çevirmiş və bu seminariyanın direktoru olmuşdur. Azərbaycan Milli Şurasının üzvü kimi İstiqlal Bəyannaməsini imzalayanlar arasında yer alan Firidun bəy Köçərlinin Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinə dair əsərləri xüsusilə dəyərlidir. Bolşeviklər tərəfindən güllələnmişdir. 199, 212, 393

Köhnə mədən dairəsi: Bakının rayonu (Cümhuriyyət dövrü). 309, 319

Köln: Almaniya şəhəri. 77, 397

“Kölnişe zeytung” [Kölnische Zeitung]: Gündəlik alman qəzeti. Xüsusilə XIX əsrdə ən nüfuzlu alman qəzetlərindən biri idi. 1945-ci ildə bağlanmışdır. 114, 248

Könüllü ordu: Rusiyada Vətəndaş müharibəsi əsnasında, ağqvardiyaçı zabitlərin Rusiyanın cənub bölgələrində təşkil etdikləri ordu. 73, 92, 210, 446

Köprülüzadə, Məhməd Fuad bəy (1890-1920): Türk ədəbiyyatşünası və türkoloqu. Türk ədəbiyyatı tarixinə dair bir sıra qiymətli əsərlərin müəllifidir. Eyni zamanda siyasətlə də məşğul olmuş, dəfələrlə millət vəkili seçilmiş, 1950-1956-cı illərdə Türkiyənin Xarici İşlər naziri olmuşdur. 123

Köstəncə: bax. Konstansa.

Krankal, Kris: Latış atıcısı. 94

Krasnokutski, Pavel Mitrofanoviç: Bakı nahiyə məhkəməsinin üzvü. 335

Krasnodar: bax. Yekaterinodar.

Krasnodar diyarı 449

Krasnov, Pyotr Nikolayeviç (1869-1947): Rusiyanın hərbi xadimi, general Don kazaklarının atamanı olmuşdur. 380

Krasnovodsk: indiki Türkmənistanın Türkmənbaşı şəhərinin 1993-cü ilə qədərki rəsmi adı. 71, 79, 113, 124, 467

Krasnovodski: Bakıda küçə. Bugünkü “Səməd Vurğun” küçəsi. 280, 330, 366, 370, 403, 448

Kreml; Kremlin 229, 248, 329

Kresi-sür-Ser [Crécy-sur-Serre]: Fransanın şimalında kommuna. 337, 348

Kress, fon: bax. Kressenşteyn.

Kressenşteyn, Kress fon [Kreß von Kressenstein] (1870-1948): Almaniyanın hərbi xadimi, general. Birinci Dünya müharibəsində Osmanlı ordusunda xidmət etmiş, 1918-ci ildə Gürcüstana ezam edilmişdir. Müharibədən sonra Almaniya ordusunda xidmətini 1929-cu ilə qədər davam etdirmişdir. 149, 190, 424, 441

Krevekur [Crevecoeur]: Fransanın şimalında kommuna. 157

Kırım 4, 33, 34, 41, 123, 124, 148, 149, 275, 292, 293, 380, 408, 424, 427, 446

Kırım Regional Hökuməti (Birinci): Kırmda 25 iyun – 15 noyabr 1918-ci il tarixlərində mövcud olan hökumət. Höku-

mət başçısı Süleyman bəy Sulkeviç olmuşdur. 33, 34, 41, 293, 380, 446

Kırım Regional Hökuməti (ikinci): Kırım da 15 noyabr 1918-ci ildən 1919-cu ilin aprel ayına qədər mövcud olan hökumət. Hökumət başçısı Solomon Samoyloviç Kırım idi. 33, 41, 427

Kırım, Solomon Samoyloviç (1867-1936): İkinci Kırım Regional Hökumətinin başçısı. 41, 424

Kırımlı, kırımlılar 123, 124

Kriqe, İohannes [Johannes Kriege, 1859-1937]: Alman siyasətçi və diplomat. Brest-Litovsk sülh müzakirələrində Almaniya heyətinin tərkibinə daxil olmuşdur. 144

Krimhild müdafiə mövqeyi [Kriemhilde Stellung]: Fransanın şimal-şərqində müdafiə istehkamları xətti. 150

Kristianiya [Kristiania]: bax. Oslo.

Krit: Aralıq dənizində ada; hal-hazırda Yunanıstana məxsusdur. 33

Kronprins Ruprext: bax. Ruprext fon Bayern.

Kronprins Vilhelm Orduları Qrupu: 96, 169, 205, 206

Kronştadt: Rusiyanın şimal-qərbində, Fin körfəzində liman şəhəri. 165

Kropotkin: Rusiyanın Krasnodar diyarında şəhər. 449

Kruazi [Croisilles]: Fransanın şimalında kommuna. 86

Kruşevaç [Kruševac]: Serbiyada şəhər. 269

Kserks I (yaxud Sərxəs; e. ə. 485-465): Əhəməni imperiyası hökmdarı. 253, 260

Kuban 93, 148, 204, 257, 288, 401, 446

Kuban Hökuməti (Kuban Xalq Respublikası): Rusiya İmperiyasının süqutundan sonra, 1918-ci ilin əvvəllərində Kubanda qurulan hökumət. 1920-ci ilin mart ayına

qədər mövcud olmuşdur. 93, 210

Kubinka; Kubinski: bax. Quba yolu.

Kukasov: Bakı ermənilərindən. 270

Kumel: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 156

Kurlandiya: Latviyanın bir qisminin tarixi adı. 1795-ci ildə Rusiya İmperiyasının tərkibinə daxil olmuş, 1796-cı ildə Kurlandiya quberniyası yaradılmış, 1918-ci ildə müstəqil Latviya Respublikası elan edilmişdir. (bax. Latviya)

Kurmayer, P. M.: Kənd Təsərrüfatı Komissarlığında işləmişdir. 353

Kursk: Rusiyanın Kursk vilayətində şəhər. 143, 213, 282, 310, 311, 364, 401

Kutaisi quberniyası 211

Kutaisi nahiyə məhkəməsi 11

Kuznetsov: doktor. 31

Külman, Rixard fon (Richard von Kühlmann, 1873-1948): Almaniyanın diplomatı. İstanbulda anadan olmuş, Leypsiç, Berlin və Münxen universitetlərində təhsil almışdır. Diplomat kimi Peterburq, Tehran, London, Stokholm və bir sıra başqa şəhərlərdə işləmişdir. 1917-ci ilin avqustundan 1918-ci ilin iyuluna qədər Almaniyanın Xarici İşlər naziri olmuşdur. Brest-Litovsk sülh danışıqlarında Almaniya nümayəndə heyətinə rəhbərlik etmişdir. 322

Kür çayı 138, 152, 163, 304, 327, 361, 467

Kürd, kürdlər 326

Kürdəmir 31, 307, 336, 391, 444

Kürdəmir məhkəməsi 11

Kürdüstan 85

“Q. D.” (qəzet) 300

“Q. F.” (qəzet) 401

Qaçaq Yunis: Cümhuriyyət dövründə Azərbaycanın cənub bölgələrində fəaliyyət göstərmiş qaçaq. 444

Qaçqın İdarəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 24, 79, 82, 196, 307

- Qaf dağı 283, 285
- Qafqaz, Qafqaziya 10, 13, 15, 37, 38, 39, 41, 46, 48, 50, 51, 55, 56, 57, 58, 61, 64, 65, 68, 84, 92, 103, 111, 112, 121, 124, 128, 129, 143, 148, 151, 172, 190, 191, 192, 193, 197, 209, 215, 217, 230, 231, 232, 236, 237, 240, 249, 252, 266, 288, 290, 300, 301, 302, 305, 311, 315, 322, 341, 360, 382, 410, 436, 440, 445, 455, 459, 460, 466
- Qafqaz-Alman Ticarət Bankı 111
- Qafqaz-Xəzər İttifaqı [Кавказско-Каспийский Союз]: Bolşeviklərə qarşı birgə mübarizə aparmaq məqsədi ilə Zaqafqaziya, Şimali Qafqaz və Xəzərətrafi regionların nümayəndələrinin qurduqları hökumət. İttifaqın mərkəz şurası doqquz nəfərdən ibarət idi. Bunlar Tersk Kazak-Kəndli Hökumətini (2 nəfər), Zaqafqaziya İcraiyyə Komitəsini (2 nəfər), Muğan və Lənkəranı (2 nəfər), Port-Petrovsku, Dərbəndi və Erməni Milli İttifaqını təmsil edirdilər. Mərkəzi Port-Petrovsk (Ma-
haçqala) şəhəri idi. 434, 448
- Qafqaz İslam Ordusu 6, 7, 10, 12, 16, 53, 126, 133, 150, 173, 186, 199, 209, 222, 247, 258, 259, 262, 275, 312, 319, 329, 332, 335, 336, 348, 353, 370, 378, 402, 405, 422, 451
- Qafqaz İslam Ordusu Baş Komandanı 126, 199, 206, 270, 281, 286, 436, 464
- “Qafqaz-Merkuri” cəmiyyəti 464
- “Qafqaz-Merkuri” körpüsü 90, 104, 125
- Qafqaz müftisi 329
- Qafqaz müsəlmanları; Zaqafqaziya müsəlmanları (yaxud islamları) 3, 9, 25, 34, 35, 36, 37, 39, 55, 121, 128, 172, 341, 460
- Qafqaz ordusu (Rusiya) 79
- “Qafqaz Səhmdarlar Şirkəti” 189, 207
- Qafqaz Su İşləri İdarəsi 2
- Qafqaz türkü, Qafqaz türkləri 197, 215, 228, 342
- Qafqaziya Cümhuriyyəti: bax. Zaqafqaziya Demokratik Federativ Respublikası.
- Qafqaziya Ziraət İdarəsi 452
- Qafqazlı, qafqaziyalı 129, 438
- Qafur İsa oğlu: Dağıstanın Axtı rayonundan. 258
- Qaibzadə, Məhəmmədəli: aktyor. 237
- Qakson: Amerika Hərbi Dəniz qüvvələri komandiri. 453
- Qala: Bakı ətrafında kənd. 127, 197
- Qaladərəsi: Azərbaycanın Şuşa rayonu ərazisində kənd. 326, 360
- Qalaqayın 47, 138, 150, 163
- Qalıçya: bax. Qalisiya.
- Qalisiya (yaxud Qalıçya) 456
- Qalvits, Maks fon [Max von Gallwitz, 1852-1937]: Almaniyanın hərbi xadimi, artilleriya generalı. 157, 190, 268
- Qalvits Orduları Qrupu 205, 321, 376
- Qanq çayı 283
- Qanuni Süleyman: bax. Süleyman I.
- Qara dəniz 33, 49, 92, 143, 148, 149, 151, 433, 441, 468
- Qara Kamal (Əhməd Kamal bəy, 1868-1926): Osmanlı dövlət xadimi. İttihad və Tərəqqi partiyasının liderlərindən idi. Birinci Dünya müharibəsi illərində Ərzaq (İaşə) naziri olmuşdur. İstanbullu işğal edən ingilislər tərəfindən Malta adasına sürgün edilmişdir. 1926-cı ildə Atatürkə sui-qəsdə təqsirləndirilərək edamə məhkum edilmişdir. İntihar etmişdir. 33, 164, 165, 170
- Qara şəhər; Qara şəhər dairəsi: Bakının rayonu (Cümhuriyyət dövrü). 109, 309, 319, 418
- “Qara zadəgan üzlüyü”: Gürcüstanın Qori qəzasında fəaliyyət göstərmiş gizli cəmiyyət. 162
- Qarabağ 13, 38, 39, 69, 88, 110, 131,

- 173, 217, 248, 249, 250, 251, 260, 281, 290, 299, 302, 319, 323, 324, 327, 343, 358, 360, 459
- Qarabağ xanlığı 37, 38
- Qarabaği, Cəmil bəy: aktyor. 237
- Qarabəyovlar 32
- Qarabəyli, Qara bəy (1873-1953): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi, eyni zamanda həkim və jurnalist. “Difai” partiyasının rəhbərlərindən, “İttihad” partiyasının sədri olmuşdur. “Həyat”, “İrşad”, “Kaspi” kimi bir sıra nəşrlərlə əməkdaşlıq etmişdir. 181, 182, 213, 214, 462, 469
- Qaradağ (Avropa) 356
- Qaragüruh 15, 17, 248
- Qarakənd: Qarabağda kənd. 359
- Qarakilsə 402
- Qaraosman, Arif İrfan: Türk şairi. 197, 230, 252, 305
- Qars 29, 36, 41, 144, 145
- “Qars” (kanoner qayığı) 29, 40, 41, 178
- Qayakənd: Şimali Qafqazda kənd. 336, 382
- Qayıbov, İbrahim əfəndi: Qazaxda müəllim olmuşdur. 452
- Qaryagin: bax. Cəbrayıl.
- Qasım; Abdal Qasım: Şuşa sakini. 305
- Qasimov, Qasım: Bakı Şəhər Dumasının üzvü. 3, 161, 180, 181, 182, 344
- Qasimov, Yusif: Qazax darülmüəllimini müəllimlərindən. 451, 452
- Qavar: bax. Yeni Bayəzid.
- Qayı boyu, qayılar 260
- Qazax: Azərbaycanın qərb rayonlarından. 199, 211, 212, 288, 308, 443
- Qazax, qazaxlar (Orta Asiyada türkdilli xalq) 412
- Qazax ali-ibtidai məktəbi 102
- Qazax Darülmüəllimini (Qazax Müəllimlər Seminariyası) 212, 451
- Qazax qəza məhkəməsi 11
- Qazax qəzası 13, 32, 67, 71, 101
- Qazaxçöl: Alazan çayı üzərində keçid. 344
- Qazaxıstan 4
- Qazançı kilsəsi (Şuşa) 359
- “Qazet-dö-Kolonya” 77
- Qessenski Karl: bax. Fridrix Karl fon Hessen.
- Qədirov, Ağa: Bakı sakini. 82
- Qədirov, Hacıağa: Bakı sakini. 189, 221, 225
- Qəmərinski, Əhməd (Əhməd Qəmərli; Əhməd Məlikov; 1880-1952): Azərbaycanın teatr və kino aktyoru. Azərbaycan SSR Əməkdar incəsənət xadimi. 63, 81
- Qərb 232, 254, 268, 284, 285, 340
- Qərb cəbhəsi (Birinci Dünya müharibəsində qərb cəbhəsi) 85, 272, 277, 336, 373, 375, 385, 441, 454, 455
- Qəssabbazar küçəsi (Bakı): bax. Kolyubakin küçəsi.
- Qəzetəçi: bax. Rza bəy.
- Qəzvin 177
- Qırğız, qırğızlar 25, 412
- Qırğız qurultayı 25
- Qırmızı Aypara cəmiyyəti 225
- Qırmızı Xaç cəmiyyəti 220
- Qırmızı qvardiya 402
- Qırmızı ordu 15, 196, 212, 213, 310, 311, 364
- Qırnata: bax. Qranada.
- “Qızıl Alma” [Kızıılma]: Türk şairi Ziya Gökalpın 1914-cü ildə çap edilən kitabı. 342, 350
- Qızlar gimnaziyası (Gəncə) 257
- Qiyasbəyov, Nəsim ağa: Qazaxda maarif müfəttişi olmuşdur. 101
- Qlesiyev, Nikolay Nikitç: Gəncədə torpaq texniki olmuşdur. 12
- Qoben: bax. Sen-Qoben.
- Qoqibadze: Bakıda gömrük müfəttişi olmuşdur. 69
- Qolts, Baron fon der: General Kolmar

fon der Qoltsun oğlu, Almaniyanın Azərbaycan Cümhuriyyətindəki səlahiyyətli nümayəndəsi. 20, 68, 190, 252, 270, 344

Qolts, Kolmar fon der [Colmar von der Goltz; 1843-1916]: Alman generalı. 1883-1896-cı illərdə Osmanlı İmperiyası ordusunda keçirilən islahatlara rəhbərlik etmişdir. 1909-1912-ci illərdə Osmanlı İmperiyası ordusunda xidmət etdikdən sonra istefaya çıxmış, ancaq Birinci Dünya müharibəsi başladıqdan sonra xidmətə qayıtmışdır. Osmanlı İmperiyasının Altıncı ordusunun komandiri vəzifəsində olarkən, Bağdadda yatalaq xəstəliyinə tutularaq ölmüşdür. 68, 190

Qolubov: keşiş. 102

Qomel: Belarusun cənub-şərqində şəhər. 380

Qonnelye [Gonnelieu]: Fransanın şimalında kommuna. 157

Qorbaçov (yaxud Qorbaçovo): Rusiyanın Tula vilayətində dəmiryol stansiyası. 364

Qorçakovski: Bakıda küçə; indiki Hacı Zeynəlabdin Tağıyev küçəsi. 403

Qori 160, 211

Qori Seminariyası 199, 211, 222

Qorki küçəsi: bax. Armyanski küçəsi.

Qorqyans: keşiş. 102

Qorşkov, P. A.: Bakıda cinayət üstündə tutulmuşdur. 104

Qotsiridze, Minodor Dmitriyevna: müəllimə. 387

Qranada (yaxud Qırnata): İspaniyanın cənubunda, tarixi Əndülüs bölgəsinin Qranada əyalətində şəhər. Qranada əmirliyinin paytaxtı olmuşdur. 232

Qrandpre [Grandpré]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 268, 337

Qrikur [Gricourt]: Fransanın şimalında kommuna. 86, 157

Qrimodi: İtaliyanın Ərzaq naziri. 77

Gross, Qustav [Gustav Groß; 1856-1935]: Avstriya-Macaristan İmperiyasının siyasi xadimi. 208, 209

Qroznı 258

Qröner, Vilhelm [Wilhelm Groener; 1867-1939]: Almaniyanın hərbi və dövlət xadimi. 208

“Qruziya”: 1918-1921-ci illərdə Tiflisdə rus dilində nəşr edilən gündəlik qəzet. Heç bir partiyanın orqanı olmadığı elan etsə də, bu qəzet əslində gürcü millətçilərinin görüşlərini əks etdirirdi. 31, 92, 212, 322

Quba 15, 38, 160, 198, 199, 200, 202, 203, 204, 206, 217, 222, 243, 288, 346, 371, 415, 442, 444, 464

Quba qəzası 202, 465

Quba meydanı (Bakı) 198, 421

Quba yolu (yaxud Kubinka; Bakı) 13

Qubernski: Bakıda küçə; indiki Nizami küçəsi. 311

Quçkov, Aleksandr İvanoviç (1862-1936): Rusiyanın dövlət xadimi. Moskva Universitetinin Tarix-Filologiya fakültəsini bitirmişdir. III Dövlət Dumasının sədri olmuşdur. Müvəqqəti Hökumətin Hərbi və Dənizçilik naziri olmuşdur. 330, 332

Quliyev: Bakı xəfiyyə polisi müdiri. 328, 361

Quliyev, Ağabala (1862 - ?): Azərbaycanlı sahibkar və xeyriyyəçi. Bakıda və Rusiyanın bir sıra şəhərlərində un dəyirmanlarına və düyü təmizləmə fabriklərinə sahib idi. Bakı Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin qurucularından idi. Cümhuriyyətin süqutundan əvvəl İrana gedən Quliyev bir daha Azərbaycana qayıtmamışdır. 160, 182, 189, 207, 209

Qullux: Fransanın şimalında yer. 190

Qumri, Mirzə Məhəmməd Tağı (1819-1891): Azərbaycanlı şair. Dərbənddə yaşayıb-yaratmışdır. 254

- “Qundel” (qayıq) 141
- “Quran” 67, 79, 86, 217, 218, 221, 222, 223, 232, 252, 295, 368, 427
- Qurban bayramı 19, 25
- Qurd, Argibald: “Deyli teleqraf” qəzeti müxbiri. 447
- Qusar 219, 371
- Qusarçay (dəmiryol stansiyası) 318, 334, 352
- Qusarek: bax. Husarek.
- Qut, Xəlil: bax. Xəlil paşa.
- Quvil, V. V.: hüquqşünas. Fövqəladə Təhqiqat Komissiyasının üzvü olmuşdur. 31
- Qyilan [Gjilan]: bax. Morava.
- “L.”: qəzet. 411
- “L. F. T.”: qəzet; bax. “Leypsiqer folks zeytung”.
- “L. V. Q.” (Лейпцигская вечерняя газета): bax. “Leypsiqer abendzeytung”.
- La-Base [La Bassée]: Fransanın şimalında kommuna və eyni adlı kanal. 85, 167
- La-Fer [La Fère]: Fransanın şimalında kommuna. 375
- Lacadaq: bax. Laqodexi (Gürcüstan).
- Lafayet, Mari-Madlen de [Marie-Madeleine de La Fayette; Madame de La Fayette; 1634-1693]: fransız qadın yazıçısı. 439
- Lahey: bax. Haaqa.
- Lahıç 444, 445
- Lahican (İran) 177
- Laqodexi: Gürcüstanın bir rayonu. 344, 350
- Lalə dövrü: Osmanlı imperiyasının tarixində 1718-1730-cu illər arasındakı dövr 276, 277
- Landep: Fransanın şimal-şərqində yer. 338
- Landr [Landres]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 268
- Landtaq (Prussiya): Prussiyanın qanunverici orqanı (parlament). 357
- Lanq (mühəndis): 100
- Laon (yaxud Lan) [Laon]: Fransanın şimal-şərqində şəhər. 321, 336, 337, 375, 376
- Laroşfuko, Fransua de [François de La Rochefoucauld; 1613-1680]: fəlsəfi-əxlaqi əsərlər yazan fransız yazıçısı. 439
- Latın dili, latınca 233
- Latış atıcıları 94, 97, 329
- Latviya (yaxud Kurlandiya) 4, 5, 142, 143
- Lautala: Avropada yer. 376
- Lebedev: Zaqafqaziya Rus Milli Komitəsinin nümayəndəsi. 227
- Ledegem [Ledegem]: Belçikanın şimal-qərbində şəhər. 189
- Leh, lehlər: bax. Polyak, polyaklar.
- Lehistan: Polşanın tarixi adı (bax. Polşa).
- “Le-jurnal d’Orient” [Le journal d’Orient]: İstanbulda fransız dilində nəşr edilən qəzet. 191
- Lekarten: 238
- Le-Katle [Le Catelet]: Fransanın şimalında kommuna. 156
- Le-Kato (yaxud Le-Kato-Kambrezi) [Le Cateau; Le Cateau-Cambrésis]: Fransanın şimalında kommuna. 269, 281, 336, 337, 375
- Lemnos (ada). 86
- Lenin, Vladimir İliç (1870-1924): Rus inqilabçı və marksist. Əsl soyadı Ulyanov idi. Rusiyada 1917-ci il Oktyabr inqilabının təşkilatçısı və rəhbəri, Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqının (SSRİ) qurucusu və SSRİ Nazirlər Sovetinin ilk sədri olmuşdur. 94, 229, 248, 282, 329, 363, 401, 405
- Leokur [Lehaucourt]: Fransanın şimalında kommuna. 157
- Leontyeviç, Aleksandr Konstantinoviç (? - 1920): Cümhuriyyətdən əvvəl Bakı

Şəhər Dumasının üzvü; Mərkəzi Ev Komitəsinin təsisçilərindən biri və rəhbəri olmuşdur. 1920-ci ildə bolşeviklər tərəfindən güllələnmişdir. 87, 88, 181, 344, 465

Leptis-Maqna: bax. Ləbdə.

Lermontov küçəsi: bax. Çəmbərəkənd küçəsi.

Le-Tur [Le Thour]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 320

Levon: Gəncə ermənilərinin arximan-driti. 12

“Leyli və Məcnun”: Məhəmməd Füzulinin məşhur məsnəvisi. 438

Leypsiç [Leipzig]: Almaniyanın şərqində şəhər. 401

“Leypsiçer abendzeytung” [Leipziger Abendzeitung]: alman qəzeti. 282, 295, 401, 405

“Leypsiçer folks zeytung” [Leipziger Volkszeitung] (“Leypsiç xalq qəzeti”): Leypsiçdə alman dilində nəşr edilən qəzet. Əsası 1894-cü ildə qoyulmuşdur. 376, 386

“Leypsiçskaya veçernyaya qazeta”: bax. “Leypsiçer abendzeytung”.

Ləbdə: Müasir Liviya ərazisində, Aralıq dənizi sahilində qədim şəhər; xarabalıqları qalmışdır. 338

Ləcət (dəmiryol stansiyası) 318, 344, 352

Lənkəran 15, 69, 84, 88, 107, 108, 125, 163, 164, 199, 309, 363, 443, 466

Lənkəran qəzası 163

Lətifbəyov, Rza (Rza Zaki): Azərbaycanlı pedaqoq və yazıçı. Bakı, Gəncə, Şəki, Göyçay və Batumda müxtəlif təhsil ocaqlarında ana dili və şəriətdən dərs demişdir. Bədii yaradıcılıqla da məşğul olmuş, xüsusilə tarixi mövzularda əsərlər yazmışdır. 85, 130, 173, 229, 266

Libknext, Karl [Karl Liebknecht; 1871-1919]: Almaniya və beynəlxalq fəhlə

hərəkatının fəal iştirakçısı, Almaniya Kommunist Partiyasının banilərindən biri. 376

Lies (yaxud Lies-Notr-Dam) [Liesse; Liesse-Notre-Damme]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 320

Liflandiya (yaxud Livoniya): Müasir Latviya və Estoniya ərazilərindən bir qismini əhatə edən tarixi bölgə. 1721-ci ildə Rusiya imperiyasına birləşdirilmiş, imperiyanın süqutundan sonra bölgənin cənubu Latviyanın, şimalı isə Estoniyanın tərkibinə daxil olmuşdur. 142, 143

Lixterveld [Lichtervelde]: Belçikanın şimal-qərbində, Qərbi Flandriya bölgəsində şəhər. 269, 320

Lill [Lille]: Fransanın şimalında, Belçika sərhədi yaxınlığında şəhər. 281, 320, 321, 336, 337

Lion [Lyon]: Fransanın cənub-şərqində şəhər. 269

Liri [Liry]: Fransanın şimal-qərbində kommuna. 157

Lis [Lys]: Fransa və Belçika ərazilərindən axan çay, Şelda [Schelde] çayının sol qolu. 86, 155, 156, 268, 281, 320, 336, 337, 375

Litva 4, 5, 142, 143, 377

Litva Hökuməti 344, 377

Livern 95

Livoniya: bax. Liflandiya.

Lizoqub, Fyodor Andreyeviç (1851-1928): Rusiya və Ukraynanın ictimai-siyasi xadimi. Ukrayna Dövlətinin (İkinci Getmanlıq) Nazirlər Sovetinin Sədri və Daxili İşlər naziri olmuşdur. Daha sonra müharibə getmiş, Belqradada ölmüşdür. 377

Lizqar: Əmlak və Ərazi Nazirliyində işləmişdir. 360

Lloyd Corc, Devid [David Lloyd George; 1863-1945]: Britaniyalı siyasətçi. 1905-1908-ci illərdə Ticarət naziri, 1908-1915-ci illərdə Maliyyə naziri, 1915-1916-cı

illərdə Hərbi nazir olmuşdur. 6 dekabr 1916 – 19 oktyabr 1922 tarixləri arasında Britaniyanın Baş Naziri vəzifəsini tutmuşdur. 168, 170

Lodj, Henri Kebot (Henry Cabot Lodge, 1850-1924): Amerikanın siyasət xadimi. 95, 96

“Lokal A.”: qəzet. 411

Lokhart, Robert Hamilton Bryus (Sir Robert Hamilton Bruce Lockhart, 1887-1970). “Azərbaycan” qəzetində “Lokkart” kimi getmişdir. Britaniyalı diplomat və casus. 1918-ci ilin yanvar-sentyabr aylarında Britaniyanın Sovet Hökumətindəki xüsusi heyətinin sədri olmuş, Sovet Hökumətinin rəhbərlərinə qarşı sui-qəsdə iştirak etməkdə günahlandırılaraq həmin ilin sentyabrında həbs edilmiş, oktyabrında Sovet Rusiyasından xaric edilmişdir. 93, 94, 95

London: Böyük Britaniyanın paytaxtı. 114, 158, 263, 274, 349, 373, 375, 385, 401, 433, 467

“London icmalı”: bax. “London revyu”.

“London revyu” [The London Review]: ingilis qəzeti (“London icmalı”). 375

Londra: bax. London.

“Londra mütləəti”: bax. “London revyu”.

Lopatinski: Bakıda Mərkəzi Ev Komitəsində çalışmışdır. 88

Lordkipanidze, İvan Nestoroviç (1889-1937): Gürcüstanın siyasi xadimi. Tibb təhsili almışdır. Gürcüstan Demokratik Respublikası Hökumətində Ədliyyə naziri vəzifəsini icra etmiş, daha sonra Nəqliyyat naziri olmuşdur. 28

Lorens, Şarlot: Berlin Universiteti məzunu. 338

Lori 402

Lovendorf [Löwendorf]: Almaniyanın şərqində rayon. 205

Lüdendorf, Erix (Erich Ludendorf, 1865-1937): Almaniyanın hərbi xadimi, general. Birinci Dünya müharibəsinə, 1916-cı ilin avqust ayından etibarən alman ordularını faktiki olaraq Lüdendorf idarə etmişdir. 159, 452

Lüdvig III [Ludwig III; 1845-1921]: 5 noyabr 1913 – 13 noyabr 1918-ci il tarixləri arasında Bavariya kralı olmuşdur. 274

Lvon Kabinəsi: Rusiyada Müvəqqəti Hökumət dövründə Georgi Yevgenyeviç Lvovun (1861-1925) sədrliyində qurulan Nazirlər Kabineti (mart-iyul 1917). 330, 332

Lvon, Georgi Yevgenyeviç (1861-1925): Rusiyanın siyasi xadimi. 1917-ci ilin mart-iyul aylarında Müvəqqəti Hökumətin başçısı olmuşdur. 332

Lvon, Vladimir Nikolayeviç (1872-1930): Rusiyanın dini və siyasi xadimi; Müqəddəs Sinodun Ober-prokuroru olmuşdur. 364

Lyuıs, Ceyms Hamilton (James Hamilton Lewis, 1863-1939): Amerikanın siyasət xadimi. 95, 96

M. H.: bax. Zeynallı, Hənəfi.

M. Hənəfi: bax. Zeynallı, Hənəfi.

M. S. (yaxud Mim. Sad.): bax. Aran, Məhəmməd Sadiq.

Maarif naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 27, 68, 103, 136, 137, 138, 147, 160, 207, 210, 211, 261, 266, 271, 279, 287, 354, 393, 435, 452

Maarif naziri (Belçika) 408

Maarif naziri (Türkiyə) 32

Maarif Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 11, 27, 40, 89, 101, 102, 115, 130, 136, 137, 146, 210, 212, 251, 265, 354, 387, 413, 422, 434, 435, 451, 452

Maarif Nazirliyi (Gürcüstan) 147, 148

Maas [Meuse]: Fransa, Belçika və Niderland ərazisindən keçən çay. 86, 139,

140, 141, 154, 155, 156, 157, 190, 205, 205, 206, 269, 281, 321, 336, 337

“Maas-Boode”: qəzet. 141

Macar, macarlar 456

Macarıstan 159, 322, 453

Macarıstan kralı 193, 194, 206

Macarıstan Parlamenti 409

Mağalı 443, 449

Mahaçqala: bax. Petrovsk.

Mahmud II (1785-1839): Osmanlı sultanı; 1808-1839-cu illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 410, 439

Mahmud Şövkət paşa (1856-1913): Osmanlı imperiyasının hərbi və siyasi xadimi. 1913-cü ildə Sədrəzəm (Baş Nazir) olmuşdur. 297

Mahmudov, Ələkbər: Şəkiddə maarif müfəttişi olmuşdur. 101

Mahmudov, Vahid Rəhim oğlu: meşəbəyi. 1

Mahru xanım: teatr aktrisası. 63, 81

Mailov teatrı: Bakıda teatr; indiki Opera və Balet Teatrı. 89, 236, 287, 311, 329, 330, 444

Makarov, Aleksandr Aleksandroviç (1857-1919): Rusiyanın dövlət xadimi. 1911-1912-ci illərdə Daxili İşlər naziri və 1916-cı ildə Ədliyyə naziri olmuşdur. Bolşeviklər tərəfindən güllələnmişdir. 248, 272

Makedoniya 76

Makedoniyalı İskəndər: bax. İskəndər.

Makinski, Abbasəli bəy (1888-1938): Azərbaycanlı hüquqşünas. Kiyev Universitetinin Hüquq fakültəsində təhsil almışdır. Cümhuriyyət dövründə dövlət qurumlarında hüquq məsləhətçisi kimi fəaliyyət göstərmişdir. 1938-ci ildə güllələnmişdir. 430, 448

Makinski, Teymur bəy (1874-?): Azərbaycanın dövlət xadimi. Zaqafqaziya Seyminin Müsəlman fraksiyasının, Azərbaycan

can Milli Şurasının və Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü olmuşdur. Bir müddət Ədliyyə naziri vəzifəsini tutmuş, daha sonra Ermənistan Hökuməti yanında Azərbaycanın diplomatik nümayəndəsi təyin edilmişdir. 12, 28, 153, 173, 326, 336, 373

Makkinyi [Macquigny]: Fransanın şimalında kommuna. 321

Maklakov, Nikolay Alekseyeviç (1871-1918): Rusiyanın dövlət xadimi. 1912-1915-ci illərdə Daxili İşlər naziri olmuşdur. 5 sentyabr 1918-ci ildə Moskvada bolşeviklər tərəfindən güllələnmişdir. 195

Maqalaşvili, Levan Luarsaboviç: bax. Maqalov, Levan Luarsaboviç.

Maqalins 344, 350, 443, 449

Maqalov (Maqalaşvili), Levan Luarsaboviç (1879-1926): Gürcü knyazı və generalı. Rus ordusunun Çinə yürüşündə (1900-1901), Rus-yapon müharibəsində (1904-1905) və Birinci Dünya müharibəsində iştirak etmiş, Vəhşi Diviziyanın Tatar süvari polkunun komandiri olmuşdur. Gürcüstanın sovetləşməsindən sonra mühacirətdə yaşamışdır. 19, 52, 69, 126, 395

Maqomayev, Müslüm (1885-1937): Azərbaycanlı bəstəkar və ictimai xadim. Milli musiqinin inkişafında müstəsna xidmətləri olmuşdur. 63, 81, 89

Malakan: Qarabağda kənd. 305

Malakan bağı (Bakı) 54, 63, 81, 279, 314, 347, 366, 384, 403, 424, 447, 468

Malakanlar: xristianlığın kilsə iyerarxiyasını qəbul etməyən malakanlıq sektasına mənsub ruslar. 69

Malakanski: Bakıda küçə; indiki Xaqani küçəsi. 90

Maldegem [Maldegem]: Belçikanın şimal-qərbində şəhər. 337

Malxazov: Gəncə Erməni Milli Komitə-

sinin rəisi olmuşdur. 398

Malıbəyli: Şuşanın kəndi. 249, 292, 305

Malinov, Aleksandr (1867-1938): Bolqarıstanın siyasi xadimi. Kiyevdə hüquq təhsili almışdır. 29 yanvar 1908 - 29 mart 1911, 21 iyun - 28 noyabr 1918 və 29 iyun - 12 oktyabr 1931-ci illərdə Bolqarıstanın Baş naziri olmuşdur. 154, 238, 274, 275, 289

Maliyyə naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 27, 43, 47, 66, 68, 70, 101, 103, 119, 120, 147, 183, 209, 227, 245, 256, 271, 286, 308, 344, 372

Maliyyə naziri (Dağlılar Respublikası) 380

Maliyyə naziri (Gürcüstan) 210

Maliyyə naziri (Rusiya) 433

Maliyyə naziri (Türkiyə) 322

Maliyyə Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 43, 66, 106, 119, 120, 126, 137, 138, 220, 239, 256, 287, 308, 326, 327, 345, 362, 392

Maliyyə Nazirliyi (Gürcüstan) 162

Maliyyə, Ticarət və Sənaye naziri (Gürcüstan) 257

Maliyyə, Ticarət və Sənaye Nazirliyi (Gürcüstan) 257

Mamulaşvili: Gürcüstan Hökumətinin Azərbaycana göndərdiyi nümayəndə heyətində yer almışdır. 126

Man: Kil Universitetinin müəllimi. 58

Manandyan, Yakov Hamazaspoviç (1873-1952): Erməni tarixçisi. Yena (Almaniya), Sankt-Peterburq və Tartu universitetlərində təhsil almışdır. Zaqafqaziyanın müxtəlif yerlərində məktəb, seminariya və gimnaziyalarda müəllimlik etmişdir. Cümhuriyyətdən əvvəl və Cümhuriyyət dövründə Bakıda vəkil köməkçisi və vəkil işləmişdir. Daha sonra İrəvan Dövlət Universitetində dərs demiş, Ermənistan

SSR və SSRİ Elmlər Akademiyalarının akademiki olmuşdur. Erməni tarixi haqqında əsərləri var. 344

Manastr (yaxud Bitola): Şimali Makedoniyanın cənubunda şəhər. Uzun müddət Osmanlı hakimiyyətində qalmışdır. 231

Mançuriya 95

Manr [Manre]: Fransanın şimal-qərbində kommuna. 157, 166

Mantaşev 22

Mantaşev karvansarası (Tiflis) 458

Manuylov, Konstantin Aleksandroviç: Bakı nahiyə məhkəməsinin üzvü olmuşdur. 173

Mariinski: Bakıda küçə; indiki Rəsul Rza küçəsi. 220, 448, 451

Marikur [Maricourt]: Fransanın şimalında kommuna. 336

Maritsa: bax. Meriç.

“Mariya” qız məktəbi (Bakı) 182

Markaryan, M. X.: Kənd Təsərrüfatı Komissarlığında işləmişdir. 354

“Markoni”: İtalyan mühəndis Qulyelmo Markoni [Guglielmo Marconi] tərəfindən icad edilən teleqraf cihazı. 165, 170

Markoni, Qulyelmo [Guglielmo Marconi]: İtalyan mühəndis. 170

Markovski: texnik. 102

Markuen [Marcoing]: Fransanın şimalında kommuna. 155, 157

Marqrits əfəndi: Osmanlı mətbuatının nümayəndəsi. 409

Marl [Marle]: Fransanın şimalında kommuna. 337, 376

Mart hadisələri: bax. Mart soyqırımı.

Mart soyqırımı: Birləşmiş bolşevik-daşnak qüvvələrinin Bakıda türk-müsəlman əhaliyə qarşı törətdikləri soyqırımı. Rəsmi məlumatlara görə, Mart soyqırımında Bakıda 12 mindən çox azərbaycanlı qətlə yetirilmişdir. Ümummilli lider

Heydər Əliyevin 26 mart 1998-ci il tarixli fərmanı ilə 31 mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü elan olunmuşdur. 20, 74, 90, 126, 146, 177, 311, 328, 346, 350, 362, 370, 379, 395, 397, 398, 404, 462, 463

Masnier [Masnieres]: Fransanın şimalında kommuna. 157

Massaget, massagetlər 60

Mastidski: Şuşa və Ağdaşda məhkəmə sistemində işləmişdir. 430

Mastitski, N. P.: mühəndis, Azərbaycan Cümhuriyyəti Su İdarəsində işləmişdir. 2

Maştağa: Bakı ətrafında kənd; hal-hazırda şəhər tipli qəsəbə. 21, 22, 372

Mavərayi-Xəzər müstəhləklərini kooperasiya cəmiyyəti: bax. “Kooperasiya” Xəzəryanı İstehlak Cəmiyyətləri İttifaqı.

Maykop: Rusiyanın cənub-qərbində şəhər, hal-hazırda Adige Respublikasının paytaxtıdır. 93, 446

Mayns [Mainz]: Almaniyada, Reyn [Rhine] çayı sahilində şəhər. 154, 158

Mazım çayı: Balakən rayonu ərazisində çay. 344, 350, 443, 449

Maznişvili, Georgi İvanoviç (1872-1937): Gürcüstanın hərbi xadimi, general. Abxaziyanın, daha sonra Tiflisin general-qubernatoru olmuş, Ermənistanla müharibədə Gürcüstan qoşunlarının baş komandanı təyin edilmişdir. Gürcüstan Respublikasının süqutundan sonra həbs edilmiş, mühacirətə getmiş, ancaq yəni-dən vətəninə qayıtmış və 1937-ci ildə güllələnmişdir. 210

Mazniyev, Georgi İvanoviç: bax. Maznişvili, Georgi İvanoviç.

Mebrekur [Mesbrecourt]: Fransanın şimalında kommuna. 376

Medvedyev: Əmlak və Ərazi Nazirliyində işləmişdir. 360

Mehdiyev, Mir Yaqub (1891-1949):

Azərbaycanın dövlət xadimi. Bakı Şəhər Bələdiyyəsi sədrinin müavini, Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü, Azərbaycanın Paris Sülh Konfransına göndərdiyi nümayəndə heyətinin üzvü olmuşdur. Cümhuriyyətin süqutundan sonra mühacirətdə qalmış, İstanbulda ölmüşdür. 162, 181, 270, 286, 443

Mehmandarov, Səməd bəy (1856-1931): Azərbaycanın hərbi xadimi. Peterburqda hərbi məktəb bitirmiş, Çar Rusiyası ordusunda xidmət etmiş, Rusiya-Yaponiya müharibəsində göstərdiyi şücaətlərə görə mükafatlandırılmış, Birinci Dünya müharibəsində iştirak etmişdir. 1917-ci ilin fevral inqilabından sonra Rusiya ordusundan istefa vermişdir. Cümhuriyyət dövründə Azərbaycanın Hərbi naziri olmuş, ordu quruculuğu sahəsində böyük işlər görmüşdür. Cümhuriyyətin süqutundan sonra bolşeviklər tərəfindən həbs edilmiş, azadlığa çıxdıqdan sonra müxtəlif vəzifələrdə işləmişdir. 160

Melçarski: Bakıda fəaliyyət göstərmiş diş həkimi. 280, 330, 366, 402, 447

Memar Kamaləddin (1870-1927): Türk memarı. Almaniyada təhsil almışdır. Başda İstanbul olmaqla, Türkiyənin bir çox yerində çox sayda memarlıq və mühəndislik əsərinə imzasını atmışdır. 266, 277

Memar Sinan (1488-1588): Türk memarı. Osmanlı imperiyasının baş memarı olmuşdur. Süleymaniyyə cəməsi (İstanbul), Səlimiyyə cəməsi (Ədirnə) kimi möhtəşəm memarlıq abidələri də daxil olmaqla, dövrün Osmanlı coğrafiyasının bir çox yerində çox sayda əsərə imzasını atmışdır. 266, 277

Mena: Rusiyanın şimalında, Sankt-Peterburq yaxınlığında dəmiryolu stansiyası. 310

Menen [Menen]: Belçikanın şimal-

qərbində, Qərbi Flandriya bölgəsində şəhər. 269, 320

Menqreliya (yaxud Minqreliya): Gürcüstanın qərbində tarixi vilayət, Sameqrelo. 257

Menşevik, menşeviklər 15, 21, 23, 72, 84, 323, 421

Menşevizm 51

Meriç: Balkan yarımadasında çay. 267

Meriç [Maritsə]: Bolqarıstanın bir rayonu. 158, 169

Merkuryevski küçəsi: Bakıda küçə; indiki Zərifə Əliyeva küçəsi. 271, 309, 319, 425

Mesopotamiya: bax. İkiçayarası.

“Metropol”: Bakıda mehmanxana; indiki Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin binası. 68, 126, 189, 220, 221, 239, 255

Mets [Metz]: Fransanın şimal-şərqində, tarixi Lotaringiya rayonunda şəhər. 229

Mezel [Mezel]: Fransanın mərkəzində şəhər. 140

“Meridian” (gəmi) 112

Meşə naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 153

Məcid: bax. Əbdülməcid.

Məclisi-Əyan (Avstriya-Macarıstan): bax. Herrenhaus.

Məclisi-Məbusan (Türkiyə) 128, 452

Məclisi-Müəssisan (Azərbaycan) 5, 20, 138, 326, 344, 416

Məclisi-Müəssisan (Rusiya) 364

Mədənələr dairəsi (Bakı) 109

Mədinə 296

Mədrəs (yaxud Çənnai): Hindistanın cənubunda şəhər; ölkənin ən böyük şəhərlərindən biri. 58, 424

Mədrəsə: Şamaxının kəndi. 70, 82

Məğfurə xanım (yaxud Mariya Frolovna Yermakova; 1901-1982): Azərbaycan

can teatr səhnəsinin ilk aktrisalarından biri olmuşdur. Əsl adı “Mariya” olsa da, səhnədə “Məğfurə” adıyla çıxış etmişdir. 110, 237

Məhəmməd: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri. 398

Məhəmməd Fəthi bəy: Bakının Qafqaz İslam Ordusu tərəfindən xilas edilməsindən sonra bir müddət Bakı valisi (qubernatoru) olmuş Türk Ordusu zabiti. 160, 217, 222, 429

Məhəmməd Mehdi Hacı Həmid oğlu: Quba sakini; dinc əhaliyə zülm etmişdir. 203

Məhəmməd Peyğəmbər: 96, 128, 185, 222, 254, 267, 283, 285, 295, 431

Məhəmməd Sadiq: bax. Aran, Məhəmməd Sadiq.

Məhəmmədbəyli, Hüseyn Rza (yaxud Hüseynağa Məmmədbəyli, Hüseynağa Məmmədbəyov): jurnalist; “Azərbaycan” qəzetinin əməkdaşı olmuşdur. 202, 203, 206, 219, 223

Məhəmmədhüseyn Hacı Hacıağa oğlu (Təbrizli) 221

Məhəmmədli: Bakı ətrafında kənd. 219

Məhəmmədov, Əliş bəy: Gəncədə quberniya vəkili müavini olmuşdur. 8

Məhəmmədov, Talib: vəkili; Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətinin katibi. 2

Məhəmmədyusif Cəfərov küçəsi: bax. Pozenovski küçəsi.

Məhəmmədzadə, Mirzə Muxtar (yaxud Mirzə Muxtar Məmmədov; 1852-1929): Azərbaycanlı xanəndə və teatr aktyoru. 111, 237

Məhərrəm Məhəmmədrza oğlu: Bakı şəhərində Pozenovski küçəsinin sakini. 163

Məhərrəmov, Məhəmməd (1886-1982): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi.

Moskva Universitetində təhsil almışdır. Azərbaycan Milli Şurasının və Azərbaycan Parlamentinin üzvü, Paris Sülh Konfransına göndərilən nümayəndə heyətinin müşaviri olmuşdur. Aprel işğalından sonra mühacirətdə qalmışdır. 344

Məhməd II (Fateh; 1432-1481): Osmanlı sultanı. 1444-1446 və 1451-1481-ci illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. İstanbulu fəth etdiyi üçün “Fateh” adıyla tanınmışdır. 48, 60, 231, 240, 254, 260, 284, 296, 437

Məhməd VI (1861-1926): Osmanlı İmperiyasının sonuncu sultanı Məhməd Vəhidəddin. Sultan Əbdülməcidin oğlu idi. 3 iyul 1918-ci ildə Osmanlı sultanı olmuş, Türkiyə Böyük Millət Məclisinin monarxiyanı ləğv etdiyi 1 noyabr 1922-ci il tarixinə qədər hakimiyyətdə qalmışdır. Mühacirətdə ölmüşdür. 41, 206, 260, 297

Məhməd Cavid bəy: bax. Cavid bəy.

Məhməd Əli paşa: Türkiyənin Ermənistandakı səfiri olmuşdur. 402, 459

Məhməd Əmin (Soyadı qanunundan sonra “Yurdaqul” soyadını qəbul etmişdir; 1869-1944): Osmanlı Məclisi-Məbusanının və Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü olmuşdur. 123, 230, 252, 266, 283, 296, 339, 342, 349, 350

Məhməd Nabi bəy (Mənəmənizadə; 1868-1924): Türkiyənin diplomatı və dövlət xadimi. Bir sıra ölkələrdə səfir kimi ölkəsini təmsil etmişdir. 1918-ci ildə qısa müddətə Türkiyənin Xarici İşlər naziri olmuşdur. 452

Məhməd Nazim bəy: Bakının komendantı. Bax. Nazim bəy.

Məhməd Nazim bəy: Türkiyənin Maarif naziri. Bax. Doktor Nazim bəy.

Məhməd Sərvət (Bərkin; 1899-1941): Türk müəllimi. 123

Məhməd Vəhib paşa (Kaçı; 1877-

1940): Türkiyənin hərbi xadimi; general. Qafqaz İslam Ordusunun da tabe olduğu Şərq Ordular Qrupunun komandanı idi. Türkiyədə soyadı qanunu çıxdıqdan sonra “Kaçı” soyadını almışdır. 297

Məkkə 296

Məlik-Abbasov 387

Məlik-Şahnazarov, Cümşüd: meşəbəyi.

2

Məlik-Şahnəzərov, K. Q.: Kənd Təsərrüfatı Komissarlığında işləmişdir. 354

Məlik-Şahnəzəryan, Andrey (yaxud Andranik Məlik-Şahnəzərov; 1887-1937): Erməni hərbi. Başçılıq etdiyi silahlı dəstələr Qarabağda, Zəngəzurda və Türkiyənin şərqiində dinc əhaliyə qarşı törədilən qırğınlarda iştirak etmişdir. Zaqafqaziyanın sovetləşməsindən sonra sovet ordusunda xidmət etmişdir. 1937-ci ildə güllələnmişdir. 250, 251, 260, 325, 326

Məlik-Yolçuyan, S.: 1918-ci il iyulun axırlarında Bakıda menşeviklər və daşnaklar tərəfindən qurulan Sentrokaspi Diktaturası Hökumətinin üzvlərindən, daşnak. 72

Məlikaslanov, Xudadad bəy (1879-1935): Azərbaycanın dövlət xadimi. Peterburqda mühəndislik təhsili almışdır. Zaqafqaziya Seyminin, Azərbaycan Milli Şurasının üzvü olmuşdur. Azərbaycan Cümhuriyyəti hökumətində Nəqliyyat və Rabitə naziri, Poçt və Teleqraf naziri kimi vəzifələr tutmuşdur. Cümhuriyyətin süqutundan sonra da bir sıra vəzifələrdə işləmişdir. Repressiyaya məruz qalmış və həbs düşərgəsində vəfat etmişdir. 66, 147, 420

Məlikov qardaşları mağazası: Bakıda, Mixaylovski (indiki Əziz Əliyev) küçəsində yerləşmişdir. 365

Məlikov, Soltan bəy: Göyçay və Kürdəmir məhkəmələrində işləmişdir. 11

Məmmədbəyli, Hüseynağa: bax. Mə-

həmmədbəyli, Hüseyn Rza.

Məmmədbəyov, Hüseynağa: bax. Məhəmmədbəyli, Hüseyn Rza.

Məmmədqala: bax. Xanməhəmməd-qala.

Məmmədov, Mirzə Muxtar: bax. Məhəmmədzadə, Mirzə Muxtar.

Mənəmənlizadə: bax. Məhməd Nabi bəy.

Mənzil Müfəttişliyi: bax. Mərkəzi Ev Komitəsi.

Mərkəzi Dövlətlər (yaxud Mərkəzi Hökumətlər): Birinci Dünya müharibəsinin tərəflərindən biri olan İttifaq Dövlətləri (Almaniya, Avstriya-Macaristan, Osmanlı İmperiyası, Bolqarıstan). 5, 57, 59, 113, 148, 158, 191, 208, 209, 246, 246, 247, 248, 321, 338, 349, 355, 387, 410

Mərkəzi Ev Komitəsi (Bakı) 87, 88, 183, 196, 197, 286, 287, 328, 346, 347

Mərkəzi Gömrük İdarəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 245

Mərkəzi Hökumətlər: bax. Mərkəzi Dövlətlər.

Mərkəzi Komandanlıq; Mərkəz Komandanlığı: bax. Türk Ordusu.

Mərkəzi Poçt və Teleqraf İdarəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 66, 288

Mərkəzi Rada (Ukrayna Xalq Respublikası) 151

Mərmərə dənizi 254

Mərv 34, 434

Məsih: bax. İsa (peyğəmbər).

Məşhədi İbad: Üzeyir Hacıbəyovun “O olmasın, bu olsun” operettasında obraz. 111

Mətbuat Bürosu (Almaniya) 195

Mətbuat Bürosu (Ukrayna) 365, 368

Məzahib Nazirliyi: bax. Dini Etiqad Nazirliyi.

Məzahib və Müavinət Nazirliyi: bax. Dini Etiqad və Sosial Təminat Nazirliyi.

Mixaylov, Nikolay Mixayloviç (1867-1920): hüquqşünas. Xarkov Universitetinin Hüquq fakültəsini qurtarmış, Zaqafqaziyanın, o cümlədən Azərbaycanın müxtəlif yerlərində məhkəmə sistemində işləmişdir. Fövqəladə Təhqiqat Komissiyasının üzvü təyin edilmişdir. 31

Mixaylovski: Bakıda küçə; indiki Əziz Əliyev küçəsi. 189, 221, 225, 365

“Mikado” teatrı: Bakıda kinoteatr; indiki S. Vurğun adına Azərbaycan Dövlət Akademik Rus Dram Teatrı. 54, 55, 63, 81, 89

Mikaladze 126

Mil düzü 249

Milan 376

Milkovski, Aleksandr Stepanoviç (1873 - ?): Rusiyanın və Krımın hərbi xadimi, general. Krım Hökumətində Hərbi nazir olmuşdur. Sovetləşmədən sonra represiyaya məruz qalmışdır. 293

Millətlər İttifaqı 355, 356, 367, 368, 432, 457, 458

Millətpərəst: bax. Həsənqulu bəy.

“Milli”: bax. Osmanlı Teleqraf Agentliyi.

“Milli ədəbiyyat” cərəyanı: Tükiyədə xüsusilə 1910-1923-cü illərdə özünü güclü bir şəkildə göstərən, ədəbiyyatda milliyətçiliyi ön plana çıxaran, Türkçülük cərəyanı ilə paralellik nümayiş etdirən ədəbi cərəyan. Məhməd Əmin (Yurdaqul), Ömər Seyfəddin, Əli Canib (Yöntəm), Ziya Gökalp bu cərəyanın qurucuları olaraq qəbul edilir. 342, 350

Milyukov, Pavel Nikolayeviç (1859-1943): Rusiya siyasi xadimi, eyni zamanda tarixçi və publisist. Konstitusion-Demokratik Partiyasının (Kadetlər partiyası) liderlərindən biri idi. Müvəqqəti Hökumətdə (Rusiya) Xarici İşlər naziri olmuşdur. 73, 377

Mim. Sad. (yaxud M. S.): bax. Aran, Məhəmməd Sadiq.

Mina xanım: aktrisa. 237

Minqreliya: bax. Menqreliya.

Minorski, Vladimir Fyodoroviç (1877-1966): rus diplomat və şərşünas. Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin Asiya departamentində, diplomat kimi İran və Türkiyədə işləmişdir. Oktyabr inqilabından sonra Rusiyaya qayıtmamış, İran, Fransa və İngiltərədə yaşamışdır. 412

Minsk: Belarusun paytaxtı. 380

Mirbabayev, Seyid (1867-1953): Azərbaycan xanəndəsi və neft sənayeçisi. Aprel işğalından sonra Fransaya, daha sonra İrana köçmüşdür. 126, 239, 327.

Mircəfərzadə, Axund Mirməhəmmədkərim 82

Mirzə İbrahimov küçəsi (Bakı): bax. Armyanski küçəsi.

Mirzə Kiçik xan (1880-1921): İranlı inqilabçı və hərbi xadim; Cəngəllilər hərəkatının lideri olmuşdur. 362

Mirzə Məhəmməd Axund oğlu: bax. Axundzadə, Mirzə Məhəmməd.

Mirzə Muxtar: bax. Məhəmmədzadə, Mirzə Muxtar.

Mirzəağa Əliyev küçəsi: bax. Çadrovı.

Mirzəbekyan: tütün fabriki sahibi. 466

Mirzəbekyanın evi: Bakıda, Nikolaevski küçəsində mülk. 287

Mirzəyev, Mirşərif: Əmlak və Ərazi Nazirliyində işləmişdir. 360

Mirzəzadə, Mirzə Musa Mirzə Sadiq oğlu: Maarif Nazirliyinin dəftərxanasında işləmişdir. 102

Mirzoyants, A. A.: Gəncədə pristav olmuşdur. 16

Misir 33, 85, 231, 338

Misir valisi 338, 349

Misirli, misirlilər 338

Mitrofanov: Bakı sakini. 220, 239

Moğol, moğollar 232

Moiseyeva-Levin, Nadejda Abramovna: Bakıda fəaliyyət göstərmiş diş həkimi. 347, 366, 384, 402, 424, 448, 469

Molyer [Molière; 1622-1673]: Fransız dramaturqu; Qərbi Avropa ədəbiyyatında klassik komediya janrının banisi sayılır. Əsl adı Jan-Batist Poklen [Jean-Baptiste Poquelin] idi. 439

Monbreen [Montbrehain]: Fransanın şimalında kommuna. 205

Mondidye [Montdidier]: Fransanın şimalında, Somma departamentində kommuna. 167

Monfokon [Montfaucon]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 140

Montblenvill [Montblainville]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 140

Monteqyo, Edvin Semuel [Edwin Samuel Montagu, 1879-1924]: Britaniyalı siyasətçi. 1917-1922-ci illərdə Hindistan İşləri naziri olmuşdur. 58

Monteskyö, Şarl Lui [Charles Louis Montesquieu; 1689-1755]: Fransız yazıçı və mütəfəkkiri. 439

Montrebo: Fransanın şimal-şərqində meşə sahəsi. 157

Morava: Kosovonun cənub-şərqində yerləşən Qyilan [Gjilan] şəhərinin tarixi adı. 269, 336, 337, 374

Morslede [Moorslede]: Belçikanın şimal-qərbində şəhər. 156

Moskorenko: müəllim. 102

Moskva 51, 56, 60, 70, 93, 94, 132, 149, 159, 192, 195, 212, 213, 222, 227, 228, 229, 238, 248, 293, 310, 311, 329, 330, 337, 363, 401, 433

“Moskva” (gəmi) 328

Moskvada dekabr silahlı üsyanı (1905): 60

Mozdok 258

Mozel [Moselle]: Avropada çay, Reyn

[Rhine] çayının sol qolu. Fransa, Lüksemburq və Almaniya ərazisindən keçir. 158

“Mövlud”: Türk alim və şairi Süleyman Çələbinin “Vəsiletün-nicat” adlı məşhur əsəri. “Mövlud” adı verilən əsərlər, Məhəmməd peyğəmbərin doğumu münasibətilə təşkil olunan mərasimlərdə oxunmaq üçün yazılırdı. Süleyman Çələbinin əsəri türk ədəbiyyatının ilk və ən məşhur mövludu olduğundan, “mövlud” deyiləndə hər şeydən öncə bu əsər yada düşür. 437

“Mşak”: 1872-1920-ci illərdə Tiflisdə erməni dilində nəşr edilən gündüzlük qəzet. 35

Mudros limanı: Egey dənizində Lemnos adasında buxta. 453

Muğan düzü 65, 216, 249

Muğan ordusu: Azərbaycanın Muğan bölgəsində (Cavad və Lənkəran qəzalarında) Ağ ordu və bolşevik hərbi qüvvələrindən ibarət olan ordu. 466, 467

Muğan Su Müdirliyi 2

Muğanlı: Zaqatalanın kəndi. 350, 443, 449

Muxarski, Adam Bekiroviç: Azərbaycan Cümhuriyyətinin Dövlət Müfəttişliyində işləmişdir. 27, 101

Muxtar Məmməd oğlu: Gəncə sakini. 24

Muxtarov, Firdun bəy: Maarif Nazirliyində işləmişdir. 102, 103

Muxtarovun evi: Bakıda Tərcüman (indiki Nizami) küçəsində mülk. 280, 330, 366, 402, 447

Murad I (1326-1389): Osmanlı sultanı. 1362-ci ildə taxta çıxmışdır. Birinci Kosovo döyüşündə serbləri məğlub etmiş, fəqət bu döyüşdə özü də həlak olmuşdur. 231, 240

Muravyov: müəllim. 102

Murman: bax. Murmansk.

Murmansk (yaxud Murman): Rusiyanın şimal-qərbində vilayət və bu vilayətin mərkəzi olan şəhər. 77, 93, 195

Muron [Mouron]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 320

Musaxanov, Cəfər: Bakı sakini, zərgər. 347

Mustafa əfəndi: Qafqazın müftüsü. Bax. Əfəndizadə, Mustafa.

Mustafa Məmməd oğlu: Batumi sakini. 24

Mustafabəyov, Məshədi Soltan 425

Mustafayev, Əhməd ağa Abdulla ağa oğlu 102

Mustafayev, Həsən 178

Musurmanlar: Qarabağda yer. 304

Muşen [Mouchin]: Fransanın şimalında kommuna. 337

“Müdafieyi-milliyə” cəmiyyəti (Şuşa) 303, 359

Müdafie və Donanma naziri (Rusiya) 330

Müəllim Naci (1849-1893): Türk şair və yazıçısı; “Lügəti-Naci” adlı osmanlıca lüğətinin müəllifi. 469

Müfid Nəcdət bəy 123

Müqəddəs İohan [St. Johannis] kilsəsi: bax. İohan kilsəsi.

“Müqəddəs Nina” qız məktəbi (Bakı) 69, 183

“Müqəddəs Nina” qız məktəbi (Gəncə) 257

Müqəddəs Sinod: bax. Sinod.

Mühacirlər İdarəsi: bax. Qaçqınlar İdarəsi.

Mühümət-Əsgəriyyə İdarəsi: bax. Hərbi Ləvazimat İdarəsi.

Münəvvər xanım: aktrisa. 63, 81, 110, 237

Mürsəl paşa (Mürsəl Bakü; 1881-1945): Türkiyənin hərbi və siyasi xadimi. Qafqaz İslam Ordusu ilə birlikdə Bakının

azad edilməsi hərəkatında iştirak etmişdir. Türk Qurtuluş Savaşında iştirak etmiş, İzmirə daxil olan ilk türk generalı olmuşdur. Müharibədən sonra Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü seçilmişdir. Soyadı qanunu çıxdıqdan sonra “Bakü” soyadını qəbul etmişdir. 107, 200, 365, 387, 443

“Müsavat” partiyası 397

Müseyib bəy: bax. Axıcanov, Müseyib bəy.

Müsəlman: bax. İslam.

Müsəlman Milli Komitəsi 1

Müsəlman Teatroçuları Cəmiyyəti 89

“Müslim” (hədis kitabı) 79

Müstəmləkələr naziri (Almaniya) 274

Mütləqiyyət 17

Müttəfiq Hökumətlər: bax. Mərkəzi Hökumətlər.

Müttəfiq Şura (Almaniya imperiyası): bax. Bundesrat (Almaniya imperiyası).

Müvəqqəti Hökumət (Rusiya): Rusiyada 2 mart - 25 oktyabr (yeni təqvimlə 15 mart - 7 noyabr) 1917-ci il tarixlərində mövcud olan mərkəzi dövlət hakimiyyəti orqanı. 3, 4

Müvəqqəti İcraiyyə Komitəsi (Rusiya) 212

“N. F. P.”: bax. “Noye fraye pres”.

“N. İ.”: bax. “Nijeqorodskie izvestiya”.

“N. R. K.”: qəzet; bax. “Nive Rotterdamşe kurant”.

“N. T.”: bax. “Nyuyork Tayms”.

N. Y.: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri. Bax. Yusifbəyli, Nəsim bəy.

Nabi bəy: bax. Məhməd Nabi bəy.

Nabokov, Vladimir Dmitriyeviç (1869-1922): rus hüquqşünas və siyasi xadim. Kadet partiyasının liderlərindən biri. 424

Nadir şah Əfşar (1688-1747): Əfşarlar sülaləsinin banisi və Əfşarlar dövlətinin I şahı; 1736-1747-ci illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 38

Naftalan: Bibi-Heybət ərazisində Naftalan burnu. 87

Nağıyev, Musa (1842-1919): Azərbaycanın neft sənayeçisi və xeyriyyəçi. 220

Naxçıvan 11, 36

Namiq Kamal (1840-1888): Türk şair, dramaturq və ictimai xadimi. “Hüriyyət şairi” kimi tanınmışdır. Türk ədəbiyyatı və siyasi mühiti üzərində böyük təsirə malik olmuşdur. 264, 342, 349, 449

“Namus”: Namiq Kamalın “Akif bəy” dramı Azərbaycanda “Namus” adıyla səhnəyə qoyulmuşdur. Bax. “Akif bəy”.

Napoleon I (1769-1821): 18 may 1804 - 6 aprel 1814 və 20 mart - 22 iyun 1815 tarixlərində Fransa imperatoru. 128, 231, 439

Napoleon III (1808-1873): 1848-1852-ci illərdə İkinci Fransa Respublikasının prezidenti və 1852-1870-ci illərdə Fransa imperiyasının (ikinci imperiyanın) imperatoru. 332

Napoleon topu: Fransada 1853-cü ildə ixtira edilən odlu silah. III Napoleonun şərəfinə adlandırılmışdır. 325, 332

Nardaran: Bakı ətrafında kənd. 22

Nargin adası: Xəzər dənizində, Bakı buxtasının cənubunda ada; indiki Böyük Zirə adası. 71, 108, 125

“Natsional” mehmanxanası: Bakıda, Olqinski (indiki Məhəmməd Əmin Rəsulzadə) küçəsində yerləşən mehmanxana. 107

Navarin 231, 240

Navarin dəniz döyüşü: 1827-ci ildə Rusiya, İngiltərə və Fransanın birləşmiş donanmaları ilə Osmanlı donanması arasında meydana gələn dəniz döyüşü. 240

Navarin döyüşü: 1768-1774 Türk-rus müharibəsinin gedişində, 1770-ci ildə meydana gələn döyüş. 240

Nazarov, Vladimir Aleksandroviç: Bakı

nahiyyə məhkəməsinin üzvü. 335

Nazaryan, Liparit: Erməni siyasi xadim, Daşnaksutyun partiyasının və Erməni Milli Komitəsinin üzvü. 149

Nazim bəy (Məhməd Nazim bəy; 1886-1921): Türkiyənin hərbi xadimi. İstanbul, Bursa və Ankarada hərbi məktəblərdə təhsil almışdır. Rumıniyada xidmət etmişdir. Qafqaz İslam Ordusunun Bakını xilas etməsindən sonra Bakı şəhərinin komendantı olmuşdur. Anadoluya qayıtdıqdan sonra Türk Qurtuluş Savaşında iştirak etmiş, cəbhədə şəhid olmuşdur. 29

Nazim bəy: Türkiyənin Maarif naziri. Bax. Doktor Nazim bəy.

Nazirlər Kabineti (Almaniya) 208

Nazirlər Kabineti (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 68, 69, 103, 120, 127, 415, 422, 434, 435

Nazirlər Kabineti (Ermənistan) 211

Nazirlər Kabineti (İspaniya) 408

Nazirlər Kabineti (Rusiya) 332

Nazirlər Kabineti (Türkiyə) 32, 164, 289

Necati: XV əsrdə yaşamış məşhur türk şairi. Divan ədəbiyyatının ən böyük simalarından biri kimi qəbul edilir. 437

Neftçilər İttifaqı 287

Nekleyeviç, Vasili Aleksandroviç: Gəncə nahiyyə məhkəməsində işləmişdir. 27

Nerçinsk: Rusiyanın cənub-şərqində, Zabaykalsk diyarında şəhər. 141

Neron: Eramızın I əsrində yaşamış Roma imperatoru. 284

Neva: Rusiyanın Leninqrad vilayətində, Ladoqa gölü ilə Fin körfəzi arasında çay. 165

Neverov: Rus hərbcisi 364

Nəbiyev, Qasım: Bakı Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətində və Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumət İşləri İdarəsində mühasib olmuşdur. 2

Nəcəfov, Ələfsər: Xüsusi Zaqafqaziya Komitəsinin Lənkəran qəzasındakı səlahiyyətli nümayəndəsi. 2

Nəcib Asim (Yazıqsız, 1861-1935): Türk alimi və siyasətçisi. Hərbi təhsil almış, müxtəlif dərəcəli hərbi məktəblərdə dərs demişdir. Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü olmuşdur. Xüsusilə dil və tarix sahəsindəki əsərləri ilə tanınan Nəcib Asim Türkiyədə türkologiyanın banilərindən və eyni zamanda ilk türkçülərdən biridir. 123

Nədim, Əhməd (? - 1730): Türk divan şairi. Ədəbiyyatda öz üslubunu yaratmış, incə ruhlu qəzəlləri ilə məşhur olmuşdur. Şeyrlərində İstanbulu vəsf etdiyi üçün “İstanbul şairi” kimi tanınmışdır. Türk ədəbiyyatının ən böyük şairlərindən biri olaraq qəbul edilir. 265, 266, 277, 342, 349, 438, 439

Nəfi, Ömər (? - 1635): Türk divan şairi, xüsusilə qəsidləri və həcvləriylə məşhur olmuş, həcvləri üzündən edam edilmişdir. Türk ədəbiyyatının ən böyük şairlərindən biri olaraq qəbul edilir. 266, 277, 342, 349, 438, 439

Nəqliyyat naziri (Gürcüstan) 28

Nəqliyyat və Rabitə naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 138, 147, 239, 251, 256

Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 122, 138, 150, 220, 251, 445

Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyi (Gürcüstan) 257, 468

Nərimanbəyov, Haşım bəy: Şuşada müəllim işləmişdir. 101

Nərimanov, Nəriman (1870-1925): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi və dövlət adamı; eyni zamanda yazıçı, publisist və həkim. 15

Nərimanzadə, Yunis (1895-1964): aktyor. 237

“Nəşri-maarif” cəmiyyəti: Azərbaycan-

da xeyriyyə cəmiyyəti. Daha çox təhsil və mədəniyyət sahəsində fəaliyyət göstərmişdir. 399

Nəzarət İşləri İdarəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 220, 239

“Nicat” cəmiyyəti: Azərbaycanda təhsil və mədəniyyət sahəsində fəaliyyət göstərən cəmiyyət. 399

Nigar Rəfibəyli küçəsi (Bakı): bax. Kolyubakin küçəsi.

“Nijeqorodskiy izvestiya”: Rusiyada nəşr olunan qəzet. 330, 332

Nijni Novqorod 94, 212, 294

Nikolay II (1868-1918): Rusiya imperatoru; 1894-1917-ci illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 105, 106, 110, 121, 161, 234, 305, 306, 307, 315, 419

Nikolay küçəsi: bax. Nikolayevski.

Nikolay Nikolayeviç (Böyük knyaz; 1856-1929): Rus çarı I Nikolayın nəvəsi. 1915-1917-ci illərdə Qafqaz canişini; 1914-1915-ci illərdə və 1917-ci ilin mart ayında Rusiya imperiyasının bütün quru və dəniz qüvvələrinin Baş komandanı olmuşdur. 1919-cu ildə etibarən İtaliya və Fransada mühacirətdə yaşamışdır. Fransada ölmüşdür. 400, 424

Nikolayev: Ukraynanın cənubunda, Dnepr limanına tökülən Cənubi Buq çayının mənsəbində, Qara dəniz sahilindən 65 km içəridə yerləşən şəhər. 149, 165, 380

Nikolayev dəmiryolu stansiyası: Sankt-Peterburqda dəmiryolu vağzal. İndiki adı Moskva vağzalındır. 1855-1924-cü illərdə Nikolayev, 1924-1930-cu illərdə Oktyabr vağzal adlanmışdır. 213, 310

Nikolayev piyada diviziyası: 22 sentyabr 1918-ci ildə 2-ci Nikolayev piyada diviziyası adıyla qurulan və Sovet ordusunun tərkib hissəsi olan 22-ci atıcı diviziya. 222

Nikolayev, Sergey Nikolayeviç: Gəncə

nahiyyə məhkəməsinin ittihamçısı. 335

Nikolayeva, Olqa Qavrilovna: Maarif Nazirliyi dəftərxanasında işləmişdir. 452.

Nikolayevski: Bakıda küçə; indiki İstiqaliliyyət küçəsi. 210, 287, 397

Nil çayı 231

Nina xanım: aktrisa. 63, 81

Nineviya: bax. Ninivyə.

Ninivyə (yaxud Nineviya): müasir İraqın ərazisində mövcud olmuş tarixi şəhər. E. ə. VIII əsrdən etibarən qədim Assuri dövlətinin paytaxtı olmuşdur. 232

Niş [Niş]: Serbiyanın cənub-şərqində şəhər. 269, 321, 337

“Nive Rotterdamşe kurant” [Nieuwe Rotterdamsche Courant]: 1844-1970-ci illərdə nəşr olunan gündəlik qəzet. 338, 349, 446, 449

Nobel zavodu 109

Nolde, Boris Emmanuiloviç (1876-1948): Rus hüquqşünas, diplomat və siyasətçi. Sankt-Peterburq Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmişdir. Bir sıra beynəlxalq konfranslarda ölkəsini təmsil etmişdir. Kadet partiyasına mənsub idi. 1919-cu ildə mühacirətə getmiş, Avropanın bir sıra ali məktəblərində dərs demişdir. İsveçrədə ölmüşdür. 132

Nor-Bayəzid: bax. Yeni Bayəzid.

“Norddöyçe alqemayne zeytunq” [Norddeutsche Allgemeine Zeitung]: 1861-1918-ci illərdə Berlində alman dilində nəşr edilən qəzet. Əsası 1837-ci ildə qoyulan “Leypsiqer alqemayne zeytunq” [Leipziger Allgemeine Zeitung] qəzetinin davamçısı idi. 1918-ci ildən 1945-ci ilə qədər “Döyçe alqemayne zeytunq” [Deutsche Allgemeine Zeitung] adıyla nəşr edilmişdir. 191, 338

Novatski, Andrey-Klimentiy Fomiç (1866-?): hüquqşünas. Varşava Universitetində təhsil almış, Azərbaycanın müxtə-

lif yerlərində məhkəmə sistemində işləmişdir. Fövqəladə Təhqiqat Komissiyasının üzvü təyin edilmişdir. 31

Novo-Bayəzid: bax. Yeni Bayəzid.

Novo-Sanaki (yaxud Novo-Senaki): bax. Sanaki (yaxud Senaki).

Novorossiysk: Rusiya Federasiyasının Krasnodar diyarında, Qara dəniz sahilindəki Tsemesk buxtasında liman şəhəri. Qara dənizin ən böyük limanlarından biridir. 92, 148

Novruzov: Şəki ali-ibtidai məktəbinin müəllimi. 354

“Noye fraye pres” [Neue Freie Presse]: Vyanada 1864-1939-cu illərdə nəşr olunan qəzet. 273, 277

“Noye Leypsiqer zeytung” [Neue Leipziger Zeitung]: Leypsiqdə XIX əsrin ortalarından etibarən nəşr edilən qəzet. 297

Nuxu qəza məhkəməsi: bax. Şəki qəza məhkəməsi.

Nuxu qəzası (uyezdi): Yelizavetpol quberniyasının tərkibində inzibati vahid; bax. Şəki qəzası.

Nuxu: bax. Şəki.

Nurəddin oğlu Raqib: bax. Ege, İlyas Raqib.

Nuri paşa (Killigil; 1889-1949): Osmanlı ordusunun general-leytenantı. Qafqaz İslam Ordusunun komandanı olmuşdur. 6, 7, 12, 13, 16, 29, 48, 126, 133, 150, 199, 200, 201, 202, 206, 259, 270, 276, 277, 281, 286, 297, 382, 436, 459

Nuri paşanın Gəncədəki müavini 12

Nurulla əfəndi: Zaqatala sakini. 329

Nümayəndələr palatası (Avstriya-Macaristan): bax. Deputatlar palatası.

Nüzhət Sabit bəy (1883-1920): Türk jurnalisti və müəllimi. 123

“Nyu-kurant” [The New Courant]: qəzet. 294, 376

Nyu-York: Amerika Birləşmiş Ştatlarının ən böyük şəhərlərindən biri. 76

“Nyu-York Tayms” [The New York Times]: Amerikada 1851-ci ildən etibarən nəşr edilən gündəlik qəzet. 95, 322

“O olmasın bu olsun”: Üzeyir Hacıbəylinin operettası. 54, 81, 116

Ober [Aubers]: Fransanın şimalında kommuna. 190

Oberne [Obernai]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 140, 157

Obinye [Aubigne]: Fransanın şimalında yaşayış məntəqəsi. 156

Obuxov zavodu: Rusiyanın Sankt-Peterburq şəhərində iri metallurgiya və maşınqayırma müəssisəsi. 213

Oçıqava: Gürcüstan bolşeviklərindən. 257

Oçkurov, Aleksey Aleksandroviç: Zəngəzur məhkəməsində işləmişdir. 27

Odessa: Ukraynanın cənubunda, Qara dəniz sahilində liman şəhəri. 148, 380, 433

Oğuz, oğuzlar 254, 260, 284, 285

Ohancanyan, Hamazasp (yaxud Oqancanyan, Amazasp, 1874-1947): Erməni siyasi xadim, Daşnaksutyun partiyasının liderlərindən. Lozanna Universitetinin Tibb fakültəsini bitirmişdir. Zaqafqaziya Komissarlığında Sosial Müavinət naziri olmuşdur. 1920-ci ilin may-noyabr aylarında Ermənistanın Baş Naziri vəzifəsini tutmuşdur. Bolşeviklərin hakimiyyəti ələ almasından sonra mühacirətə getmişdir. 149

Oktyabristlər: bax. 17 Oktyabr İttifaqı.

Oqancanyan, Hamazasp: bax. Ohancanyan, Hamazasp.

Oqanovski, Nikolay Petroviç (1874-1938): Rusiyanın siyasi xadimi. Sankt-Peterburq Universitetini bitirmişdir. Xalqçı Sosialistlər Partiyasının üzvü olduğu üçün

həbs edilmişdir. Ufa Dövlət Yığıncağında iştirak etmiş və Ümumrusiya Müvəqqəti Hökumətində Torpaq nazirinin müavini olmuşdur. 237

Olenskaya, Yeva Nikitiçna (1900-1959): Azərbaycan aktrisası. Qubada doğulmuş, kiçik yaşda ailəsiylə birgə Bakıya köçmüşdür. “Nicat”, “Səfa”, “Hacıbəyov qardaşları müdiriyəti” truppalarının üzvü olmuşdur. Uzun müddət Milli Dram Teatrının səhnəsində çıxış etmişdir. 1949-cu ildə Azərbaycan SSR Xalq artisti adına layiq görülmüşdür. 237

Oleşkeviç, Marian Lyudviqoviç: Bakı nahiyyə məhkəməsinin üzvü olmuşdur. 173

Olqinski: Bakıda küçə. Rusiya imperatoru I Nikolayın oğlu və Qafqaz canişini Böyük knyaz Mixail Nikolayeviçin arvadı Böyük knyaginya Olqa Fyodorovnanın şərəfinə əvvəlcə “Velikoknyajevski”, sonra “Olqinski” adlanmışdır. Sovet dövründə (1920-ci ildən etibarən) 26 Bakı komissarlarından Capadizenin adını daşımışdır. Hal-hazırda (1992-ci ildən etibarən) “Məhəmməd Əmin Rəsulzadə küçəsi” adlanır. 347, 366, 384, 402, 424, 448, 469

Olizi [Olizy]: Fransanın şimalında kommuna. 281, 337, 376

Omsk Direktoriyası: bax. Ümumrusiya Müvəqqəti Hökuməti.

Orenburq: Rusiyanın cənub-qərbində vilayət və bu vilayətin inzibati mərkəzi olan şəhər. 273

Orxan I (yaxud Orxan Qazi; 1281-1362): Osmanlı dövlətinin ikinci padşahı. 1324-cü ildə taxta çıxmışdır. 253, 260, 296

Orinyi (yaxud Orinyi-Sent-Benuat) [Origny; Origny-Sainte-Benoite]: Fransanın şimalında kommuna. 281, 321

“Orizon”: Tiflisdə nəşr edilən erməni qəzeti. 402

Orlovski: Bakıda küçə; indiki Səid Rüs-

təmov küçəsi. 366

Orşa (Belarus): müasir dövrdə Belarusun Vitebsk vilayətinin Orşa rayonunun inzibati mərkəzi olan şəhər. 272, 277

Orşi [Orchies]: Fransanın şimalında kommuna. 337

Oruc: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri; bax. Orucov, Oruc.

Orucov, Oruc (1878-1954): Azərbaycanlı publisist və nəşir. “Həqiqət”, “Günəş”, “Yeni Həqiqət” qəzetlərinin nəşiri olmuşdur. 1906-cı ildə qardaşları ilə birgə “Orucov qardaşları” mətbəəsini təsis etmişdir. 27, 344, 350

Orucov qardaşları mətbəəsi: 1906-cı ildə Bakıda Oruc Orucovun, qardaşları ilə birgə təsis etdiyi mətbəə və nəşriyyat. 40

Oryol: Rusiyanın qərbində şəhər. 364

Oslo [Oslo] (yaxud Xristianiya; Kristianiya): Norveçin paytaxtı və ən böyük şəhəri. XVII əsrin ortalarından 1925-ci ilə qədər Xristianiya (yaxud Kristianiya) adlanmışdır. 269, 377

Osman I (Osman Qazi; 1258-1324): 1299-cu ildə Osmanlı dövlətini qurmuşdur. 231, 240, 254, 260, 285, 296, 340, 349, 437

Osman Fuad (1895-1973): Osmanlı şahzadəsi; Sultan V Muradın nəvəsi. 16 yaşında könüllü surətdə Tripoli (Trablus-qərb) cəbhəsinə getmiş, italyanlara qarşı döyüşmüşdür. 338

Osmanlı, Osmanlı Dövləti, Osmanlı İmperiyası, Osmanlılar 5, 10, 13, 17, 19, 25, 28, 32, 37, 39, 46, 48, 57, 58, 61, 85, 103, 107, 133, 144, 145, 206, 240, 260, 264, 270, 276, 277, 281, 285, 289, 296, 297, 341, 342, 349, 354, 392, 410, 414, 417, 418, 419, 420, 436, 437, 438, 439, 444, 448, 454, 455

Osmanlı Bankı 344

Osmanlı Hökuməti: bax. Türkiyə Höku-

məti.

Osmanlı İmperiyasının Gürcüstandakı səfiri 19

Osmanlı Mətbuat Cəmiyyəti 409

Osmanlı Mətbuat kooperativ şirkəti 409

Osmanlı “Milli” Ajanı: bax. Osmanlı Teleqraf Agentliyi.

Osmanlı sultanı, Osmanlı padşahı 33, 41, 193, 194, 288, 289, 296, 297

Osmanlı Teleqraf Agentliyi 154, 373, 385, 407, 408, 426, 452, 452, 453, 469

Osmanlı-Rusiya müharibəsi (1768-1774) 240

Ostende [Ostende]: Belçikanın şimalında, Qərbi Flandriya bölgəsində, Şimal dənizi sahilində şəhər. 281, 337

Otriş (yaxud Ötriş): bax. Avstriya.

Ovanesov, Sergey: Bakı sakini, erməni. 328

Ovi: Fransada çay. 204

Ozanyan, Andranik (1865-1927): Erməni hərbcisi. Daşnaksutyun partiyasının üzvü idi. Başçılıq etdiyi silahlı dəstələr Qarabağda, Zəngəzurdə və Türkiyənin şərqində dinc əhaliyə qarşı törədilən qırğınlarda xüsusilə fəal iştirak etmişdir. 13, 16, 69, 131, 194, 212, 250, 251, 325

Ömər ibn Xəttab: Səhabə, Dörd xəlifədən ikincisi. 295

Özbək xan (1282-1341): Cuci ulusunun (Qızıl Orda dövləti) xanı. Özbək xanın dövründə Qızıl Orda dövləti islamı özünün rəsmi dini kimi qəbul etmişdir. 49

Özdən, Cəlal: bax. Cəlaləddin Muxtar.

“P. B.”: (Press-büro); bax. Mətbuat Bürosu.

“Pages” (buxarlı gəmi). 322

Pak, Mayor: Rusiyada fəaliyyət göstərmiş ingilis diplomatı. 468

Palagin, A. K.: Kənd Təsərrüfatı Komissarlığında işləmişdir. 353

Palitsın, Fyodor Fyodoroviç (1851-1923): Rus generalı. 1877-1878 Rusiya-Türkiyə müharibəsinin, Birinci Dünya müharibəsinin iştirakçısı. 424

Pangermanistlər: Almaniya siyasi birlik. 376

Panislamizm 35

Pankeviç: müəllim. 102

Parapet meydanı (Bakı): bax. Kolyubakin meydanı.

Parren: Avropada, Flandriya bölgəsində yer. 320

Paris: Fransanın paytaxtı. 140, 274, 337, 340, 453

Partanski, P. L.: Qubada meşəbəyi olmuşdur. 371

Partiyalararası Sosialistlər Konqresi (London) 467

Pastuxov, Nikolay Avraamoviç: Bakı nahiyə məhkəməsində işləmişdir. 153

Paşabəyov, Əziz bəy: Bum və Şəki məhkəmələrində işləmişdir. 11

Paşəndeyl [Passendale]: Belçikanın şimal-qərbində qəsəbə. 156

Patrona Xəlil üsyanı: 1730-cu ildə İstanbula baş tutan üsyan. Üsyan nəticəsində III Əhməd taxtdan salınaraq yerinə I Mahmud keçmiş, “Lalə dövrü” başa çatmışdır. 277

Pekarski, Henrix Stanislavoviç: Bakıda ədliyyə sistemində işləmişdir. 373

Pekin: Çinin paytaxtı. 95

Pelikan, Boris Aleksandroviç (1861-1931): Rusiyanın ictimai-siyasi xadimi. Monarxistlər Qurultayları Şurasının üzvü idi. Serbiyaya mühacirət etmişdir. 424

Penza: Rusiyanın Avropa hissəsində vilayət və bu vilayətin inzibati mərkəzi olan eyniadlı şəhər. 411

Pepla: Rusiyanın şimalında, Sankt-Peterburq yaxınlığında dəmiryolu stansiyası. 310

Perçixin, Lev Veniaminoviç (1858 - ?): Bakı nahiyə məhkəməsinin üzvü və sədri olmuşdur. 181, 399, 400

Peronn [Peronne]: Fransanın şimalında kommuna. 140

Perm: Rusiyanın Avropa hissəsində şəhər. 330, 354

Perri: Fransanın şimal-şərqində yer. 338

Persidski: Bakıda küçə; indiki Murtuza Muxtarov küçəsi 220, 365, 384, 424

Peşt (yahud Peştə): Macarıstanın paytaxtı Budapeştin şərq hissəsi. Şəhərin digər hissəsi olan Budadan Dunay çayıyla ayrılır. 453

Peştə: bax. Peşt.

Peter Ferdinand [Peter Ferdinand; 1874-1948]: Avstriya-Macarıstanın Böyük Hersoqu. 41

Peterburq 41, 51, 60, 70, 77, 94, 165, 195, 206, 212, 213, 248, 263, 272, 277, 293, 310, 311, 364, 377, 412

Peterburq Ali Ticarət məktəbi: bax. Petroqrاد Kommersiya İnstitutu.

Peterburq inqilabı: bax. Rus inqilabı.

Peterburq Realnı məktəbi: 2

Peters, Yakov Xristoforoviç (1886-1938): İnqilabçı, Ümumrusiya Fövqəladə Komissiyasının qurucularından biri. Əslən latış idi. Uzun illər Rusiya təhlükəsizlik orqanlarında işləmiş, əksinqilabi təşkilata üzv olmaqda günahlandırılaraq güllələnmişdir. 329

Petro I: bax. Pyotr I.

Petroqrاد: bax. Peterburq.

Petroqrاد Kommersiya İnstitutu: 1910-cu ildə qurulan Peterburq Ali Kommersiya Bilikləri İnstitutu; 1917-ci ildə Petroqrاد Kommersiya İnstitutuna, 1919-cu ildə isə Petroqrاد Xalq Təsərrüfatı İnstitutuna çevrilmişdi. Sovet dövründə bu təhsil qurumu F. Engels adına Leninqrad

Sovet Ticarəti İnstitutu adı altında fəaliyyət göstərmişdir. 2, 9

Petropavlovka: Azərbaycanda, indiki Sabirabad rayonu. 150

Petropavlovsk qalası: Rusiyanın Sankt-Peterburq şəhərində qala; şəhərin ən qədim tikilisidir. 412

Petrov: Bakı Xalq Komissarları Sovetinin adamlarından biri. 71

Petrovsk: Dağstanda, indiki Mahaçqala şəhərinin köhnə adı. 84, 104, 112, 113, 173, 178, 194, 328, 397, 412, 422, 426, 434, 466

Petrovsk bağı; Petrovsk parkı: Moskvanın şimal-qərb hissəsində şəhər parkı. “Qırmızı terror” elan edildikdən sonra bolşeviklər Rusiya imperiyasının sabiq yüksək çinli məmurlarından bəzilərini bu parkda güllələmişdirlər. 195, 329

Petrozavodsk: Rusiyanın şimal-qərbində şəhər. 195

Peyğəmbər düzü: Azərbaycanda düzənlik. 249

Pənah xan (yahud Pənahəli xan; 1693-1763): Qarabağ xanı. 1747-ci ildə Qarabağ xanlığının əsasını qoymuşdur. 249

Pərviz Mirzə: Azərbaycanlı mühəndis, 1918-ci ildə dəmiryolları müfəttişi, 1920-ci ildə Hökumət İşləri İdarəsinin müdiri təyin edilmişdir. 161

Pioner küçəsi: bax. Karantinni küçəsi.

Pirsaat 327

Pirşağı 219, 220

Pişnamazzadə, Axund Məhəmməd (1853-1937): din xadimi. Təhsilini Gəncə və Təbrizdə almış, Rusiya əleyhinə təbliğatda günahlandırılaraq çar rejimi tərəfindən Türküstanə sürgün edilmişdir. 1909-cu ildə Qafqaz müsəlmanlarının şeyxülislamı olmuş (bu vəzifəyə rəsmi olaraq 1915-ci ildə təsdiq edilmişdir) və 10 dekabr 1918-ci ildə səhhətinə görə öz

xahişi ilə azad edilənə qədər vəzifədə qalmışdır. Maarifçilik və xeyriyyəçilik sahəsində də xidmətləri olan Pişnamazzadə 1937-ci ildə Gəncədə vəfat etmişdir. 25

Pleskaçevski, İvan Semyonoviç (1877-1931): Rusiyanın iri metallurgiya sindikati olan “Prodamet”in Bakı kontorunun rəhbəri olmuşdur. Sindikat 1918-ci ildə öz fəaliyyətinə son verdikdən sonra, Bakı Şəhər Bələdiyyə İdarəsində işləmiş, İdarənin maliyyə işlərinə baxmışdır. Cümhuriyyətin süqutundan sonra “Azneft”də işləmişdir. 162, 181

Plovdiv: Bolqarıstanda şəhər; bax. Filibe.

Poçt və Teleqraf İdarəsi: bax. Mərkəzi Poçt və Teleqraf İdarəsi.

Poçt və Teleqraf Qanunu (Azərbaycan Cümhuriyyəti): 44

Poçt və Teleqraf naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 66, 147

Poçt-Teleqraf İdarəsi; Poçt İdarəsi (Bakı) 171, 286

Poddubni, Anton Vasilyeviç: meşəbəyi. 2

Podolsk: Rusiyanın Moskva vilayətində şəhər. 330

Podşibyakin, Mixail Floroviç (1883-1963): Litvada anadan olmuş, Peterburq Universitetinin Tarix-Filoloji və Hüquq fakültələrini bitirmişdir. Bakı məktəblərində işləmiş, mətbuatda çıxış etmişdir. Cümhuriyyətin süqutundan sonra Azərbaycanı tərk etmişdir. 181

Polis Müfəttişi-ümumisi: bax. Baş Polis müfəttişi.

Polkovnik Hauz: bax. Hauz, Edward.

Polşa (yaxud Lehistan) 4, 5, 82, 95, 269, 354, 374, 411

Polşa Hökuməti 411

Polşa-Macarıstan Şurası 269

Polşa Seymi 411

Polyak, polyaklar 168, 411

Polyak Milli Komitəsi 377, 411

Ponomaryov (Ponomaryovo): Rusiyanın Tula vilayətində dəmiryol stansiyası. 364

Ponomaryov, A. D.: Kənd Təsərrüfatı Komissarlığında işləmişdir. 353

Pont-a-Musson [Pont-à-Mousson]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 230

Ponti (İtaliya senatoru) 77

Popov: Bakı İkinci Realni məktəbinin müəllimi. 171

Popov-Perelyakov: müəllim. 102

“Populer”: İtaliyada nəşr olunan qəzet. 408

Portəgiz: bax. Portuqaliya.

Portuqaliya 269

Poti 92, 122, 258

Poylu stansiyası: Ağstafanın Poylu kəndində dəmiryolu stansiyası. 82, 161, 344, 383, 443

Pozen [Posen]: Prussiyanın əyaləti. Pozen alayları (Pozen polkları) Prussiya ordusunun 5-ci korpusunun tərkibinə daxil idi. Bu korpus Pozen Korpusu adlanırdı. 204

Pozenovski küçəsi: Bakı şəhərində küçə. 1876-1881-ci illərdə Bakı qubernatoru olan Valerian Mixayloviç Pozenin şərəfinə belə adlanmışdır. Cümhuriyyət dövründən sonra Engels küçəsi, Məhəmmədyusif Cəfərov küçəsi adlanmışdır. Hal-hazırda Səbail rayonunda Cəfərov qardaşları küçəsi. 163

Praqa 377

Pravoslav, pravoslavlıq 17

Pritulin, S. Q.: Azərbaycan Dövlət Bankının rəhbəri. 256

Protopopov, Aleksandr Dmitriyeviç (1866-1918): Rusiyanın dövlət xadimi. 1916-1917-ci illərdə Daxili İşlər naziri olmuşdur. 27 oktyabr 1918-ci ildə

Moskvada bolşeviklər tərəfindən güllələnmişdir. 195

Provil [Proville]: Fransanın şimalında kommuna. 157

Prussiya 96, 154, 281, 357, 376

Pskov: Rusiyanın şimal-qərbində vilayət və bu vilayətin inzibati mərkəzi olan eyniadlı şəhər. 380

Putı: Azərbaycanın Qaradağ rayonunda qəsəbə. 83

Puttkamer [Puttkamer]: Alman general-leytenantı. 337

Pyatiqorsk: Rusiyanın Stavropol diyarında şəhər. 258, 401

Pyotr I (1672-1725): Rusiya hökmdarı; 1682-1725-ci illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 37, 38, 231, 240

“R. vedomosti”: qəzet; bax. “Russkiye vedomosti”.

Raçinski uyezdi: Kutaisi quberniyasının uyezdi. 91

Rada: bax. Mərkəzi Rada.

Ramilye [Ramillies]: Fransanın şimalında kommuna. 190

Ramişvili, İsidor İvanoviç (1859-1937): Rusiya Sosial-Demokrat Fəhlə Partiyasının üzvü, menşevik. Rusiya Dövlət Dumasının üzvü olmuşdur. Gürcüstan Milli Şurasının və Müəssislər Məclisinin üzvü olmuşdur. 1937-ci ildə sovet rejimi tərəfindən həbs edilərək güllələnmişdir. 21, 25

Ramişvili, Noy Vissarionoviç (1881-1930): Gürcüstanın dövlət xadimi. Menşevik. Ruhani seminariyasını bitirmiş, yarımçıq hüquq təhsili almışdır. Zaqafqaziya Demokratik Federativ Respublikasının Xarici İşlər naziri, Gürcüstan Demokratik Respublikasının Baş Naziri, daha sonra Xarici İşlər naziri olmuşdur. 28

“Ramon Numburu”: İspaniyaya məxsus gəmi. 141

Rasin, Jan [Jean Racine; 1639-1699]:

fransız dramaturqu. 439

Ren (çay): bax. Reyn.

Respublikaçılar Partiyası (ABŞ): bax. Cümhuriyyət Firqəsi.

Revel: İndiki Estoniyanın paytaxtı Tallin şəhərinin köhnə adı. 142, 143

Reyxstaq [Reichstag]: Kayzer Almaniyası (1871-1918) və Veymar Respublikası (1918-1945) dövründə Almaniyanın parlamenti. 154, 159, 166, 169, 321, 355, 356, 391, 407, 456

Reyli, Sidney (Sidney George Reilly, 1873-1925): Britaniyalı casus. Sovet Hökumətinin rəhbərlərinə qarşı sui-qəsdə günahlandırılmış və 1918-ci ildə Moskvada onun haqqında qiyabi güllələnmə hökmü verilmişdir. Sui-qəsdin üstünün açılmasından sonra Rusiyadan qaçmış, sonrakı illərdə bu ölkəyə daha bir neçə dəfə getmiş və 1925-ci ildə Moskvada Ümumrusiya Əksinqilab və Sabotajla Mübarizə Fövqəladə Komissiyasının əməkdaşları tərəfindən ələ keçirilərək güllələnmişdir. 93, 94, 97

Reyms [Reims]: Fransanın şimal-sərqində şəhər və kommuna. 140, 229

Reyn [Rhine]: Qərbi Avropanın böyük çaylarından biri. Şimal dənizinə tökülür. İsveçrə, Lixtenşteyn, Avstriya, Almaniya, Fransa və Niderland ərazisindən keçir. 49, 60, 158, 376

Rezin, İlya: Bakıda saxta pul kəsənlər sırasında həbs edilmişdir. 105

Rəcəbəli Məşhədi Həmid oğlu: Kənd Təsərrüfatı Komissarlığında işləmişdir. 354

Rəfibəyli, Xudadad bəy (1877-1920): Azərbaycanın dövlət xadimi. Xarkov Universitetinin Tibb fakültəsini bitirmiş, həkim işləmişdir. Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətində Səhiyyə naziri vəzifəsini tutmuşdur. Gəncə qubernatoru olduğu dövrdə erməni quldurlarının dinc əhaliyə

qarşı törətdikləri soyqırımın qarşısının alınmasında böyük rol oynamışdır. Cümhuriyyətin süqutundan sonra bolşeviklər tərəfindən güllələnmişdir. 147, 209, 336

Rəfiyev, Məşədi Əli (1886-1948): Azərbaycan Cümhuriyyətinin siyasi xadimi və xeyriyyəçi. “Müsavat” partiyasının, Gəncə Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin aktiv üzvlərindən olmuşdur. 1920-ci ildə Türkiyəyə mühacirət etmişdir. 3

Rəfiyev, Musa bəy (1888-1938): Azərbaycanın dövlət xadimi. Xarkov Universitetinin Tibb fakültəsini bitirmiş, həkim işləmişdir. Azərbaycan Milli Şurasının üzvü olmuşdur. Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətində portfelsiz nazir, Səhiyyə və Sosial Təminat naziri kimi vəzifələr tutmuşdur. Cümhuriyyətin süqutundan sonra mühacirətə getmişdir. 147, 152, 209, 344

Rəsulzadə, Məhəmməd Əmin (1884-1955): Azərbaycanın görkəmli dövlət xadimi, Cümhuriyyətin qurucularından biri. Azərbaycan Milli Şurasının və “Müsavat” partiyasının sədri; eyni zamanda jurnalist və publisist. 52, 55, 192, 288, 297

Rəşid oğlu Ümid bəy: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri. 74

Rəşt: İranda şəhər. 177, 362

Riqa: Latviyanın paytaxtı. 142, 143

Ripon [Ripont]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 140

Roxlin, Abram Veniaminoviç (1881-1941): Menşeviklərin Bakı komitəsinin üzvü, Sentrokaspi Diktaturasının Ərzaq komissarı, Bakı Şəhər Bələdiyyə Şurasının üzvü. Sovet dövründə Bakıda kommunal təsərrüfatı sahəsində işləmişdir. Casusluqda təqsirləndirilərək 1939-cu ildə həbs edilmiş, 1941-ci ildə güllələnmişdir. 161, 180

Roma 340, 408

Roma (Şərqi): bax. Şərqi Roma.

Roman IV Diogen: 1068-1071-ci illərdə Bizans imperatoru olmuşdur. Malazgird döyüşündə (1071-ci il) Səlcuqlu ordusuna məğlub olmuş və əsir düşmüşdür. Sultan Alp Arslan tərəfindən sərbəst buraxılmış, ancaq Bizans ordusu sərkərdələri tərəfindən taxtdan salınmışdır. 285, 296

Romanos: bax. Roman IV Diogen.

Romanovlar: 1613-1917-ci illərdə Rusiyanı idarə edən hökmdar sülaləsi. 47
Romanovski: bax. Telefonu.

Romri [Romeri]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 375

Rostov: Rusiyanın Yaroslavl vilayətində şəhər. 151

Rostov hərbi məhkəməsi (Rostov-na-Donu) 228

Rostov-na-Donu: Rusiyanın cənub-qərbində, Rostov vilayətində şəhər. 73, 79, 143, 151, 213, 237, 380

Roşfuko: bax. Laroşfuko.

Rotşild 28

Rotşild evi: Bakıda, Persidski (indiki Murtuza Muxtarov) küçəsində mülk; Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun binası. 100, 220, 239, 429, 451

Rotterdam [Rotterdam]: Niderlandın qərbində şəhər. 141

“Rois”: Sidney Reylinin ləqəbi, bax. Reyli, Sidney.

“Royter” [Reuters]: Dünyanın ən böyük xəbər agentliklərindən biri. 141, 165, 195

Rube [Roubaix]: Fransanın şimalında, Belçika sərhədi yaxınlığında kommuna. 281, 321, 337

Ruler: Belçikanın şimal-qərbində şəhər. 269

Rum: bax. Yunan.

Rumeli: Balkan yarımadasına Osman-

- lılar tərəfindən verilən ad; başlanğıcda Osmanlı imperiyasının Avropa qitəsindəki mülklərini ifadə etmişdir. 85, 231, 254, 267
- Rumın, rumınlar 59, 373
- Rumıniya 58, 59, 168, 199, 206, 238, 373, 433, 453
- Rumıniya Hökuməti 373, 433
- Rumiyyə [Rumilly]: Fransanın qərbində, İtaliya və İsveçrə sərhədi yaxınlığında kommuna. 205, 206
- Ruprext, fon Bayern [Rupprecht von Bayern, 1869-1955]: Bavariya vəliəhd şahzadəsi, general. Bavariya kralı III Lüdvinqin oğlu idi. 85, 155, 156, 189
- Ruprext Orduları Qrupu: 204, 268, 319, 375
- Rus, ruslar 21, 29, 31, 35, 36, 37, 38, 39, 47, 51, 56, 60, 61, 69, 74, 77, 88, 94, 102, 103, 104, 118, 121, 124, 132, 133, 136, 137, 142, 143, 144, 149, 150, 151, 191, 194, 210, 236, 238, 273, 306, 307, 311, 322, 328, 346, 396, 414, 420, 436, 444, 456, 461, 462, 467
- “Rus” (gəmi) 112
- Rus dili, rusca 9, 10, 17, 25, 59, 60, 64, 137, 148, 150, 151, 165, 189, 214, 261, 279, 295, 350, 365, 384, 400, 404, 413, 424, 448
- Rus inqilabı (1917) 15, 32, 51, 60
- Rus Milli Komitəsi (Azərbaycan) 103, 104, 115
- Rus Milli Komitəsi (Ermənistan) 149
- Rus Milli Komitəsi (Zaqafqaziya) 227, 400
- Ruselare [Roeselare]: Belçikanın şimal-qərbində şəhər. 189, 320
- Rusiya 4, 5, 17, 21, 23, 30, 31, 33, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 47, 49, 50, 55, 60, 73, 77, 78, 79, 84, 93, 94, 95, 97, 121, 128, 130, 132, 139, 142, 143, 148, 149, 151, 154, 159, 192, 195, 196, 201, 204, 212, 215, 216, 217, 222, 228, 233, 237, 273, 277, 293, 300, 306, 307, 310, 315, 364, 377, 380, 401, 412, 419, 424, 426, 433, 441, 442, 449, 454, 455, 459, 460, 467, 469
- Rusiya Alman alayı 66
- Rusiya donanması 240
- Rusiya Hökuməti (ayrıca bax: Sovet Hökuməti, Rusiya) 129, 142, 143, 159, 237, 238, 300, 377
- Rusiya ixtilalı; Rusiya ixtilalı-kəbiri: bax. Rus inqilabı.
- Rusiya imperatoru; Rusiya çarı 240, 267, 305, 306, 307, 315
- Rusiya imperatrichası 240
- Rusiya Orduları Baş komandanı 400
- Rusiyada 1905-ci il inqilabı: bax. 1905-ci inqilabı (Rusiya)
- Rusiyada 1917-ci il inqilabı: bax. Rus inqilabı.
- Rusyanın Almaniyaadakı səfiri 149
- Rusyanın Dirçəlişi İttifaqı: Rusiyada Sovet Hökumətinə qarşı mübarizə aparan siyasi partiyaların geniş tərkibli koalisiyası. 1918-ci ilin mart-may aylarında qurulmuşdu. 241
- “Russkiye vedomosti”: Moskvada, 1863-1918-ci illərdə nəşr olunan qəzet. 462, 469
- Russo, Jan-Jak [Jean-Jacques Rousseau; 1712-1778]: fransız yazıçı və mütəfəkkiri. 439
- Ruşən Əşrəf (Soyadı qanunundan sonra “Ünaydın” soyadını qəbul etmişdir; 1892-1959): Türkiyənin siyasi xadimi və diplomatı, eyni zamanda jurnalist. Türk və fransız dilləri müəllimi olmuş, bir sıra qəzet və jurnallarda yazmışdır. Tirana, Afina, Budapeşt, Roma, London kimi şəhərlərdə Türkiyənin səfiri olmuşdur. Eyni zamanda Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü olmuşdur. 265, 270, 329, 331,

341, 342, 349, 357, 382, 393, 394, 395, 404, 417, 437, 438

Ruşəni bəy: Türkiyə ziyalılarında. 329, 331, 382, 417, 437

Ruzvelt, Kventin [Quentin Roosevelt; 1897-1918]: Amerika prezidenti Teodor Ruzveltin dörd oğlundan ən kiçiyi olan Kventin Birinci Dünya müharibəsində Birləşmiş Ştatların ordusunda pilot kimi xidmət edirdi. 14 iyul 1918-ci ildə Fransa səmasında hava döyüşündə həlak olmuşdur. 133

Ruzvelt, Teodor [Theodore Roosevelt, 1858-1919]: Amerikanın 26-cı prezidenti. 1901-1909-cu illərdə prezident olmuşdur. 132, 133

Rüstəm bəy: Üzeyir Hacıbəyovun “O olmasın, bu olsun” operettasında obraz. 110

Rüstəmbəyli, Şəfi bəy (1893-1960): Azərbaycanın ictimai-siyasi xadimi. Kiyev Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmişdir. Azərbaycan Milli Şurasının və Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin üzvü, “Azərbaycan” qəzetinin redaktorlarından biri olmuşdur. 15, 17, 114, 132, 149, 169, 185, 205, 221, 239, 259, 276, 294, 314, 331, 344, 348, 367, 384, 403, 425, 448, 469

Rüstəmbəyov: Səhiyyə Nazirliyinin vəkil. 87

Rüstəmbəyov, B.: Azərbaycan Balıq Vətəgələri İdarəsinin müdiri. 328

Rüstəmbəyov, Şahbaz bəy: Xalq Təsərrüfatı Şurasının müfəttişi olmuşdur. 100, 101

Rüstəmbəyov, Şəfi bəy: bax. Rüstəmbəyli, Şəfi bəy.

Ryazan: Rusiyanın Avropa hissəsində vilayət və bu vilayətin inzibati mərkəzi olan eyniadlı şəhər. 411

Ryazan quberniyası (Rusiya) 330

Rza bəy: Üzeyir Hacıbəyovun “O olmasın, bu olsun” operettasında obraz; “qəzetçi”. 111, 116

Rza Zaki: bax. Lətifbəyov, Rza.

Rzabəyov, Bəhram bəy: Daxili İşlər Nazirliyi dəftərxanasının kargüzarı olmuşdur. 430

Rzayev: Bakı sakini (Starı poçtovı küçəsi) 279, 331, 366

Rzayev hamamı (Bakı) 370

“S. D.”: qəzet. 238

“S. R.”: bax. “Sakartvelos Respublika”.

Saat körpüsü: Araz çayı üstündə körpü. 327

“Sabah” qəzeti: İstanbulda nəşr edilən gündəlik siyasi qəzet. 273, 305

Sabir, Mirzə Ələkbər (1862-1911): Azərbaycanlı şair, məşhur satira ustası. 438

Sabirabad (şəhər) 150

Sabunçu: Bakının rayonu. 219, 220, 225, 227

Sadəddin bəy: Türk Ocağı cəmiyyətinin üzvü. 123

Sadovski, M.: 1918-ci il iyulun axırlarında Bakıda menşeviklər və daşnaklar tərəfindən qurulan Sentrokaspi Diktaturası Hökumətinin üzvlərindən, menşevik. 72

Sağ, sağlar (siyasətdə) 17

“Saxalxo sakme” (Ümumxalq işi): Tiflisdə nəşr edilən gürcü qəzeti. 423

Saib Təbrizi: XVII əsrdə yaşamış Azərbaycan şairi. Əsərlərinin çoxunu fars dilində yazmışdır. 438

“Sakartvelos Respublika”: Gürcüstanda nəşr edilən qəzet. 210, 222

Sakarya: Türkiyədə çay; Qara dənizə tökülür. 253

Sakit okean: 49

Saksoniya Krallığı: Müasir Almaniya ərazisində 1806-1918-ci illərdə mövcud

olmuş dövlət. 1871-ci ildən etibarən Almaniya İmperiyasının tərkibinə daxil idi. 337, 348

Saqateldze, Malafey: Bakıda dələduzluq üstündə həbs edilmişdir. 91, 124

Saqutonov, M. İ.: Qusarda meşəbəyi olmuşdur. 371

Salahlı: Qazaxın kəndi. 443

Salahlı (dəmiryolu stansiyası) 344

Salamzadə, Kərbəlayı Balakərim: Bakı sakini. 440

Salman Mümtaz Məhəmmədəmin oğlu (1884-1941): Azərbaycanın şair və ədəbiyyatşünası. Klassik poeziya və şifahi xalq ədəbiyyatı irsinin toplanması və tədqiqi sahəsində misilsiz xidmətləri olmuşdur. Sovet hakimiyyəti tərəfindən repressiyaya məruz qalmışdır. 436

Saloniki: bax. Selanik.

Salyan 47, 67, 69, 467

Samara: Rusiyanın cənub-qərbində vilayət və bu vilayətin inzibati mərkəzi olan şəhər. 24, 212, 213, 222

Samaralılar 364

Samarin, Aleksandr Dmitriyeviç (1868-1932): 1915-ci ilin iyul-sentyabr aylarında Müqəddəs Sinodun Ober-prokuroru vəzifəsini icra etmişdir. Sovet dövründə təqiblərə məruz qalmış və dəfələrlə həbs edilmişdir. 293

Samba, Marsel [Marcel Samba] (1862-1922): fransız siyasətçisi və dövlət xadimi. Beynəlxalq Fəhlə Hərəkatı Fransa şöbəsinin liderlərindən olmuşdur. 407

Sambra [Sambre]: Fransa və Belçika ərazisində çay, Maas çayının sol qolu.

Sambra-Uaza Kanalı [Canal de la Sambre à l'Oise]: Fransanın şimalında, Sambra və Uaza çaylarını birləşdirən, 71 km uzunluğunda kanal. Müttəfiq dövlətlər Birinci Dünya müharibəsinin axırlarında son qələbələrindən birini bu kanal bölgə-

sində qazanmışdır. 337

Sameqrelo: bax. Menqreliya.

“Samopomoş” istehlak cəmiyyəti 309, 319

Samsa çavuş: Osmanlı dövlətinin banisi I Osmanın yaxın silahdaşı. 285, 296

Samur (dəmiryolu stansiyası): 318, 334, 352

San-Mari-a-Pi [Sainte-Marie-à-Py]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 190

Sanain: Hal-hazırda Ermənistanın şimalında, Alaverdi şəhərinin inzibati sərhədləri daxilində qalan kənd və bu kəndin yaxınlığında dəmiryol stansiyası. 392

Sanaki (yaxud Senaki): Gürcüstanın qərbində şəhər. 257, 468

Sankt-Peterburq: bax. Peterburq.

Sant-Mari [Sainte-Marie]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 140

Sapojnikov: Ümumrusiya Müvəqqəti Hökumətinin üzvü. 412

Sara adası: bax. Sarı adası.

Sarablı, Hüseyinqulu (yaxud Hüseyinqulu Sarabski; 1879-1945): Azərbaycan aktyoru. Azərbaycan Cümhuriyyətinin mədəni həyatında fəal iştirak edən Sarablının, Azərbaycan teatrının, eləcə də musiqisinin inkişafında misilsiz xidmətləri olmuşdur. 237

Saratov: Rusiyanın cənub-qərbində vilayət və bu vilayətin mərkəzi olan eyniadlı şəhər. 204, 330, 332

Sarayburnu: İstanbulun tarixi hissəsidə, Topqapı sarayı kompleksinin və Gülxanə parkının olduğu ərazi. 418

Sarı adası (yaxud Sara adası): Xəzər dənizində, Lənkəran şəhərinin şərqində yerləşirdi. 1956-cı ildə torpaq yolla Port İliç (indiki Liman) şəhəri ilə birləşdirildikdən sonra yarımada olmuşdur. 125, 363

Saykovskaya, A. K.: Bakıda xüsusi oğlan gimnaziyası açmışdır. 183, 187

Saykovskaya məktəbi: bax. Xüsusi tam oğlan gimnaziyası (Bakı).

Sayman, Əhməd Nəsimi: bax. Əhməd Nəsimi bəy.

Sekear [Sequehart]: Fransanın şimalında kommuna. 204

Sel [Selles]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 205, 206, 268

“Semyon” (yəlkənli gəmi) 71

Semyonov: Gəncə müəllim işləmişdir. 102

Semyonov, Valerian Vladimiroviç (1875-1928): Rusiyanın hərbi xadimi. Vətəndaş müharibəsində Könüllü orduda xidmət etmiş, Cənub ordusunda diviziya komandiri olmuşdur. 380

Semyonov, Vladimir İvanoviç: Gəncədə torpaq texniki işləmişdir. 11

Sen-Jermenmon [Saint-Germain-mont]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 320, 337

Sen-Kanten [Saint-Quentin]: Fransanın şimalında şəhər. 156, 204, 205, 321, 375

Sen-Kleman [Saint-Clément-à-Arnes]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 205, 206

Sen-Qoben [Saint-Gobain]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 375

Sen-Mişel [Saint-Michel]: Fransanın şimalında kommuna. 167

Senaki: bax. Sanaki.

Senat (ABŞ): bax. Amerika Birləşmiş Ştatları Senati.

Sent-Aman (yaxud Sent-Aman-lez-O) [Saint-Amand-les-Eaux]: Fransanın şimalında kommuna. 375

Sent-Aman-lez-O: bax. Sent-Aman.

Sent-Etyen-a-Arn [Saint-Étienne-à-Arnes]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 205, 206

Senrokaspi Diktaturası 25

Ser [Serres]: Fransanın şimalında çay, Uza çayının sol qolu. 337, 338, 376

Ser [Serres]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 337

Serb, serblər 231, 269, 293, 300, 336, 337, 374, 376

Serbiya 274, 294, 356, 377

Serebryakov, A.: meşəçi; Bakı Kənd Təsərrüfatı idarəsində işləmişdir. 430

Seren [Serain]: Fransanın şimalında kommuna. 140

Sergeyev, Vyacheslav Nikolayeviç: meşəbəyi. 2

Seşo [Sechault]: Fransanın şimal-qərbində kommuna. 157

Sevastopol: Krım yarımadasının cənub-qərbində, Qara dəniz sahilində liman şəhəri. 24

“Severnaya kommuna”: Peterburqda nəşr edilən bolşevik qəzeti. 248

Seyfəddin əfəndi (1874-1927): Osmanlı şahzadəsi; Sultan Əbdüləzizin oğlu idi. 300

Seyhan çayı: Türkiyədə çay; Aralıq dənizinə tökülür. 267

Seyid Alim xan: bax. Alim xan, Seyid Mir Məhəmməd.

Seyid Mirbabayevin mülkü: Bakıda, indiki Azneft meydanında mülk; Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinə məxsusdur. 126, 239, 327.

Sezar 232

“Səadət” məktəbi (“Səadət” Bakı ruhani məktəbi): “Səadət” Bakı Müsəlman ruhani cəmiyyəti tərəfindən 1908-ci ildə Bakıda açılan məktəb. 161, 403, 422

Sədi Şirazi: XIII əsrdə yaşamış fars şairi. 420

“Səfa” cəmiyyəti: Bakıda 1912-1920-ci illərdə təhsil və mədəniyyət sahəsində fəaliyyət göstərən cəmiyyət. 399, 440

“Səfa” məktəbi: 1912-ci ildə Bakıda

“Səfa” cəmiyyəti tərəfindən açılan məktəb. 440

Səfərabad: Gəncədə küçə. 257

Səfərəlibəyov, Tağı bəy: bax. Səfərəliyev, Tağı bəy.

Səfərəliyev, Fərrux bəy: Azərbaycan Cümhuriyyəti dövründə Ticarət və Sənaye nazirinin müavini olmuşdur. 326

Səfərəliyev, Kamil: Azərbaycanda ordunun ərzaq ehtiyacının yerinə yetirilməsi məqsədi ilə qurulan komitənin üzvü olmuşdur. 3

Səfərəliyev, Tağı bəy (yaxud Tağı bəy Səfərəlibəyov; 1881-1936): Azərbaycanlı mühəndis. Neftçilər Şurasının üzvü, Ticarət və Sənaye nazirinin müavini olmuşdur. 279, 399

Səfərov, Əhməd: bax. Anatollu, Əhməd.

Səfərov, Məmmədəli; “Bir naxoş”: 206.

Səfəvi, Səfəvilər: 41

Səfikürdski, Aslan bəy (1881-1937): Azərbaycanın dövlət xadimi. Zaqafqaiya Seyminin və Azərbaycan Milli Şurasının üzvü olmuş, 3-cü hökumət kabinetində Poçt-Teleqraf və Əmək naziri, 4-cü kabinetdə Ədliyyə və Əmək naziri vəzifələrini tutmuşdur. 288

Səfikürdski, Nəsrəddin bəy (1884-1920): Azərbaycanlı hüquqşünas. Peterburq Universitetində təhsil almışdır. Sovet hakimiyyətinə qarşı Gəncədə təşkil edilən üsyanda şəhid olmuşdur. 3

Səhiyyə Xalq Komissarlığı: bax. Səhiyyə Nazirliyi (Sovet Rusiyası).

Səhiyyə naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 147, 209

Səhiyyə Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 204, 220, 239, 307

Səhiyyə Nazirliyi (Sovet Rusiyası) 196

Səhiyyə və Sosial Təminat naziri

(Azərbaycan Cümhuriyyəti): 31, 183, 445
Səhiyyə və Sosial Təminat Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 87, 181, 196, 391

Səid Abdulla xan: Xivə xanı. 315

Səidov, Yaqub: Ağdaş məhkəməsində işləmişdir. 11

Səlanik (yaxud Saloniki): Yunanıstanda şəhər. 195, 231

Səlcuqlu 260, 284, 296, 437

Səlibçilər 85

Səlim I (Yavuz; 1470-1520): Osmanlı sultanı; 1512-1520-ci illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 48, 60, 231, 240, 284, 296

Səlim III (1761-1808): Osmanlı sultanı; 1789-1807-ci illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 439

Səlimov mədəni 309, 319

Səlimovun evi: Bakıda, Armyanski (indiki Mirzə İbrahimov) və Karantinni (indiki Həzi Aslanov) küçələrinin kəsişməsində mülk. 127

Səlima Səlim Sirri: Türk rəqqasəsi. Bədən tərbiyəsi ustası və Türkiyənin siyasi xadimi Səlim Sirri Tarcanın (1874-1957) qızıdır. Bədii rəqs sahəsində ustalaşmışdır. 265

Səmərqənd 34

Sənaye və Ticarət naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 256

Sənaye və Ticarət Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 70

Sənəm: Üzeyir Hacıbəyovun “O olmasın, bu olsun” operettasında obraz. 110

Səngər: Gəncə qəzasında kənd. 24

Sənusilər: 1837-1969-cu illər arasında Şərqi Sudan və Liviyada hökm sürən sülalə. Dini-siyasi cərəyan olan Sənusilik təriqətinə mənsub idilər. Birinci Dünya müharibəsində Osmanlı Dövlətinin tərəfində çıxış etmişdilər. 338

Sərəndib: Hindistanın cənubundakı

Şri-Lankaya Orta əsrlər müsəlman coğrafiyaşünaslarının verdikləri ad. 252, 260

Sərhəd Mühafizəsi Təşkilatı (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 287

Sərxəs: bax. Kserks I.

Sərvər: Üzeyir Hacıbəyovun “O olmasın, bu olsun” operettasında obraz; “student”. 111, 116

Sızran çayı: Rusiyanın Ulyanovsk və Samara vilayətlərində çay. 213

Sızran Hökuməti 237, 241

Sızran körpüsü: bax. Aleksandrov körpüsü.

Sibir, Sibirya 4, 95, 154, 204, 212, 213, 300

Sibirlilər, sibiryalılar 212, 364

Sidqi, Mim. Ayn.: teatr suflyoru. 237

Sidqi Ruhulla, Molla oğlu (1886-1959): Azərbaycan aktyoru və teatr xadimi. 237

Sierj: Fransanın şimal-şərqində yer. 156

Silahlı Qüvvələrin Baş Qərargah rəisi (Ermənistan) 149

Sileziya [Schlesien]: Prussiyanın əyaləti. Sileziya birlikləri Prussiya ordusunun 6-cı korpusunun tərkibinə daxil idi. 204

Simbirsk: Rusiyanın Avropa hissəsində şəhər; indiki Ulyanovsk şəhəri. 411

Simferopol: Krım yarımadasında şəhər; Ağməscid. 33, 41, 424, 427

Sinan: bax. Memar Sinan.

Sinan paşa: XV əsrdə yaşamış türk alimi və dövlət xadimi. Türk ədəbiyyatında bədi nəsrin banisi kimi qəbul edilir. 437

Sindhilər: Pakistan və Hindistanda yaşayan xalq. Təxminən 60 milyon nəfərdir. Sindh dilində danışırlar. Əksəriyyəti sünni müsəlmandır. 29, 34

Sinod; Rus pravoslav kilsəsi Müqəddəs Sinodu: XVIII əvvəllərindən 1917-ci ilə qədər Rus kilsəsinin ali inzibati-məhkəmə instansiyası idi. 293

Sinodun Ober-prokuroru: Müqəddəs Sinoda imperator tərəfindən təyin olunan və Sinodda imperatoru təmsil edən şəxs. 293, 364

Sirbiladze, Xarlampiy Vasilyeviç: Bakı nahiyyə məhkəməsinin üzvü olmuşdur. 173

Sirotkin: Bakı Poçt-Teleqraf İdarəsi müdiri olmuşdur. 171

Sis: Türkiyənin Adana vilayətindəki Kozan şəhərinin qədim adı. Bax. Kozan.

Sisson [Sissonne]: Fransanın şimalında kommuna. 320

Siuç: Rusiyanın Voloqda vilayətində kənd. 311

Sivers: Rusiyanın hərbi xadimi. 310

Siyəzən 114

Skagen [Skagen]: Danimarkanın şimalında, Yutlandiya yarımadasında şəhər. 141

Skarjetovski: feldşer. 336

Skarp [Scarpe]: Fransada çay, Şelda çayının qolu. 204

Skoropadski, Pavel Petroviç (1873-1945): Rusiya və Ukraynanın hərbi-siyasi xadimi, general-leytenant. Rus ordusunun zabiti kimi Rus-yapon müharibəsində və Birinci Dünya müharibəsində iştirak etmişdir. 1917-ci il inqilabından sonra Ukrayna Mərkəzi Radasının hakimiyyətini qəbul etmiş, 27 aprel 1918-ci ildə bütün Ukraynanın getmanı, yəni Ukrayna Dövlətinin (İkinci Getmanlıq) başçısı seçilmiş və 14 dekabr 1918-ci il tarixinə qədər bu vəzifəni tutmuşdur. Getmanlıq rejiminin aradan qaldırılmasından sonra Almaniya-yə mühacirətə getmişdir. 427

“Skupilni”: Bakı şəhərində mağaza. 189, 221, 225

Slavyan, slavyanlar 95

Slovak, slovaklar 222

Sluis [Sluis]: Hollandiya-Belçika sərhədi yaxınlığında şəhər. 337

Smirnov: Azərbaycana gələn rus heyətinin tərkibində olmuşdur. 69

Smirnov, V. V.: Bakı Bələdiyyə İdarəsi Ərzaq şöbəsinin müfəttişi. 383, 465

Smirnov, N. Y.: Bakı Şəhər Dumasının üzvü. 181, 345, 347

Sofiya: Bolqarıstanın paytaxtı. 76, 122, 238, 272, 274, 277, 293, 297, 300, 377

Sofiya Meydanı: Kiyevin mərkəzi meydanlarından biri. Eyni zamanda şəhərin ən qədim meydanlarındanıdır. 401

Sokolov: Əmlak və Ərazi Nazirliyində işləmişdir. 360

Sokolov, V.: Qafqaz Su İşləri İdarəsi vəkili. 2

Sol, sollar (siyasətdə): 30, 41

Solesm (yaxud Solem) [Solesmes]: Fransanın şimalında kommuna. 337, 375

Solf, Vilhelm [Wilhelm Solf; 1862-1936]: Almaniyanın diplomati və dövlət xadimi. İxtisasca şərqşünas idi. Xarici İşlər Nazirliyində işləmişdir. 1911-1918-ci illərdə Müstəmləkələr naziri olmuşdur. 274

Soltan bəy: Üzeyir Hacıbəylinin “Arşın mal alan” operettasının qəhrəmanı. 63, 81

Soltanov, Hidayət bəy: Gəncə nahiyə məhkəməsində işləmişdir. 11

Soltanov, İsmayıl bəy: Ədliyyə Nazirliyində işləmişdir. 336

Soltanov, Məlik bəy (1880-1939): Azərbaycanlı həkim. Berlin və Moskva universitetlərində tibb təhsili almışdır. Bakı Şəhər Bələdiyyə İdarəsinin üzvü olmuşdur. 161

Somarinaniya: Hindistanın ictimai-siyasi xadimi. 58

Somma [Somme]: Fransanın şimalında departament. 86, 167

Sommpi [Sommepy]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 140, 156, 229

Somrans: Avropada yer. 376

Somov, Georgi Viktoroviç: Bakıda XX

əsrin əvvəllərində fəaliyyət göstərmiş notarius. 91

Sosial-Demokrat Fəhlə Partiyası (Rusiya): Rusiya İmperiyasında, 1898-ci ildə təsis edilən siyasi partiya. Birinci qurultayı (təsis qurultayı) Minskə baş tutmuşdur. 15, 25, 30, 41

Sosial-Demokrat Hıçək Partiyası: 1887-ci ildə qurulan erməni siyasi partiyası. Türkiyə və Qafqazda terrorizmlə məşğul olmuşdur. 222

Sosial-Demokrat Partiyası (Rusiya): bax. Sosial-Demokrat Fəhlə Partiyası.

Sosial-demokratlar (Almanya) 356

Sosial-demokratlar (Finlandiya) 77

Sosial-demokratlar (Norveç) 377

Sosial-demokratlar (Polşa) 269

Sosial Təminat naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 209, 336, 344, 379, 399

Sosial Təminat Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 221, 239, 336

Sosial Təminat və Səhiyyə naziri: bax. Səhiyyə və Sosial Təminat naziri.

Sosial Təminat və Səhiyyə Nazirliyi: bax. Səhiyyə və Sosial Təminat Nazirliyi.

Sosialist, sosialistlər 72, 77, 139, 148, 323, 376, 377, 407, 433, 467

Sosialist İnqilabçılar Partiyası (yaxud eserlər) [Партия социалистов-революционеров]: Rusiyada 1902-1923-cü illərdə fəaliyyət göstərən siyasi partiya. 30, 41, 132, 199, 222, 241, 424, 427

Sosializm 15, 20, 219, 251

Sovet Hökuməti (Türküstan) 34

Sovet Hökuməti (Rusiya) 77, 93, 97, 148, 149, 195, 212, 213, 227, 229, 248, 258, 300, 311, 329, 330, 363, 380, 401, 441

Sovet Hökuməti Mərkəzi Komitəsi (Rusiya) 222, 239

Sovet Hökuməti Mərkəzi Komitəsi Mətbuat Bürosu (Rusiya) 228, 337

- Sovet ordusu 34
- Soymenq: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 375
- Spasski: Bakıda küçə; indiki Zərgərpalan küçəsi. 347
- Srvandzyan, Hamazasp (1873-1921): “Daşnaksutyun” partiyasının liderlərindən, erməni qatil və terroristi. Türkiyənin Van şəhərində anadan olmuşdur. Gəncə, Şuşa, Quba, Bakı və başqa yerlərdə dinc azərbaycanlı əhaliyə divan tutmuş, minlərlə dinc sakini qətl etmişdir. Bolşeviklər tərəfindən İrəvanda həbs edilmiş, həbsxanada öldürülmüşdür. 203, 397, 404
- Stadenberq [Stadenberg]: Belçikanın Qərbi Flandriya bölgəsində qəsəbə. 155
- Stadenreke [Stadenreke]: Belçikanın Qərbi Flandriya bölgəsində qəsəbə. 155
- Starı poçtovı: Bakıda küçə; indiki Süleyman Tağızadə küçəsi. 279, 331, 366
- Stıpinski, Stefan İosifoviç: Cəbrayıl və Gəncə məhkəmələrində işləmişdir. 12
- Stokholm: İsveçin paytaxtı. 33, 132, 154, 166, 269, 377
- Strajevski 228
- Strasburq: Fransanın şimal-şərqində şəhər. 229
- Strastnoy monastırı; Strastnoy kilsəsi: Moskvada, əsası XVII əsrdə qoyulan qadın monastırı. 1937-ci ildə sökülmüşdür. 229
- Strumçi: bax. Ustumca.
- Strumpf, Karl Qustavoviç: Bakı nahiyə məhkəməsinin üzvü olmuşdur. 173
- Student: bax. Sərvər.
- Su İdarəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti): 2
- Su Nəqliyyatı İdarəsi (Azərbaycan Cümhuriyyəti): 251
- Suason [Soissons]: Fransanın şimalında şəhər. 337
- Sud; Suda: Rusiyanın Voloqda vilayətində qəsəbə. 311
- Sudan: Şimali Afrikada ölkə. 240
- Suxum (yaxud Suxumi): Gürcüstanın Abxaziya bölgəsində şəhər. 211
- Sulkeviç, Matvey Aleksandroviç: bax. Sulkeviç, Süleyman bəy.
- Sulkeviç, Məmməd bəy: bax. Sulkeviç, Süleyman bəy.
- Sulkeviç, Süleyman bəy (Məmməd bəy Sulkeviç; Matvey Aleksandroviç Sulkeviç; 1865-1920): Rusiyanın, Krımın və Azərbaycanın hərbi xadimi. Mənşəcə tatardır. Rus ordusunda xidmət etmiş, Krımda yaradılan Krım-Tatar Hökumətinin sədri olmuş, bu hökumətin Denikin tərəfindən aradan qaldırılmasından sonra Azərbaycana gəlmişdir. Azərbaycan Cümhuriyyəti Ordusunun Baş qərargah rəisi olmuş, milli ordu quruculuğuna böyük töhfə vermişdir. Cümhuriyyətin süqutundan sonra güllələnmişdir. 293
- Sultan bəy: Qafqaz İslam Ordusu zabiti. 360
- Sultan Hüseyin (1657-1726): Səfəvi şahı. 1694-cü ildə taxta çıxmış, əfqanlar tərəfindən 1722-ci ildə hakimiyyətdən devrilmişdir. 38, 41
- Sultanov, Xosrov bəy (1879-1943): Azərbaycan Cümhuriyyətinin siyasi və hərbi xadimi. Azərbaycanın İstiqlal Bəyannaməsini imzalayanlardan biri olan Xosrov bəy Sultanov Cümhuriyyət dövründə Hərbiyyə naziri, Kənd Təsərrüfatı naziri, Qarabağ general-qubernatoru kimi vəzifələr daşımışdır. Sovet işğalından sonra mühacirət etmişdir. 2, 3, 82, 147, 153, 371, 420, 431
- Sultanov, Mehdi bəy: Bakı Bələdiyyə İdarəsi Şurasının üzvü olmuşdur. 180
- Sultanov, Rüstəm: mühəndis; Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayı Şurasının üzvü. 399
- Suraxanı; Suraxanı dairəsi: Bakının rayonu (Cümhuriyyət dövrü). 309, 319

Suraxanı; Suraxanski: Bakıda küçə; indiki Dilarə Əliyeva küçəsi. 370, 403

Suraxanı ambulatoriyası 309, 319

Suriya: Yaxın Şərqdə ölkə. 33

Suş [Souche]: Fransanın şimalında çay, Ser çayının sol axını. 337

Süleyman I (Qanuni; 1494-1566): Osmanlı sultanı; 1520-1566-cı illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 49, 60, 285, 296, 437

Süleyman Çələbi (1351-1422): Türk alim və şairi, məşhur “Mövlud”un müəllifi. Bursada yaşamışdır. 437

Süleyman əfəndi: Gəncə şəhər komendantının köməkçisi, minbaşı. 15

Süleyman paşa: Osmanlı dövlətinin ikinci padşahı Orxan Qazinin oğlu. 283, 296

Süleyman Şah (? - 1227): Oğuzların Qayı boyunun lideri, Osmanlı dövlətinin banisi Osman Qazinin əcdadı. Bəzi mənbələrdə Osman Qazinin babası olduğu deyilir. 254, 260

Sülh Konfransı, Ümumdünya Sülh Konfransı 23, 300, 389

Sülh Sarayı: Haaqada, Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin və Daimi Arbitraj Məhkəməsinin yerləşdiyi bina. 1907-1913-cü illərdə tikilmişdir. 389

Sürməli qəzası (uyezdi) 36

Svanetiya: Gürcüstanın şimal-qərbində, svanların yaşadığı dağlıq bölgə. 210

Sveaborq (yaxud Suomenlinna): Helsinki yaxınlığında qala istehkamları. 165

“Svyataya Nina” məktəbi (Bakı): bax. “Müqəddəs Nina” qız məktəbi (Bakı).

“Svyataya Nina” məktəbi (Gəncə): bax. “Müqəddəs Nina” qız məktəbi (Gəncə).

Syuipp [Suippes]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 139, 140, 155, 156, 157

Ş. R.: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri. Şəfi bəy Rüstəmbəyliyə məxsusdur. Bax. Rüstəmbəyli, Şəfi bəy.

Şah məscidi: Bakıda, İçərişəhərdə

Şirvanşahlar sarayı kompleksində XV əsrdən qalma məscid. 207

Şah küçəsi; Şaxski küçəsi: Bakıda küçə; indiki Mirzə Fətəli küçəsi. 361

Şahlıq körpü: Şuşada məhəllə. 358

Şahmalıyev, İsmayıl bəy Nəsrulla bəy oğlu (1883-1938): hüquqşünas. Novorossiysk Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmiş, Zaqafqaziyanın, o cümlədən Azərbaycanın müxtəlif yerlərində məhkəmə sistemində işləmişdir. Fövqəladə Təhqiqat Komissiyasının üzvü təyin edilmişdir. 1938-ci ildə həbs edilmiş, sürgündə ölmüşdür. 11, 31

Şahmalıyev, Möhüddün bəy: Şəki və Gəncə məhkəmələrində işləmişdir. 28

Şahmalıyev, Mürsəl bəy: Gəncə mülkədarlarından. 24

Şahnazarov, Q. M.: Gəncə ermənilərindən. 12

Şahnəzəryan: bax. Məlik-Şahnəzəryan.

Şahsevən, şahsevənlər 109

Şahtaxtinski, Heydər bəy: Naxçıvan və Gəncə məhkəmələrində işləmişdir. 11

Şahtaxtinski, Həmid bəy (1880-1944): Azərbaycan Cümhuriyyətinin dövlət xadimi. Hüquq təhsili almış, maarif və məhkəmə sistemində işləmişdir. Maarif nazirinin müavini, Maarif naziri, Parlamentin üzvü olmuşdur. Repressiyaya məruz qalmış, sürgündə ölmüşdür. 271, 393, 452

Şaxski küçəsi: bax. Şah küçəsi.

Şakir, İbrahim: şair. 106, 115

Şaqalı: Gürcüstan-Ermənistan sərhədi yaxınlığında dəmiryol stansiyası. 392

Şam (yaxud Dəməşq): İndiki Suriya Ərəb Respublikasının paytaxtı. 73, 131

Şam Hökuməti 131

Şamaxı (şəhər) 11, 14, 15, 30, 31, 36, 67, 68, 69, 82, 196, 243, 286, 307, 323, 328, 371, 378, 397, 398, 399, 444, 466

Şamaxı xanlığı 37

Şamaxı küçəsi: Bakıda küçə; indiki Cəfər Cabbarlı küçəsi. 287

Şamaxı qəzası (uyezdi) 24, 36, 82, 164, 196

Şamaxı mahalı 444

Şamaxı nahiyəsi 70, 71

Şamaxı rüşdi məktəbi; Şamaxı rüşdiyyəsi 47

Şamaxı sülh məhkəməsi 12, 27, 28

Şamaxı yolu (Bakı): 53, 87, 384

Şamaxılı 196

Şamxal (Şamxor) 138, 150

Şampan [Champagne]: Fransanın şimal-şərqində tarixi bölgə. 139, 140, 154, 155, 156, 190, 205, 375

Şampober [Champaubert]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 321

Şampoil: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 268

Şantruva [Chantroi]: Fransanın şimal-şərqində kiçik çay. 338

Şaroqradski, Aleksandr: meşəbəyi. 1

Şatel [Châtel]: Fransanın qərbində, İsveçrə sərhədi yaxınlığında kommuna. 205

Şaumyan, Stepan (1878-1918): Erməni əsilli bolşevik, Bakı Kommunasının lideri. Bolşeviklərin və daşnakların 1918-ci ilin mart ayında Bakıda dinc azərbaycanlı əhaliyə qarşı törətdiyi soyqırımına rəhbərlik etmişdir. 71, 83, 124, 396

Şaumyan, Suren (1902-1936): Stepan Şaumyanın oğlu. Riqada doğulmuşdur. Atasının Bakıdakı qanlı fəaliyyətində onun köməkçilərindən biri olmuşdur. Rusiyada Vətəndaş müharibəsinin iştirakçısı idi. SSRİ-nin bir sıra hərbi məktəblərində, o sıradan Orlov tank məktəbində rəhbər vəzifələrdə işləmişdir. Müalicə üçün getdiyi Vyanada ölmüşdür. 124

Şeboldayev, Boris Petroviç (1895-1937): Rus bolşeviki. Rusyanın Qafqaz ordusunun Hərbi-İnqilab Komitəsinin səd-

rinin müavini və Bakı Kommunasının Hərbi İşlər üzrə komissarının müavini olmuşdur. 71, 124

Şefflerlinskinin musiqi məktəbi (Bakı) 271

Şexter, Z. A.: Bakıda fəaliyyət göstərmiş diş həkimi. 330, 347, 366, 385, 403, 425, 447, 468

Şeksna: Rusiyanın Voloqda vilayətində çay. 311

Şeksna: Rusiyanın Voloqda vilayətində qəsəbə. 311

Şeqlovitov, İvan Qriqoryeviç (1861-1918): Rusiyanın dövlət xadimi. Ədliyyə naziri, Dövlət Şurasının sədri olmuşdur. Fevral inqilabından sonra həbs edilərək Moskvaya aparılmış və “qırmızı terror” edildikdən sonra, məhkəməyə çıxarılmadan güllələnmişdir. 424, 427

Şeqlovitov, Konstantin İvanoviç (1884-1926): Rusiyada Vətəndaş müharibəsinin iştirakçısı, ağqvardiyaçı. Müharibədən sonra Bolqarıstana mühacirət etmişdir. 195, 427

Şelda [Schelde]: Fransa, Belçika və Niderland ərazilərindən axan çay. 157, 375

Şemanovski: Əmlak və Ərazi Nazirliyində işləmişdir. 360

Şeran [Chéran]: Fransanın qərbində, İtaliya və İsveçrə sərhədi yaxınlığında çay. 205, 206

Şeremetyevski: Kür gəmiçilik müfəttişi olmuşdur. 138

Şerman, M. Q.: Bakıda fəaliyyət göstərmiş tibb işçisi, mama. 189, 221, 225, 447

Şeydeman, Filipp [Philipp Heinrich Scheidemann] (1865-1939): Alman sosial-demokrati, 1919-cu ilin fevral-iyun aylarında Veymar Respublikasının Baş naziri olmuşdur. 208, 356

Şeyx Qalib: XVIII əsrdə yaşamış türk

şairi. Klassik türk şeirinin ən böyük şairlərindən biri olaraq qəbul edilir. 438, 439

Şeyxi: XV əsrdə yaşamış türk şairi. Qəsidə və məsnəviləri ilə məşhur olmuşdur. 437

Şeyxülislam (Zaqafqaziya) 19, 25, 257

Şeyxzamanov, Məhəmmədbağır: bax: Şeyxzamanzadə, Məhəmmədbağır.

Şeyxzamanzadə, Məhəmmədbağır bəy Saleh bəy oğlu 27, 435

“Şeypur” jurnalı: 1918-1919-cu illərdə Bakıda Azərbaycan dilində nəşr olunan satirik jurnal. 106

Şəhər Xidmətçiləri İttifaqı (Bakı) 382

Şəhərlər İttifaqı (Gürcüstan) 122

Şəki 343, 436, 440

Şəki ali-ibtidai məktəbi 101, 103, 354

Şəki xanlığı 37, 38

Şəki qəza məhkəməsi 11, 28

Şəki qəzası: 9, 387

Şəki oğlanlar gimnaziyası 101, 136

Şərifov, Hacıbaba: bax. Şərifzadə, Hacıbaba.

Şərifov, Mustafa Ağa İsmayıl oğlu (1875 - ?): Səhiyyə sahəsində işləmişdir. Bakı Bələdiyyə İdarəsi Səhiyyə şöbəsinin müfəttişi olmuşdur. 425

Şərifzadə, Abbas Mirzə (1893-1938): Azərbaycan aktyoru. “Səfa” və “Nicat” cəmiyyətlərinin truppalarında çıxış etmiş, “Hacıbəyli qardaşları müdiriyyəti”nə rejissor kimi dəvət edilmişdir. Azərbaycan teatr sənətinin inkişafında böyük xidmətləri olmuşdur. Sovet rejimi tərəfindən repressiyaya məruz qalmış, güllələnmişdir. 237

Şərifzadə, Hacıbaba (yaxud Hacıbaba Şərifov; 1895-1920): Azərbaycanın teatr aktyoru və rejissoru. 237

Şərq 31, 35, 55, 87, 231, 232, 254, 285, 341, 437

Şərq-Alman Kabel Cəmiyyəti 92

Şərq cəbhəsi (Türkiyə): bax. Şərq Ordular Qrupu.

Şərq-Qərb nəşriyyəti 386

Şərq Ordular Qrupu: Birinci Dünya müharibəsində Osmanlı İmperiyasının Qafqaz cəbhəsində döyüşən ordular qrupu. Üçüncü Ordu, Doqquzuncu Ordu və Qafqaz İslam Ordusundan ibarət idi. 7, 28, 57, 405

Şərq Orduları Qrupu komandanı 13

Şərq siyasəti 13

Şərqi Roma: (ayrıca bax. Bizans). 232, 284, 296

Şət vadisi: Dəclə və Fərat çaylarının qovuşmasıyla meydana gələn Şəttülərəb çayının vadisi. Bu çayın üzərində İran və İraqın bir sıra əhəmiyyətli şəhərləri yerləşir. 231

Şıxlı: Qazaxın kəndi. 443

Şıxlinski, Cavad bəy (1874-1959): Azərbaycanın hərbi xadimi. Milli ordunun təşkilində müstəsna xidmətləri olmuşdur. Aprel işğalından sonra Gəncədə başlayan üsyanın əsas təşkilatçılarından idi. İran və Türkiyədə mühacirət həyatı yaşamışdır. 16

Şıxlinski, Mamay bəy: Gəncə və Qazax məhkəmələrində işləmişdir. 11

Şibay, Halim Sabit: Bax. Halim Sabit bəy.

Şiə, şiəlik 25

Şixov, P.: meşəçi; Bakı Kənd Təsərrüfatı idarəsində işləmişdir. 430

Şimal vilayəti: bax. Şimali Rusiya.

Şimali Azərbaycan 56

Şimali Dobruca: bax. Dobruca.

Şimali Qafqaz 91, 128, 129, 305, 342, 382, 401

Şimali Qafqaz Cümhuriyyəti 236

Şimali Qafqaz və Dağıstan Dağlılarının İttifaqı: bax. Dağlılar Respublikası.

Şimali İtaliya: bax. İtaliya.

Şimali Rusiya (yaxud Şimal vilayəti):

1918-ci ilin avqustundan 1920-ci ilin martına qədər mövcud olmuş muxtar dövlət qurumu. Rusiyanın Avropa hissəsinin şimalını əhatə edirdi. Paytaxtı Arxanqelsk şəhəri idi. 459, 469

Şinasi (1826-1871): Türk şairi və jurnalisti. Parisdə təhsil almışdır. 439

Şine, Lidiya Viktorovna: Maarif Nazirliyinin dəftərxanasında işləmişdir. 102

Şirak: İndiki Ermənistanın bir rayonu. Şimalda Gürcüstan, qərbdə Türkiyə ilə həmsərhəddir. İnzibati mərkəzi Gümrü şəhəridir. 131

Şirvan (Türküstan) 34

Şirvan xanlığı 37, 38

Şirvanlı məscidi (Bakı) 425

Şişə: bax. Şuşa.

Şklovskaya, S. L.: Bakıda fəaliyyət göstərmiş həkim. 280, 330, 366, 403, 448

Şkoder: bax. İşkodra.

Şlezviq [Schleswig]: Avropanın şimalında tarixi bölgə. Birinci Dünya müharibəsindən əvvəl Prussiyanın tərkibində idi. Müharibədən sonra Danimarka ilə Almaniya arasında bölünmüşdür. 376

Şlisselburq: Rusiyanın Leninqrad vilayətində şəhər. 310

Şmen-de-Dam [Chemin des Dames]: Fransanın Ena departamentində bir neçə kommunanı birləşdirən magistral yol. 375

Şmidxen: bax. Buykis, Yan Yanoviç.

Şollar su kəməri, Şollar suyu 29, 423

Şor, Miron Yakovleviç: Cümhuriyyətdən əvvəl və Cümhuriyyət dövründə Azərbaycanda məhkəmə sistemində işləmiş, Bakı Şəhər Dumasının üzvü olmuşdur. 181, 345

Şovinizm 15

Şövkət Buxari: XVII əsrdə buxarada yaşamış şair. Fars dilində yazmışdır.

“Şövkətiyyə”: Şuşada azərbaycanlıların yerli özünümüdafiə dəstəsi. 291, 297

Şpitalski, Anatoli İvanoviç: Cümhuriyyətdən əvvəl Bakı quberniyası Torpaq və Dövlət Əmlakı İdarəsində çalışmışdır. Cümhuriyyət dövründə Əkinçilik və Dövlət Əmlakı Nazirliyinin Torpaq şöbəsinin müdiri olmuşdur. Cümhuriyyətin süqutundan sonra Xalq Torpaq Komissarlığında Torpaq idarəetməsi şöbəsinin müfəttişi işləmişdir. 171, 318, 334, 352, 354, 452

Şri-Lanka: bax. Sərəndib.

Ştutqart [Stuttgart]: Almaniya şəhər, ölkənin mühüm sənaye mərkəzlərindən biri. 158

Şubanı: Bakı ətrafında kənd. 74

Şulenburq, Fridrix-Verner fon der [Friedrich-Werner von der Schulenburg; 1875-1944]: Alman diplomatı. Müxtəlif ölkələrdə konsul kimi fəaliyyət göstərmiş, o cümlədən 1911-ci ildən etibarən Tiflisdə konsul olmuşdur. 1918-ci ildə Gürcüstana göndərilən Almaniya nümayəndə heyətinin tərkibində yer almış, Almaniyanın Gürcüstandakı rəsmi nümayəndəsi olmuşdur. Birinci Dünya müharibəsindən sonra səfir kimi Tehran və Moskvada işləmişdir. Hitlerə sui-qəsdə günahlandırılaraq həbs və edam edilmişdir. 257

Şulgin, Vasili Vitalyeviç (1878-1976): Rusiyanın siyasi və ictimai xadimi. Ağ-qvardiyaçılar hərəkatının ideoloqlarından biri olmuşdur. 73

Şuproviç, Pavel Aleksandroviç (1891 - ?): milliyətcə polyak olan Şuproviç Üçkil-sədə (Eçmiyədzin) anadan olmuşdur. Ermənistanın sovetləşməsindən sonra Krasnodar diyarının Kropotkin şəhərində yaşamışdır. 1938-ci ilə həbs edilərək 10 il müddətinə islah-əmək düşərgəsində cəza çəkməyə məhkum edilmişdir. 396, 397, 398

Şura Hökuməti (Rusiya): bax. Sovet Hökuməti (Rusiya).

- Şura qoşunu: bax. Qırmızı ordu.
- Şuşa (şəhər): 2, 173, 209, 249, 250, 251, 291, 297, 299, 302, 204, 319, 325, 326, 358, 359, 440
- Şuşa ali-ibtidai məktəbi 101
- Şuşa qəzası 101, 430
- Şuşa Milli Komitəsi 66
- “T.”: qəzet. 238
- T. B.: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri. 449
- T. M.: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalardan biri. 21, 37
- Tahirov, İslam: Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumət İşləri İdarəsində işləmişdir. 2
- Tağıyev, Hacı Zeynalabdin: Azərbaycanlı milyonçu və xeyriyyəçi. 209, 210, 256
- Tağıyeva, Mələksima 209
- Tağıyevin qızlar məktəbi (Bakı Müsəlman qızlar məktəbi; İmperatriça Aleksandra rus-müsəlman qız məktəbi): Qafqazda ilk müsəlman qızlar məktəbi. 1901-ci ildə açılmışdır. 210
- Taqanroq: Rusiyanın Rostov vilayətinə də şəhər. 143
- Taqor, Rabindranat (1861-1941): Hind yazıçısı, Nobel mükafatı laureatı. 166
- Taqyur: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 139
- Tallin: bax. Revel.
- Tambov: Rusiyanın Avropa hissəsində, Tambov vilayətinin inzibati mərkəzi olan şəhər. 94
- Tambov quberniyası 330
- Tamis (yaxud Temza) [Thames]: İngiltərədə, London şəhərinin mərkəzindən keçən böyük çay. 340, 349
- Tamplev: Fransanın şimalında kommuna. 336
- Tanrı Dağı (yaxud Tyan-Şan): Mərkəzi Asiyada böyük dağ sistemi. 231
- Tanrıövər, Həmdullah Sübhi: bax. Həmdullah Sübhi.
- Tarayan, S.: bax. Tarayev, S
- Tarayev, S. (yaxud Tarayan): Gəncə Erməni Milli Komitəsi fəalları. 396, 398
- Tarkanov, Yusif: Qoridə gizli zadəgan dəstəsinin üzvü kimi həbs edilmişdir. 162
- Tarqovı (yaxud Torqovı): Bakıda küçə; indiki Nizami küçəsi. 54, 189, 208, 280, 330, 331, 366, 402, 447
- “Taşkentskaya qazeta” 34
- Tatar, tatarlar 412
- Tatar, tatarlar (Orenburq) 273, 277
- Tatarski: Bakıda küçə; Sovet dövründə “Krupskaya küçəsi” adlanmışdır. İndiki Əlimərdan bəy Topçubaşov küçəsi. 370
- Taymis: bax. Tamis.
- “Tayms” [The Times]: Britaniyada 1785-ci ildən etibarən nəşr edilən gündəlik qəzet. 166
- Tazəşəhər: Krasnovodsk (indiki Türkmenbaşısı) şəhərinin bəzi mənbələrdəki adı. Bax. Krasnovodsk.
- Teatr Meydanı (yaxud Teatralını Meydanı): Moskvanın mərkəzində meydan. Böyük teatr (Bolşoy teatr), Kiçik teatr (Maliy teatr) və Gənclər teatrı bu meydanda yerləşir. 229
- Tecan (yaxud Tecen): Türkmənistanda, eyniadlı çayın sahilində yerləşən şəhər. Aşqabaddan 200 km cənub-şərqdədir. 434
- Tecen: bax. Tecan.
- Tehran 177
- Telefonni küçəsi: Hal-hazırda Bakı şəhərinin mərkəzində, Nəsimi rayonunda yerləşən 28 May küçəsinin köhnə adı. Keçmişdə Telefonni – Vağ-zalını – Romanovski – 28 Aprel küçəsi adlarını daşımışdır. 54, 309, 319
- Temza: bax. Tamis.

- Teoman (yaxud Tuman; Toman): Hun hökmdarı 60
- Terek: Şimali Qafqazda, Rusiya Federasiyası və Gürcüstan ərazilərində çay. 38
- Ter-Mikaelyans, Qriqori Andreyeviç: Bakı nahiyyə məhkəməsinin üzvü olmuşdur. 153
- Ter-Stepanov, Q.: “Məclisi-Müəssisan Seçkiləri” qanununu hazırlayan komissiyanın üzvü; hüquqşünas. 344
- Tersk 236, 240, 258, 365
- Tersk Cümhuriyyəti: bax. Tersk Sovet Respublikası.
- Tersk-Dağıstan nahiyyəsi 236
- Tersk Xalq Şurası 236
- Tersk Sovet Respublikası: Rusiyanın Tersk vilayətində mart 1918 – fevral 1919 tarixləri arasında mövcud olan respublika. RSFSR-in tərkibinə daxil idi. 236
- Tetemel: Rusiyanın şimalında, Sankt-Peterburq yaxınlığında dəmiryolu stansiyası. 311
- Teymur: XIV əsrdə yaşamış görkəmli türk sərkədəsi; Teymurilər dövlətinin banisi. 49
- Təbriz 85, 178, 363, 402
- Təbrizli, təbrizlilər 221
- Təhmasib II (1704-1740): Səfəvi şahı; 1722-1732-ci illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 38
- Təxliyə Komissiyası (Beynəlmiləl): bax. Beynəlmiləl Təxliyə Komissiyası.
- Təxliyə Komissiyası (Gəncə): bax. Gəncə Təxliyə Komissiyası.
- “Tələbə dəftəri”: Türkiyədə nəşr olunan uşaq jurnalı. 404
- Tələt paşa (1874-1921): Osmanlı dövlət xadimi. İttihad və Tərəqqi cəmiyyətinin liderlərindən biri idi. Daxili İşlər naziri, Poçt və Teleqraf naziri, Baş Nazir vəzifələrini tutmuşdur. Berlində erməni terrorçusu Teyliryan tərəfindən odlu silahla vurularaq öldürülmüşdür. 128, 133, 158, 227
- “Tənin”: İstanbulda nəşr edilən qəzet. 289
- Tənziat fərmanı: bax. Gülxanə xətti-hümayunu.
- “Tərcüman”: İstanbulda nəşr edilən qəzet. 289
- “Tərcümanı-həqiqət”: 1878-1924-cü illərdə İstanbulda nəşr edilən qəzet. 55
- Təsərrüf Kassası: bax. Əmanət Kassası. Təsviyə Komissiyası 70
- Tırnovo: Bolqarıstanın böyük şəhərlərindən biri, indiki Veliko-Tırnovo şəhəri. 300
- Ticarət məktəbi (Bakı) 271
- Ticarət, Sənaye və Ərzaq naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 101
- Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 100, 101
- Ticarət və neft “İşiq” cəmiyyəti: bax. “İşiq” cəmiyyəti.
- Ticarət və Sənaye İttifaqı 106
- Ticarət və Sənaye naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 44, 103, 106, 118, 120, 121, 138, 147, 220, 245, 361, 399, 400, 415, 426
- Ticarət və Sənaye Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 25, 53, 100, 106, 118, 120, 159, 239, 241, 288, 297, 416, 464, 465, 466
- Tielt: Belçikanın qərbində şəhər. 337
- Tiflis (şəhər) 2, 13, 14, 19, 20, 24, 28, 30, 33, 38, 39, 41, 43, 52, 55, 56, 57, 63, 66, 68, 70, 73, 81, 92, 93, 111, 119, 120, 122, 126, 130, 133, 136, 137, 148, 150, 154, 158, 162, 163, 165, 166, 189, 190, 194, 197, 199, 207, 209, 210, 211, 222, 225, 227, 229, 237, 243, 258, 271, 272, 276, 294, 299, 314, 321, 322, 323, 324, 332, 365, 380, 392, 395, 396, 401, 410, 411, 441, 442, 445, 446, 452, 458, 468

- Tiflis Bağbanlıq məktəbi 161
 Tiflis Dövlət Bankı 256
 Tiflis Duması 380, 381
 Tiflis Əli və Məhəmməd ruhani məktəbi 161
 Tiflis Kontrol Palatası 101
 Tiflis quberniyası 211, 392, 393
 Tiflis Meydanı (Tiflis) 19
 Tiflis məhkəmə palatası 209, 222
 Tiflis nahiyə məhkəməsi 210, 335
 Tiflis Politexnikumu 146
 Tiflis Ruhani məktəbi 161
 Tiflis Texniki-incəsənət məktəbi 137, 150
 Tiflis Teleqraf Agentliyi 281
 Tixvin: Rusiyanın Leninqrad vilayətinin Tixvin rayonunda şəhər. 311
 Tiqilkur: Fransa-Belçika sərhədi yaxınlığında yer. 337
 Tilak, Lokamanya Bal Qanqadhar (1856-1920): Hindistanın azadlığı uğrunda hərəkətin banilərindən. 58
 Tillo [Tilloy]: Fransanın şimalında qəsəbə. 157, 190, 204, 205, 206
 Timurtaş: bax. Dəmirtaş.
 Tirana 269
 Tirol [Tirol]: Avstriyanın qərbində bölgə. 141
 Tisa, İştvan [Istvan, Tisza] (1861-1918): Macaristanın dövlət xadimi. 1903-1905 və 1913-1917-ci illərdə Baş Nazir olmuşdur. Sui-qəsd nəticəsində öldürülmüşdür. 409
 Tofiq: “Azərbaycan” qəzetindəki imzalarından biri. 180
 Tofiq bəy: Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayı Şurasının Sabunçudakı məktəbində işləmişdir. 225
 Tolstonoqov: Gürcüstan Hökumətinin, Azərbaycandan neft almaq məqsədi ilə Bakıya göndərdiyi nümayəndələrdən. 92
 Toman: Hun hökmdarı. Bax. Teoman.
 Tomris 49, 60, 284
 Topçubaşov, Əlimərdan bəy (1863-1934): Azərbaycanın siyasi xadimi; Azərbaycan Cümhuriyyətinin banilərindən biri. Tiflisdə anadan olmuş, Peterburq Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmişdir. Rusiya müsəlmanlarının təşkilatlanmasında və siyasi həyatında müstəsna xidmətləri olmuşdur. Rusiya Dövlət Dumasının üzvü, Dumada Müsəlman fraksiyasının sədri, “Kaspi” qəzetinin redaktoru olmuşdur. Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin sədri, Azərbaycan Hökumətində portfelsiz nazir və Xarici İşlər naziri vəzifələrini tutmuş, Azərbaycan Cümhuriyyətinin Fövqəladə elçisi və səlahiyyətli naziri kimi İstanbulla ezam edilmişdir. Paris Sülh konfransına göndərilən Azərbaycan nümayəndə heyətinin sədri idi. Cümhuriyyətin süqutundan sonra mühacirətdə qalmış, siyasi fəaliyyətini davam etdirmişdir. Parisdə vəfat etmişdir. 103, 146, 147
 Topqarı sarayı: İstanbulda XV əsrin ortalarından XIX əsrin ortalarına qədər Osmanlı sultanlarının iqamətgahı olan saray kompleksi. Hal-hazırda muzey olaraq fəaliyyət göstərir. 418
 Topuridze, Diomid (1871-1937): Gürcü inqilabçısı, menşevik. Gürcüstan Parlamentinin üzvü olmuşdur. 381, 382
 Torhut [Torhout]: Belçikanın şimal-qərbində, Qərbi Flandriyada şəhər. 268, 269, 320
 Torqovi: bax. Tarqovi.
 Torpaq Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 25
 Toydəmir: bax. Cəmil Cahid bəy.
 Toyuqçu: Gəncədə küçə. 257
 Toyver: Fransada yer. 204
 Trablus: bax. Trablusqərb.
 Trablusqərb (yaxud Trablus): Aralıq dənizi sahilində liman şəhəri, Liviyanın paytaxtı. 33, 41, 338, 349

Trakya (yaxud Frakiya): Cənub-şərqi Avropada tarixi bölgə; müasir dövrdə Türkiyə, Bolqarıstan və Yunanıstanın sərhədləri daxilindədir. 410

Trepov, Aleksandr Fyodoroviç (1862-1928): Rusiyanın dövlət xadimi. 1915-1916-cı illərdə Nəqliyyat və Rabitə naziri, 1916-cı ilin noyabr-dekabr aylarında Baş Nazir olmuşdur. 277

Trepov, Vladimir Fyodoroviç (1863-1918): Rusiyanın dövlət xadimi. Daxili İşlər Nazirliyində xidmət etmiş, Dövlət Şurasının üzvü olmuşdur. Bolşeviklər tərəfindən güllələnmişdir. 272, 277

Tripoli: bax. Trablusqərb.

Trotski, Lev Davidoviç (1879-1930): Rus inqilabçı, dövlət xadimi. Petroqrada Fəhlə və Əsgər Deputatları Soveti icraiyyə komitəsinin sədri, Sovet Rusiyasının Xarici İşlər naziri, Rusiya və SSRİ-nin Hərbi İnqilab Sovetinin sədri və Hərbi Komissarı olmuşdur. 94, 213, 293

Troyanovski, Ənvər bəy: Polkovnik; Dövlət Müfəttişliyində işləmişdir. 27, 101

Trubarevo: Serbiyada yaşayış məntəqəsi. 376

“Trudovoye znamya”: 1918-ci ildə Tiflisdə rus dilində nəşr edilən gündəlik qəzet. Sosialist İnqilabçılar Partiyasının Tiflis komitəsinin orqanı idi. 19, 30, 41, 323

Tsaritsın: Rusiyanın Volqoqrada şəhərinin 1925-ci ilə qədərki adı. 1925-ci ildə Stalinqrada, 1961-ci ildə Volqoqrada adlandırılmışdır. 213

Tsarskoye selo: 400

Tsater: Ermənistanın Lori vilayətində kənd. 393

Tsayskar: Avropada yer. 374

Tserkovni: Bakıda küçə; indiki Vidadi küçəsi. 347

Tsirna (Cirna): Makedoniyada çay. Vardar çayının qollarından biri. 76

Tsuqmayer: bax. Zuqmayer.

Tuapse: Rusiyanın Krasnodar diyarında şəhər; Qara dəniz sahilində liman şəhəridir. 92

Tula: Rusiyada şəhər. 364, 411

Tuman: Hun hökmdarı. Bax. Teoman.

Tumanyans: erməni müəllimi. 102

Tumas xaqan 49, 60

Tuna: bax. Dunay.

Tunis 231

Turan 232, 285, 340, 341, 349, 436

Turkuen [Tourcoing]: Fransanın şimalında, Belçika sərhədi yaxınlığında kommuna. 281, 321

Turqud Alp: Osmanlı dövlətinin banisi I Osmanın yaxın silahdaşı. 285, 296

Turne [Tournai]: Belçikanın şimal-qərbində şəhər. 337, 375

Tutovanın qızlar gimnaziyası: Bakıda fəaliyyət göstərmiş özəl təhsil qurumu. 220, 239

Türk, türklər, türklük, türkçülük 1, 5, 7, 8, 10, 13, 14, 16, 21, 25, 29, 30, 33, 34, 36, 37, 39, 43, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 55, 56, 60, 63, 68, 73, 74, 78, 81, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 99, 101, 103, 105, 106, 107, 121, 122, 125, 126, 128, 129, 130, 131, 135, 144, 145, 153, 166, 171, 172, 173, 184, 189, 191, 197, 207, 212, 214, 225, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 236, 240, 248, 249, 250, 252, 253, 254, 255, 260, 261, 264, 265, 266, 267, 270, 277, 279, 284, 285, 290, 291, 292, 297, 299, 301, 304, 307, 317, 322, 323, 325, 333, 338, 339, 340, 341, 342, 349, 350, 351, 358, 360, 369, 378, 379, 381, 382, 387, 393, 394, 398, 407, 410, 413, 417, 418, 419, 420, 429, 436, 437, 438, 439, 440, 444, 445, 451, 454, 455, 461, 466, 467, 469

Türk-Azərbaycan Ordusu, Türk-Azərbaycan Orduları 14, 28, 29, 30, 31, 194,

289, 381, 461

Türk dili, türkcə 9, 16, 129, 130, 136, 214, 231, 261, 279, 329, 331, 338, 339, 365, 366, 382, 384, 397, 403, 413, 414, 424, 429, 437, 438, 451

Türk Hərbi məhkəməsi (Bakı) 400

Türk Hərbi orkestri 106

Türk Ocağı cəmiyyəti (Bakı) 107, 229, 382

Türk Ocağı cəmiyyəti (İstanbul) 107, 115, 123, 229

Türk Ordusu; Türkiyə Komandanlığı (yaxud Baş Komandanlıq; Mərkəz Komandanlığı); Türk əsgəri (ayrıca bax: Qafqaz İslam Ordusu). 8, 12, 13, 21, 22, 24, 28, 29, 40, 41, 49, 50, 53, 54, 69, 70, 88, 89, 90, 91, 104, 105, 107, 108, 109, 115, 125, 127, 130, 131, 146, 161, 172, 177, 178, 182, 184, 197, 203, 220, 243, 248, 255, 261, 279, 281, 284, 290, 295, 296, 299, 315, 322, 323, 335, 343, 359, 363, 381, 393, 394, 420, 436, 443, 449, 452, 460, 461, 465

Türkan: Bakının ətraf kəndlərindən. 22

Türkiyə 14, 15, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 41, 46, 56, 57, 58, 61, 68, 72, 78, 85, 89, 115, 123, 128, 129, 130, 131, 141, 144, 145, 158, 164, 184, , 191, 192, 199, 206, 217, 218, 227, 248, 255, 274, 288, 289, 290, 296, 297, 300, 305, 311, 315, 321, 341, 349, 350, 382, 402, 404, 405, 409, 410, 414, 418, 426, 439, 454, 455, 459, 465, 466

Türkiyə donanması 240

Türkiyə Hökuməti; Osmanlı Hökuməti 57, 78, 131, 144, 191, 199, 227, 269, 281, 290, 402, 423

Türkiyə Komandanlığı: bax. Türk Ordusu.

Türkiyənin Dağlılar Respublikasındakı nümayəndə heyəti 289

Türkiyənin Ermənistandakı səfiri 130,

402, 459

Türkiyənin Gürcüstandakı səfiri 131

“Türkmən” (gəmi) 71

Türkmənbaşı (şəhər): bax. Krasnovodsk.

Türküstan 4, 34, 41, 48, 103, 231, 434, 448

Türüq və Məabir Nəzarəti: bax. Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyi.

Tyuşkov, M.: Sentrokaspi Diktaturasının rəhbərlərindən biri. 21, 25

Uaza [Oise]: Fransa və Belçika ərazisindən axan çay. 155, 157, 167, 269, 281, 320, 321, 336, 337, 338, 375, 376

Ucar 279

Uçilişnaya: Gəncədə küçə. 25

Ufa: Rusiyada şəhər; müasir dövrdə Başqırdistan Respublikasının paytaxtı. 412

Ufa Direktoriyası: bax. Ümumrusiya Müvəqqəti Hökuməti.

Ufa Dövlət Şurası: bax. Ufa Dövlət Yiğıncağı.

Ufa Dövlət Yiğıncağı (yaxud Ufa Dövlət Şurası): Rusiyada antibolşevik qüvvələrin ən geniş təmsil olunduğu yığıncaq. 8-23 sentyabr 1918-ci ildə Ufa şəhərində baş tutmuşdur. 412

Ukrayna 4, 5, 33, 34, 82, 122, 123, 124, 126, 143, 144, 148, 149, 151, 213, 255, 272, 273, 275, 277, 288, 290, 292, 293, 294, 297, 365, 368, 380, 401, 408, 424, 427

Ukrayna Hökuməti 34, 408

Ukrayna Xalq Respublikası 151

Ukraynalı, ukraynalılar 24, 280, 314, 401

Ural soveti 305

Ural vilayəti (oblastı) 24, 25, 204

Uritski, Moisey Solomonoviç (1873-1918): Rus inqilabçısı və siyasi xadimi. Petroqrada Əksinqilabla Mübarizə Fövqəladə Komissiyasının sədri vəzifəsində olarkən

sui-qəsd nəticəsində öldürülmüşdür. 363

Ustrumca: Şimali Makedoniyada şəhər. İkinci Balkan müharibəsində yunanlar tərəfindən işğal edilmiş, Buxarest sülh müqaviləsinə (1913) əsasən Bolqarıstana verilmiş, Nöyü müqaviləsi (1919) nəticəsində Yuqoslaviya Krallığının tərkibində qalmışdır. 158

Uzaq Şərq 349

Üçmıx: Şuşa yaxınlığında təpə. 292

Üçüncü Ali-ibtidai məktəb (Bakı) 287, 451

Üçüncü Qızlar gimnaziyası (Bakı) 382, 403

Üçüncü Sabunçu məktəbi (Bakı) 309, 319

Ümumrusiya Əksinqilab və Sabotajla Mübarizə Fövqəladə Komissiyası 93, 94, 95, 97, 272, 329

Ümumrusiya Fövqəladə Heyəti: bax. Ümumrusiya Əksinqilab və Sabotajla Mübarizə Fövqəladə Komissiyası.

Ümumrusiya Müvəqqəti Hökuməti (yaxud Ufa Direktoriyası; Omsk Direktoriyası): Rusiyada ali hakimiyyət orqanı. 23 sentyabr 1918-ci ildə Ufa Dövlət Yığıncağında təşkil olunmuş, 18 noyabr 1918-ci ildə baş tutan Omsk çevrilişiyə ləğv edilmişdir. 238, 412

Ümurati-Hərb Dairəsi: bax. Hərbi İşlər Dairəsi.

Ünaydın, Ruşən Əşrəf: bax. Ruşən Əşrəf.

“V.”: qəzet; bax. “Forverts” [Vorwärts].

Vaani [Wahagnies]: Fransanın şimalında kommuna. 157

Vağzalını (yaxud Vakzalını): Bakıda küçə; indiki Puşkin küçəsi. 189, 208

Valansyen [Valenciennes]: Fransanın şimalında şəhər. 268

Valez: Fransanın şimal-şərqində yer. 338

Valobuyev, Viktor Maksimoviç: Gəncə quberniyasında torpaq texniki olmuşdur. 12

Valraf, Maks [Max Wallraf; 1859-1941]: Almaniyanın dövlət xadimi. 23 oktyabr 1917 – 7 oktyabr 1918 tarixləri arasında Almaniya imperiyasının Daxili İşlər naziri olmuşdur. 208, 221

Vandi [Vandy]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 337, 376

Vandyer [Vandières]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 230

Vardar (Vardar): Makedoniya və Yunanıstan ərazisindən keçən çay. 76

Varna: Bolqarıstanın şərqində, Qara dəniz sahilində liman şəhəri. 441, 449

Varşava: Polşanın paytaxtı. 269, 411

Varşavski, İlya İvanoviç: Gəncə nahiyə məhkəməsində işləmişdir. 27

Vartanov, V. T.: Altağacda meşəbəyi olmuşdur. 153

Vartapetov: Kənd Təsərrüfatı Komissarlığında işləmişdir. 354

Vartaşen: indiki Oğuz rayonu. Cümhuriyyət dövründə Nuxa (Şəki) qəzasının tərkibində olmuşdur. 11

Vartenburq [Wartenburg]: Almaniyanın şərqində kommuna. 205

Varvarinski qapıları (yaxud Varvarski qapıları): Moskvada, XVI əsrdən qalmaqala qapıları. 1934-cü ildə sökülmüş, bəzi franqmentləri qalmışdır. 229

Vassinyi [Wassigny]: Fransanın şimalında kommuna. 281

Vaşinqton: Amerika Birləşmiş Ştatlarının paytaxtı. 96, 114, 274, 309

Vekerle, Şandor [Sándor Wekerle; 1848-1921]: Macarıstanın dövlət xadimi. 1892-1895, 1906-1910 və 1917-1918-ci illərdə Macarıstan Krallığının Baş Naziri olmuşdur. 229

Vel [Veules]: Fransanın şimalında çay. 166

Veliki-Tirnovno: Bolqarıstanda şəhər; bax. Tirnovno.

Venesiya [Venezia]: İtaliyada şəhər. 150

Venetsiya [Veneto]: İtaliyanın şimal-şərqində vilayət, mərkəzi Venesiya şəhəridir. 141, 150

Ventevil [Venteuil]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 321, 376

Ventspils: bax. Vindava.

Verden [Verdun]: Fransanın şimal-şərqində şəhər. 139, 229, 230

Verdiyan, Aram 396

Vergilov: “İzvestiya” qəzetinin müxbiri. 329

Verxni-Naqornı: bax. Yuxarı Dağlıq.

Vermişev, Aleksandr Aleksandroviç (1879-1919): Rus inqilabçısı, eyni zamanda şair və jurnalisti. Rusiya Sosial Demokrat Fəhlə Partiyasının üzvü kimi bir sıra şəhərlərdə, o cümlədən Bakıda inqilabi fəaliyyətlə məşğul olmuşdur. 83

Verneyl [Verneuil]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 338

Versberq: Alman generalı. 166

Vervik [Wervik]: Belçikanın şimal-qərbində, Qərbi Flandriya bölgəsində şəhər. 189, 320

Vesle [Vesle]: Fransada çay, Ena çayının sol axını. 190

Vestrinqağın: Tiflisdə alman dilində nəşr edilən “Kavkazişe post” qəzetindəki imzalardan. 111

Vestrozebek [Westrozebeke]: Belçikanın şimal-qərbində kommuna. 156

Veyfvegen [Vijfwegen]: Belçikanın Qərbi Flandriya bölgəsində qəsəbə. 155

Veyler: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 86

Veynşal, Vladimir Sauloviç (1863-1943): Həkim. Peterburq və Tiflisdə işləmiş, sonra Bakıya köçmüşdür. Bakı Həkim-

lər İttifaqının katibi olmuşdur. 1922-ci ildə ailəsiylə birgə İsrailə köçmüşdür. 181

“Vəhbiyyə”: Şuşada Azərbaycanlıların yerli özünümüdafiə dəstəsi. 291, 297

Vəhşi Diviziya: bax. Dikaya Diviziya.

Vəkilov, İsfəndiyar: Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumət İşləri İdarəsinin kargüzarı. 2, 138, 451, 452

“Vəqt”: İstanbulda 1917-ci ildən etibarən nəşr edilən qəzet; 1949-cu ildə bağlanmışdır. 164

Vələd Çələbi (İzbudaq, Məhməd Bəhaəddin Vələd kimi də tanınmışdır, 1869-1953): Türk şair, ədəbiyyatşünas, dil alimi və siyasətçisi. Mövlana Cəlaləddin Ruminin nəslinə mənsub olan Vələd Çələbi Konyada doğulmuşdur. Mükəmməl təhsil almış, bir sıra rəsmi qurumlarda, eləcə də təhsil ocaqlarında işləmişdir. Müxtəlif mətbuat orqanlarında məqalələr və “Bəhai” təxəllüsü ilə şeirlər yazmışdır. İttihad və Tərəqqi Cəmiyyətinə daxil olmuş, könnüllü mövləvi dərvişlərindən ibarət alayın komandiri kimi Birinci Dünya müharibəsində iştirak etmişdir. Müharibədən sonra müəllimliklə və elmi fəaliyyətlə məşğul olan Vələd Çələbi, Türkçülük cərəyanının öncülərindən idi. Türk, ərəb, fars dilləri və ədəbiyyatları, türk folkloru, mövləvilik kimi mövzularda bir sıra əsərlər yazmışdır. 123

Vəliyüddin bəy: Türkiyədə “Türk Ocağı”nın üzvlərindən olmuşdur. 123

“Vətən” (“Vətən yaxud Silistrə”): Namiq Kamalın ilk dram əsəri. İlk dəfə 1873-cü ildə İstanbulda səhnəyə qoyulmuş, böyük əks-səda doğurmuş və müəllifinin sürgün edilməsinə səbəb olmuşdur. 444

Vəzirov, Nəcəf bəy (1854-1926): Azərbaycanlı dramaturq və ictimai xadim. Moskvada Kənd Təsərrüfatı və Meşəçilik Akademiyasını bitirmişdir. Azərbaycanın

bir sıra yerlərində meşəbəyi işləmiş, eləcə də Azərbaycan Meşələri müdiri (Baş meşəbəyi) olmuşdur. Dram əsərləri və publisistik yazıları ilə tanınmışdır. 153, 318, 334, 352, 393

Vixte [Vichte]: Belçikanın şimal-qərbində kənd. 375

Viktoriya Yevgeniya (Battenberqli) [Victoria Eugenia de Battenberg; 1887-1969]: İspaniya kralı XIII Alfonso'nun həyat yoldaşı və 1906-1931-ci illərdə İspaniya kraliçası. 79

Viktorov, Vladimir Dmitriyeviç: Bakıda ədliyyə sistemində işləmişdir. 372

Viquro, İvan Osipoviç: Bakı nahiyə məhkəməsində işləmişdir. 153

Vil-an-Voyevr [Ville-en-Woëvre]: Fransanın şimal-şərqində kommuna. 229

Vilhelm II (Wilhelm II, 1859-1941): Almaniya imperatoru, 1888-1918-ci illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 159, 169, 206, 377

Viller-Qüsleyn [Villers-Guislain]: Fransanın şimalında kommuna. 155, 157

Vilna: Vilnüs; Litvanın paytaxtı. İndiki Vilnüs şəhəri 1918-ci ilə qədər bu adı daşımışdır. Vilna 1795-ci ildə Rusiya İmperiyasının tərkibinə daxil olmuş, Birinci Dünya müharibəsi dövründə 1915-1918-ci illərdə Almaniya ordularının nəzarətində qalmışdır. 1918-ci ildə Vilnada Litvanın müstəqillik aktı imzalanmışdır. 329

Vilson, Vudro (Woodrow Wilson; 1856-1924): ABŞ-ın 28-ci prezidenti (1913-1921). Birinci Dünya müharibəsinə son qoymaq üçün sülh müqaviləsi layihəsini (Wilson prinsiplərini) işləyib hazırlamışdır. 58, 75, 77, 95, 269, 272, 274, 293, 299, 354, 355, 356, 367, 368, 373, 374, 388, 390, 391, 401, 404, 407, 408, 409, 410, 411, 432, 453, 455, 456, 457

Vilson prinsipləri; Vilson maddələri: 77, 299, 354, 388, 409, 432, 457

Vinaver, Maksim Moiseyeviç (1863-1926): Rus hüquqşünası və siyasi xadim. Kadet partiyasının liderlərindən biri. 424

Vindava [Windau]: İndiki Latviyanın liman şəhəri olan Ventspils şəhərinin köhnə adı. 142, 143

Vingen [Wingene]: Belçikanın şimal-qərbində, Qərbi Flandriya bölgəsində şəhər. 320

Vinoqradov: Əmlak və Ərazi Nazirliyində işləmişdir. 360

Vinoqradov: Ümumrusiya Müvəqqəti Hökumətinin üzvü. 412

Vinoqradov, M. N.: mühəndis. 441, 442

Visort, Vladimir Adolfoviç: Tiflis nahiyə məhkəməsinin üzvü. 335

Vissarionov, Sergey Yevlampiyeviç (1867-1918): Rusiya Daxili İşlər orqanlarında müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. Bolşeviklər tərəfindən güllələnmişdir. 272

Vitebsk: Belarusun şimal-şərqində şəhər. 311

Vitşate [Wijtschate]: Belçikanın Qərbi Flandriya bölgəsində qəsəbə. 155, 156

Vivyer [Vivières]: Fransanın şimalında kommuna. 85

Vladiqafqaz: Rusiya Federasiyasının tərkibində, Şimalı Qafqazın mərkəzində şəhər. 468

Vodovoznı: Bakıda küçə; indiki Həsən Abdullayev küçəsi. 220, 239

Voqod: katib-hesabdar. 102

Volf, Teodor [Theodor Wolff] (1868-1943): Alman yazıçısı, jurnalisti və siyasi xadimi. Birinci Dünya müharibəsindən sonra Almaniya Demokratik Partiyasının qurucuları və liderləri arasında yer almışdır. 355

Volxov: Rusiyada şəhər. Leninqrad

vilayətinin Volxov rayonunun inzibati mərkəzi. Daha önce Zvanka adlanmışdır. 195

“Voljskoye slovo”: Rusiyanın Samara şəhərində nəşr edilən qəzet. 204, 412

Volkov, Aleksandr Leonidoviç: Bakıda ədliyyə sistemində işləmişdir. 372

Volqograd: bax. Tsaritsın.

Volodarski (1891-1918): Rusiya inqilabçısı. Həqiqi adı Moisey Qoldşteyn idi. Sui-qəsd nəticəsində öldürülmüşdür. 363

Voloqda: Rusiyanın Avropa hissəsində vilayət və bu vilayətin inzibati mərkəzi olan eyniadlı şəhər. 93, 310, 311, 364

Voloqodski: Ufa Dövlət Şurasının üzvü olmuşdur. 412

Volski, Vladimir Kazimiroviç (1877-1937): Rusiyanın siyasi xadimi. Moskva Universitetini bitirmişdir. Sosialist İnqilabçılar Partiyasının ən fəal üzvlərindən biri olmuşdur. Ufa Dövlət Yığıncağında iştirak etmişdir. 237

Volter [Voltaire; 1694-1778]: Fransız mütəfəkkiri, şair və dramaturqu. 439

Vomatoviç 275, 292

Voronej: Rusiyanın Voronej vilayətinin inzibati mərkəzi olan şəhər. 143, 212, 401

Voronej quberniyası 380

Vorontsovski: Bakıda küçə; indiki İslam Səfərli küçəsi. 330, 347, 366, 385, 403, 425, 447, 468

Voskresenski, Vasili Qriqoryeviç (1888-1951): Rusiyanın hərbi xadimi, Rusiya-Yaponiya və Birinci Dünya müharibələrinin iştirakçısı. Qafqaz cəbhəsində döyüşmüş, Rusiyanın İrana göndərdiyi korpusun tərkibinə daxil olmuşdur. 1918-ci ildə Bakıda Hərbi Dəniz Qüvvələri baş komissarı idi. Daha sonra Fransaya köçmüş, Rus balet truppasına rəhbərlik etmişdir. 30, 90, 125, 178

Vossemolen [Vossemolen]: Belçi-

kanın şimal-qərbində qəsəbə. 156

Votan müdafiə mövqeyi [Wotan Stellung]: Fransanın şimal-şərqində müdafiə istehkamları xətti. 150

Voytovski: meşəbəyi. 2

“Vozrojdeniye”: XX əsrin əvvəllərində Tiflisdə rus dilində nəşr edilən qəzet. 395

“Vozrojdeniye”: Xarkovda nəşr olunan qəzet. 310

“Vperiyod”: “Daşnaksutyun” partiya-sının Bakı şöbəsinin orqanı olan, rus dilində nəşr edilən qəzet. 14

Vrangel; Vrangelski: Bakıda küçə; indiki Əhməd Cavad küçəsi. 384

Vukozvil: Fransanın şimal-qərbində kommuna. 157

Vuzye [Vouzieres]: Fransanın şimalında kommuna. 375, 376

Vürtemberg [Württemberg]: Almaniya İmperiyası tərkibində krallıq. 190

Vyaxirev: müəllim. 102

Vyana 49, 85, 141, 150, 208, 238, 269, 272, 273, 322, 336, 374, 377, 409

Yaxın Şərq: 80

Yakovlev, K. A.: Ümumrusiya Əksinqilab və Sabotajla Mübarizə Fövqəladə Komissiyasının üzvü olmuşdur. 329

Yaqodina [Jagodina]: Serbiyada şəhər. 269

Yalama (dəmiryol stansiyası) 318, 334, 352

“Yana vakıt”: Orenburqda 1906-1918-ci illərdə nəşr edilən tatar qəzeti. 273

Yanina: bax. Yanya.

Yanoviç-Çainskaya, Sofya Aleksandrova: Dövlət Müfəttişliyində hesabdar olmuşdur. 101

Yanya (yaxud Yanina): Yunanistanın şimal-qərbində şəhər. Uzun müddət Osmanlı hakimiyyətində qalmışdır. 231

Yapon, yaponiyalı 95, 141, 154

Yaponiya 95, 114, 141, 300

- Yarma: Qarabağda yer adı. 249
- Yaroslavl: Rusyanın vilayəti. 151
- Yassı [laşi]: Rumıniyanın şimal-şərqində şəhər. 377
- Yavuz Sultan Səlim: bax. Səlim I.
- Yay klubu: Bakıda, hal-hazırda Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının yerləşdiyi bina. 393, 404
- Yazıqsız, Nəcib Asim: bax. Nəcib Asim.
- “Yedineniye”: Tiflisdə nəşr olunan qəzet. 271, 272
- Yefim Saratovets küçəsi (Bakı): bax. Kolyubakin küçəsi.
- Yekaterina II (1729-1796): Rusiya imperatriçası; 1762-1796-cı illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 231, 240
- Yekaterinburq: Rusiyanın Sverdlovsk vilayətində şəhər. 305
- Yekaterinodar: Rusiyanın cənub-qərbində, Kuban çayının sahilində şəhər; indiki Krasnodar şəhəri 1920-ci ilə qədər Yekaterinodar adlanmışdır. 93, 204, 210, 446
- Yeçorşin (yaxud Yeçorşino): Rusiyanın Sverdlovsk vilayətində şəhər; indiki Art-yomovski şəhəri. Daş kömürü mədənləri ilə zəngin idi. 204
- “Yelena” (gəmi) 148
- Yeliseykin, F. A.: Kənd Təsərrüfatı Komissarlığında işləmişdir. 354
- Yelizavetpol: bax. Gəncə.
- Yembayev, Sergey İliç: Gəncədə hərbi idarədə və Bakıda Maarif Nazirliyinin dəftərxanasında işləmişdir. 102
- Yemelyanov, Vasili Aleksandroviç: Gəncədə maarif müfəttişi olmuşdur. 101
- Yeni Bayəzid: Müasir dövrdə Ermənistan ərazisində, Göyçə gölünün qərbində şəhər. XIX əsrin ortalarına qədər Kəvər adlanan yaşayış məntəqəsi daha sonra Novo-Bayəzid və Nor-Bayəzid adlanmış, 1959-cu ildə Kamo, 1995-ci ildə isə Qavar adını almışdır. 71
- Yeni Dünya: bax. Amerika (qitə).
- “Yeni gün”: İlk nömrəsi 2 sentyabr 1918-ci ildə nəşr edilən qəzet. Qurucusu Yunis Nadi idi. 1924-cü ildə bağlanmışdır. 248, 270, 322, 342, 417, 455
- “Yeni məcmuə”: İstanbulda Ziya Gökalpın rəhbərliyi ilə nəşr edilən həftəlik bədii, ədəbi və ictimai jurnal. “İttihad və Tərəqqi” cəmiyyətinin maddi dəstəyi ilə nəşr edilən jurnalın 12 iyul 1917 - 26 oktyabr 1918 tarixləri arasında cəmi 66 nömrəsi çapdan çıxmışdır. Türkcülük və millətçilik ideologiyasını əsas tutmuşdur. 342
- Yeniçəri: Osmanlı ordusunda piyada qoşun növü. 17
- Yermakova, Mariya Frolovna: bax. Məğfurə xanım.
- Yermolovsk (yaxud Yermolovskaya): Rusiya Federasiyasının tərkibində Çeçenistan Respublikasının Qroznı rayonunda indiki Alxan-Qala kəndi. 1922-ci ilə qədər Yermolovskaya stansiyası adlanırdı. 258
- Yevlax 239, 276, 294, 314
- Yəhudi, yəhudilik 22, 96, 217, 219, 243, 346, 442
- Yəhudi Milli Şurası (Azərbaycan Cümhuriyyəti) 442
- Yuxarı bazar (Bakı) 72
- Yuxarı Dağlıq (yaxud Verxni-Naqornı): Bakıda küçə; indiki Abdulla Şaiq küçəsi. 435
- Yuxarı meydan: Şuşada məhəllə. 359
- “Yuq” (gəmi) 112
- Yunan, yunanlar 76, 149, 293, 300
- Yunis: bax. Qaçaq Yunis.
- Yunis Nadi: Osmanlı mətbuatının nümayəndəsi. 409
- Yurdaql, Məhməd Əmin: bax. Məhməd Əmin.
- Yusif İzzət paşa: Türkiyənin Dağlılar

Respublikasındakı hərbi və diplomatik nümayəndəsi. 126, 128, 289

Yusifbəyli, Nəsim bəy (1881-1920): Azərbaycanın dövlət xadimi, Azərbaycan Cümhuriyyətinin qurucularından biri. Odessa Universitetinin Hüquq fakültəsində təhsil almışdır. 1917-ci ildə Gəncədə Türk Ədəmi-Mərkəziyyət Partiyasını qurmuşdur. Zaqafqaziya Seyminin yaradılmasında yaxından iştirak etmiş, Zaqafqaziya Demokratik Federativ Respublikası Hökumətində Maarif naziri olmuşdur. Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətində Maliyyə və Xalq Maarifi naziri, Xalq Maarifi və Dini Etiqad naziri, Daxili İşlər naziri və Baş Nazir vəzifələrini tutmuşdur. Cümhuriyyətin süqutundan sonra qətlə yetirilmişdir. 27, 49, 60, 66, 68, 85, 96, 103, 147, 207, 261, 266, 279, 354, 419

Yusifbəyov, Bahadır bəy: hüquqşünas, ədliyyə qurumlarında işləmişdir. 11

Yusifxanov: aktyor. 110

Z. P. Xanım: Bakı sakini. 71

Zabıx (Zabux): İndiki Zabux kəndi, Azərbaycanın Laçın rayonu ərazisindədir. 325, 326

Zabrat 22

Zabux: bax. Zabıx.

Zaqafqaziya 3, 9, 13, 14, 15, 25, 31, 34, 35, 36, 37, 106, 214, 227, 249, 271, 273, 290, 434

Zaqafqaziya Agentliyi 226

Zaqafqaziya Aksiz İdarəsi: bax. Aksiz İdarəsi (Zaqafqaziya).

Zaqafqaziya – Bəhri-Xəzər İttifaqı: bax. Qafqaz-Xəzər İttifaqı.

Zaqafqaziya Dəmiryolları İdarəsi 210

Zaqafqaziya Darülmüəllimini: bax. Qori Seminariyası.

Zaqafqaziya Demokratif Federativ Respublikası: Zaqafqaziyada 22 aprel – 26 may 1918-ci il tarixlərində mövcud olmuş

federativ respublika. 381, 386

Zaqafqaziya müsəlmanları (yaxud islamı): bax. Qafqaz müsəlmanları.

Zaqafqaziya Seymi 381, 430

Zaqafqaziya şeyxüsilamı: bax. Şeyxülislam (Zaqafqaziya).

Zaqatala 198, 199, 288, 308, 329, 344, 350, 443, 449

Zaqatala ali-ibtidai məktəbi 102, 435

Zaqatala nahiyəsi 11, 66, 119

“Zaman”: İstanbulda 4 aprel 1918 – 10 sentyabr 1919-cu il tarixləri arasında türk dilində nəşr edilən gündəlik qəzet. Cəmi 480 nömrəsi çapdan çıxmışdır. 123, 144, 344

Zamıslowski, Georgi Georgiyeviç (1872-1920): Rusiyanın ictimai-siyasi xadimi. Dövlət Dumasının üzvü, sağ monarxist. 424

Zaraysk: Rusiyada, Moskva vilayətində şəhər. 330

Zarısli: Şuşanın kəndi. 304

Zarren [Zarren]: Belçikanın şimal-qərbində qəsəbə. 156

Zati: XVI əsrdə yaşamış türk şairi. 437

Zavedenski: Bakıda küçə; indiki Neftçi Qurban küçəsi. 435

Zaviyan: kənd. 247

Zavriyev, Akop (yaxud Yakov): Erməni siyasi xadimi. Petroqradda Hərbi Tibb Akademiyasını bitirmişdir. Xüsusi Zaqafqaziya Komitəsinin heyətinə daxil idi. Daşnaksutyun partiyasının fəal üzvlərindən idi. Rusiyadakı Erməni Milli Komitəsi adından Avropaya, oradakı erməni komitələri ilə əlaqə yaratmaq məqsədi ilə göndərilmişdi. 149

Zayçikov, Timofey Mixayloviç: Şəki məhkəməsində işləmişdir. 11

Zelenin: əmlak müfəttişi. 102

Zeman: Gəncədə həkim olmuşdur. 31

“Zemlya i volya”: Samarada nəşr olu-

nan qəzet. 24

Zenzinov: Ümumrusiya Müvəqqəti Hökumətinin üzvü. 412

Zeylidzon, D. L. (yaxud Zeylidson): Bakıda fəaliyyət göstərən diş həkimi. 279, 314, 347, 366, 384, 403, 424, 447, 468

Zeynallı, Hənəfi (1896-1937): Azərbaycanlı müəllim, yazıçı, tənqidçi və ədəbiyyatşünas. Bakıda anadan olmuşdur. İlk qələm təcrübələri Cümhuriyyətdən əvvəl çap edilmişdir. “Azərbaycan” qəzetində “M. Hənəfi”, “M. H.” imzaları Hənəfi Zeynallıya məxsusdur. Bolşevik işğalından sonra ədəbiyyatşünas kimi fəaliyyətini davam etdirmiş, xüsusilə Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatını tədqiq etmişdir. Eyni zamanda ictimai həyatda yaxından iştirak edən Zeynallı, represiya qurbanı olmuş, 1937-ci ildə Bakıda güllələnmişdir. 1957-ci ildə bəraət almışdır. 103, 111, 115, 116, 122, 129, 133, 160, 170

Zeynalov, Baba: Bakı sakini. 425

Zeynalov, Cahangir (1865-1918): Azərbaycanın ilk peşəkar aktyorlarından. Azərbaycanda teatr sənətinin inkişafında misilsiz xidmətləri olmuşdur. 398, 399, 440, 449

Zeynalov, Əliqulu: Bakı sakini. 425

Zeynalov, İsmayıl Hacı Qəni oğlu: Bakı sakini. 425

Zeynalov, Məşhədi Səlim: Bakı sakini. 425

Zəbtiyyə İdarəsi (Bakı): bax. Bakı Zəbtiyyə İdarəsi.

Zəhmət Nazirliyi: bax. Əmək Nazirliyi.

Zəngəzur 194, 249

Zəngəzur komandanı 66

Zəngəzur məhkəməsi 27

Zəngəzur qəzası (Zəngəzur uyezdi) 101, 212

Zərdab 336

Zəyəm qəza məhkəməsi 11

Ziğ 331

Zibenqeymen: Avropada yer. 269

Ziqfrid [Siegfried Stellung]: Fransanın şimal-şərqində müdafiə istehkamları xətti. 140, 150

Zinoviyev, Qriqori Yevseyeviç (1883-1936): Rus inqilabçısı, SSRİ-nin dövlət xadimi. Rusiya Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun üzvü olmuşdur. 1934-cü ildə həbs edilmiş və 1936-cı ildə güllələnmişdir. 363

Ziraət Komissarlığı: bax. Kənd Təsərrüfatı Komissarlığı.

Ziraət naziri (Azərbaycan Cümhuriyyəti): 2, 82, 371, 431, 442

Ziraət Nazirliyi (Azərbaycan Cümhuriyyəti): 1, 371, 385, 415, 430, 442, 448

Zire, Yevgeni Fyodoroviç (1866-1930): Pribaltika almanlarının nəslindən olan Zire, tibb təhsilini yarımçıq qoyaraq Peterburq Universitetinin Şərqsünaslıq fakültəsini qurtarmışdır. Daha sonra bu sahədəki karyerasına son vermiş və maliyyə sahəsində işləməyə başlamışdır. Bakı Xəzinə Palatasının müdiri olmuşdur. 183

Zirə 22

Ziyadxanov, Adil xan (1877-1957): Azərbaycanın dövlət xadimi. Moskva Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmişdir. Cümhuriyyət dövründə Xarici İşlər Nazirliyində işləmiş, Azərbaycanın İranda diplomatik nümayəndəsi təyin edilmişdir. Cümhuriyyətin süqutundan sonra bir müddət İranda, daha sonra Türkiyədə yaşamışdır. 326

Ziyadxanov, İsmayıl xan (1861-1920): Azərbaycanın dövlət xadimi. Moskva Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmişdir. Rusiya Dövlət Dumasının üzvü olmuşdur. Dinc əhaliyə qarşı soyqırım törədən erməni quldurlarıyla mübarizə aparmışdır. Cümhuriyyətin süqutundan sonra bolşe-

viklər tərəfindən güllələnmişdir. 147

Zizikski, Əli bəy: Bakı qubernatorunun müavini olmuşdur. 429

Zomergem [Zomergem]: Belçikanın şimal-qərbində, Şərqi Flandriya bölgəsində kommuna. 375

Zoryan, Zori Navasardoviç (1885-1943): Gürcüstanın siyasi xadimi. Milliyətçə erməni idi. Daşnaksutyun partiyasının üzvü idi. 1917-1918-ci illərdə Axalsıx Şəhər İdarəsinin rəisi olmuşdur. Sovetləşmədən sonra Gürcüstanda yaşamışdır. 165

Zubov, Valerian Aleksandroviç (1771-1804): Rusiyanın hərbi xadimi, general. 38

Zubovka: Azərbaycanda indiki Şirvan şəhəri 1938-ci ilədək Zubovka adlanmışdır. 327

Zuqdid: Gürcüstanın qərbində şəhər və dəmiryolu stansiyası. 468

Zuqmayer, Erix (Erich Zugmayer, 1879-1938): Avstriyalı zooloq və kəşfiyyatçı. Tədqiqat məqsədi ilə dünyanın bir sıra yerlərinə, o cümlədən Qafqaza və Orta Asiyaya səyahət etmişdir. 1918-ci ildə Tiflisdə Almaniyanın hüquq məsləhətçisi olmuşdur. 158, 197, 299, 323, 410, 441, 449

Zurnabad: Azərbaycanın Göygöl rayonunda kənd. 391, 397

Zülfüqarov, İsgəndər: Bakı Əkinçilik və Dövlət Əmlakı İdarəsinin katibi. 353

Zülqədərov: Gəncə mülkədarlarından. 398

Zülqədərovlar 32

Zvanka: bax. Volxov.

Zvevegem [Zwevegem]: Belçikanın şimal-qərbində kommuna. 375

Korrektor: Azad Ađaođlu
Kitab üzlüyü və tərtib: Fikrət Məlikov

Çapa imzalanmışdır: 22.09.2021
Formatı: Kağız formatı: 16x24.5
Üzlük formatı: 17x25.5
1/2. H/n həcmi: 26 c.v
Səhifə sayı : 600
Kağızın çəkisi: 120 qr
Ofset çap üsulu. Sifariş 2611. Tiraj: 300

Hazır materiallar əsasında

mətbəəsində çap edilmişdir.

Şamil Əzizbəyov 154
Bakı, Azərbaycan, AZ1010
+994 50 245 05 89
main_prestige@mail.ru
www.prestigegroup.az

ISBN 978-9952-37-639-5

9 789952 376395

AZƏRBAYCAN

QƏZETİ

1918-1920

Müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin bünövrəsinin qoyulduğu Cümhuriyyət illərində (1918-1920) nəşr edilən “Azərbaycan” qəzeti mətbuat tariximizdə müstəsna rol oynamışdır. Qəzetin səhifələrində dərc olunan rəsmi məlumatlar, yerli və xarici xəbərlər, dövrün qabaqcıl ziyalılarının məqalələri tariximizin bu zəngin səhifəsini əks etdirmək baxımından əvəzsizdir.

“Azərbaycan” qəzetinin ilk sayı 15 sentyabr 1918-ci ildə Gəncədə işıq üzü görmüş, 5-ci nömrədən etibarən qəzet Bakıda nəşr edilmişdir. Qəzetin sonuncu – 443-cü nömrəsi 28 aprel 1920-ci ildə çıxmışdır. “Azərbaycan”ın redaktorları Ceyhun bəy Hacıbəyli, Şəfi bəy Rüstəmbəyli, Üzeyir bəy Hacıbəyli və Xəlil İbrahim olmuşlar.

Cümhuriyyət dövrünün canlı şahidi olan “Azərbaycan” qəzetinin tam külliyyatının ilk dəfə olaraq ərəb əlifbasından latın qrafikalı müasir Azərbaycan əlifbasına çevrilməsini və çoxcildlik nəşrini təşəbbüskarı ADA Universiteti həyata keçirir.

I cild

(Sentyabr-oktyabr 1918)

